

วารสาร

วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๕๒

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

บทบรรณาธิการ

สวัสดีผู้บริหาร เพื่อนครู และบุคลากรทางการศึกษาทุกท่าน ยินดีที่ได้พบกัน

อีกครั้งกับวารสารวิชาการปีที่ ๑๒ ทางคณะกรรมการยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์ ที่จะเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาเหมือนเดิม ในปีที่ผ่านมา เพื่อนครูหลายท่าน ได้สอบถามเข้ามาเพื่อขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการ ทางคณะกรรมการขอเรียนว่า วารสารวิชาการไม่มีการบอกรับเพื่อเป็นสมาชิก แต่เป็นวารสารที่จัดทำขึ้นโดยแจกจ่ายไปยังหน่วยงานทางการศึกษา รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนทุกสังกัดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานั้นๆ หากโรงเรียนใดสนใจสามารถติดต่อขอรับได้ที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่ท่านสังกัด หรือ สามารถติดตามอ่านได้ทางเว็บไซต์ <http://academic.obec.go.th/>

สำหรับปีนี้ หลายโรงเรียนได้มีการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ไปใช้บ้างแล้ว อาจพบเจอกับปัญหาอุปสรรคบ้าง แต่คงไม่เกินความสามารถของท่านผู้บริหาร และเพื่อนครูทั้งหลาย ในการฟันฝ่าอุปสรรคต่างๆ ไปจนสำเร็จ ทางคณะกรรมการได้สอบถามโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค ๔ ภูมิภาคที่ได้นำหลักสูตรแกนกลางฯ ไปใช้ เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับโรงเรียนต่างๆ ที่จะนำหลักสูตรแกนกลางฯ ไปใช้ในปีหน้า โดยผู้อ่านสามารถติดตามอ่านได้ในบทสัมภาษณ์พิเศษ อาจจะเป็นประโยชน์ได้บ้างไม่มากก็น้อย แล้วพบกันใหม่ฉบับหน้า

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายสมเกียรติ ขอบผล)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายวินัย รอดจ่าย)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(นายเสน่ห์ ขาวโต)

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

คณะกรรมการ

บรรณาธิการ : นางเบญจลักษณ์ น้ำฟ้า

ผู้ช่วยบรรณาธิการ :

นางสาวพจนีย์ เจนพนัส

นางสุกัญญา งามบรรจง

นางศกุนตลา สุขสมัย

นางสาววนิดา บัวมณี

กองบรรณาธิการ :

นางสาวไพรวลัย พิทักษ์สาธิต

นางสาวนวรรณ์ ชังบุตดา

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวจิระวรรณ ปักกัดตั้ง

นางบุษริน ประเสริฐรัตน์

พ.จ.อ.แดงรัตน์ชัย คงสม

นางประชุม หนูจ้อย

นายพิทักษ์ ไสตถยาคม

นางสาวอุทิน จิงวิเศษพงศ์

นางสาวขวัญฟ้า นิยมในธรรม

นางธนาภรณ์ กอวัฒนา

นางฟ้าภิญญา วงศ์เลขา

นางสุขเกษม เทพสิทธิ์

นางสาวเงินยวง นุดตะเคียน

นางขวัญจิต พิจนิก

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นายศตวรรษ ประจงค์

นางสาวพรทิพย์ ดินดี

นางสาวประนอม เพ็ญพันธ์

ฝ่ายศิลปกรรม :

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

สำนักงาน : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร. ๐ ๒๒๘๔ ๕๗๓๐ โทรสาร ๐ ๒๒๘๔ ๕๓๔๐ เว็บไซต์ <http://academic.obec.go.th>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว ๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

๒๓	ความพร้อมในการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
๑๔	แนวข้อควรระวัง:
๑๘	ความรู้เชิงคุณค่า : นวัตกรรมในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษา เพื่อการเรียนรู้การสอบคิดอย่างมีคุณภาพ
๒๓๓	กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์
๒๓๗	โรงเรียนแบบเชิงชุมชนในประเทศสิงคโปร์
๓๒๒	“ลำดับโมเดล” การพัฒนาทักษะการคิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่สอนโดยใช้ SDM
๓๓๗	การฝึกทักษะการสร้างแฟมที่โมเดล เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน
๔๒๒	ร่วมเรียนรู้สู่สานสัมพันธ์
๔๖๖	การพัฒนาความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน
๔๘๗	เทคโนโลยีการสอนด้วยสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
๕๔๔	หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนพิการ
๕๘๗	สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น
๖๖๖	สังคมแห่งปัญญา
๓๐๐	การกำหนดเกณฑ์วัดและประเมินมาตรฐานการเรียนรู้
๓๗๔	กระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง
๘๐๐	การพัฒนาคุณธรรมและการส่งเสริมสถานศึกษาพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียน ด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แฟมที่ภูมิปัญญาพังงา”
๘๘๔	การขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อการก้าวอย่างยั่งยืน
๙๑๑	สนามสื่อการเรียนรู้
๙๓๓	บอกกล่าวเล่าขาน
๙๕๕	เรียงร้อยถ้อยกวี

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้นเพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับหลักสูตร สื่อ การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษาแก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารวิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัวของผู้เขียน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความเห็นของคณะที่ปรึกษาและคณะกรรมการวารสารวิชาการ

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาร่วมส่งบทความวิชาการด้านการศึกษามาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ความยาวไม่เกิน ๕ หน้ากระดาษขนาด A4 ขนาดตัวอักษร ๑๖ พอยท์ (บรรณานุกรมอ้างอิงเฉพาะส่วนที่เกี่ยวข้องกับความเท่านั้น)

โดยส่งมาได้ที่กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ตึก สพฐ. ๓ ชั้น ๓ กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ความพร้อมในการใช้หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

หลัง

จากที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้ลงนามในคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ ๒๙๓/๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ หลายหน่วยงานได้เตรียมความพร้อมเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและระยะเวลาการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้โรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อมตามรายชื่อที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ และ ๔ ในภาคเรียนที่ ๑ ของปีการศึกษา ๒๕๕๒

ขณะนี้โรงเรียนต้นแบบ ได้นำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้แล้ว เพื่อเป็นตัวอย่างให้กับโรงเรียนอื่นๆ ที่จะนำหลักสูตรฯ ไปใช้ในปีการศึกษา ๒๕๕๓ วารสารวิชาการได้คัดเลือกโรงเรียนในแต่ละภูมิภาค จำนวน ๔ โรงเรียน ได้แก่ ๑) โรงเรียน

ศึกษานารี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต ๓ ๒) โรงเรียนอนุบาลเวียงเชียงรุ้ง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต ๑ ๓) โรงเรียนบ้านคลองสูง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษสุราษฎร์ธานี เขต ๑ และ ๔) โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษอุดรธานี เขต ๓ เพื่อให้ท่านผู้อ่านได้เห็นแนวทางในการดำเนินงาน รวมทั้งปัญหาอุปสรรค และวิธีแก้ไข ดังบทสัมภาษณ์ต่อไปนี้

กองบรรณาธิการ

ในฐานะที่ท่านเป็นโรงเรียนต้นแบบการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้มีการเตรียมความพร้อมอย่างไรในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ ในปี ๒๕๕๒

A๑ โรงเรียนศึกษาท

ในส่วนของโรงเรียนได้มีการเตรียมความพร้อมการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนี้

๑. สร้างความตระหนัก โรงเรียนได้แจ้งผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครู นักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา เครือข่ายผู้ปกครอง เรื่องการใช้หลักสูตรแกนกลางฯ ในการประชุมครู การประชุมระดับ การประชุม เครือข่ายผู้ปกครอง และการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา

๒. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของโรงเรียน การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับ สภาพปัจจุบันของโรงเรียน จำเป็นต้องมีการวิเคราะห์ศึกษาข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล ความต้องการ ของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้ง ครู นักเรียน ผู้ปกครองและชุมชน โดยการใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับ แนวทางการจัดการศึกษาเพื่อให้นักเรียนศึกษานาามีคุณภาพตามที่กำหนดไว้

๓. สรุปผลการศึกษาเอกสารและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ จากการศึกษาเอกสาร และวิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็น เช่น วิสัยทัศน์ของโรงเรียน กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสามารถนำมากำหนดจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพ ผู้เรียนให้สนองความต้องการของผู้ปกครอง ชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง

๔. ดำเนินการจัดทำหลักสูตร โรงเรียนจัดประชุมครู โดยเชิญวิทยากรมาบรรยายเกี่ยวกับการ จัดทำหลักสูตร การวิเคราะห์ตัวชี้วัดชั้นปี ตัวชี้วัดช่วงชั้น เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำโครงสร้างรายวิชา คำอธิบายรายวิชา และงานทะเบียนวัดผลร่วมกับคณะกรรมการกลุ่มบริหารวิชาการจะเป็นผู้จัดทำโครงสร้าง เวลาเรียนจากการพิจารณาข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลบุคลากร สถานที่ ความต้องการของผู้ที่เกี่ยวข้อง จุดเน้น ของโรงเรียน

นอกจากนี้ คณะกรรมการพิจารณาหนังสือเรียน ซึ่งประกอบด้วยผู้แทนจากภาคี ๔ ฝ่าย จะร่วมกัน พิจารณาหนังสือแบบเรียนในแต่ละระดับชั้น เพื่อให้เหมาะสมกับมาตรฐานการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ทั้ง ๘ กลุ่ม

๕. พัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งแหล่งเรียนรู้ต่างๆ โรงเรียนได้ปรับปรุงบริเวณ โรงเรียนซึ่งมีเนื้อที่น้อยให้อีกต่อการเรียนรู้ทุกตารางเมตร จัดให้มีสวนหย่อม ห้องสมุดมีชีวิต ห้อง คอมพิวเตอร์ที่ทันสมัย ห้องวรรณศิลป์ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้อง E-Learning ของกลุ่มสาระการ เรียนรู้วิทยาศาสตร์ จัดหาเครื่องรับโทรทัศน์ติดทุกห้องเรียน เพื่อสะดวกในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ใน ห้องเรียน

A ๑

โรงเรียนอนุบาลเวียงเชียงรุ้ง

หลังจากที่โรงเรียนได้รับแจ้งจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงรายเขต ๑ ว่า โรงเรียนได้รับคัดเลือกจากคณะกรรมการ จึงได้วางแผนทางดำเนินการเบื้องต้นคือ

๑. ประชุมคณะครูเพื่อแจ้งให้ครูทุกท่านได้รับทราบและสร้างความตระหนักร่วมกัน
๒. ประชาสัมพันธ์ข่าวสารให้ ครู ผู้ปกครอง นักเรียนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรับทราบ
๓. เตรียมตัวเองและเพื่อนครู โดยมองถึงความสามารถความเหมาะสมของครูแต่ละคนที่จะต้องเข้ารับการพัฒนาจากต้นสังกัดเพื่อเตรียมการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาต่อไป

ด้านหนังสือเรียน โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อคัดเลือกหนังสือเรียนตามรายการเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการภาควิชา โดยยึดหลักที่ว่า

๑. หนังสือคือสื่อเพื่อการค้นคว้าควรคำนึงถึงความเหมาะสมต่อกิจกรรมที่ออกแบบในหน่วยการเรียนรู้

๒. เนื่องจากโรงเรียนเป็นโรงเรียนปฐมวัยต้นแบบ ซึ่งขณะนี้เด็กปฐมวัยรุ่นแรกที่ใช้จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงความสามารถกับพัฒนาการทางสมอง (Brain Based Learning) นั้นได้เลื่อนชั้นเรียนในชั้น ป.๒ ดังนั้น จึงนำประเด็นนี้มาเป็นข้อพิจารณาในการเลือกด้วย

ในด้านของสื่อการเรียนการสอนทางโรงเรียนได้ให้ความสำคัญมาโดยตลอดเนื่องจากถือว่าสื่อ คือ สิ่งที่จะช่วยให้เกิดความคิดรวบยอดของผู้เรียนได้ดี อีกทั้งโรงเรียนได้ผลิตสื่อเพื่อใช้พัฒนาผู้เรียนทุกกลุ่ม คือ กลุ่มสามารถพิเศษ กลุ่มปกติ และกลุ่มต้องการพิเศษ โดยใช้สื่อเหล่านี้พัฒนาความสามารถด้านความคิดมาโดยตลอด ซึ่งจะให้ความสำคัญไปถึงขั้นงานรวบยอดของผู้เรียนด้วย

ด้านห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ ถือว่าเป็นแหล่งค้นคว้าที่จะเสริมให้ผู้เรียนเข้าถึงมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ได้ดี ทางครูได้ออกแบบกิจกรรมให้สอดคล้อง ดังนั้นโรงเรียนจึงได้ให้ความสำคัญและส่งเสริมให้ครูได้ใช้ประโยชน์ห้องสมุดเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า รวมทั้งจัดทำทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับภาค และระดับประเทศ เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาตามหน่วยการเรียนรู้ที่ได้ออกแบบไว้

A ๑ โรงเรียนบ้านคลองสวน

๑. การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ได้มอบหมายให้ครูทุกคนเข้ารับการอบรมเรื่องหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ตามสาระการเรียนรู้ เพื่อศึกษาโครงสร้างหลักสูตร โครงสร้าง เวลาเรียน วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด จัดทำคำอธิบายรายวิชาและหน่วยการเรียนรู้ประจำ กลุ่มสาระแต่ละระดับชั้น พร้อมทั้งจัดทำแผนการสอนรายหน่วย รวมถึงกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจน จัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดประเมินผล คู่มือการประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ คู่มือการอ่าน คิด วิเคราะห์และเขียน

๒. หนังสือเรียน/สื่อการเรียนการสอน ให้ครูผู้สอนเป็นผู้คัดเลือกหนังสือ โดยผ่านความเห็นชอบ ของกรรมการภาควิ ๔ ฝ่าย ซึ่งเนื้อหาในแต่ละสาระจะเน้นความสอดคล้องกับมาตรฐานและตัวชี้วัดเป็น สำคัญ

๓. ห้องสมุด/แหล่งเรียนรู้ โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนทุกคนสามารถเข้าใช้บริการในห้องสมุด ให้ บริการอินเทอร์เน็ต เพื่อการสืบค้นข้อมูลในทุกด้านตามความต้องการของผู้เรียน ตลอดจนให้มีการศึกษา จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งการดำเนินการในส่วนนี้กลุ่มวิชาการได้บรรจุไว้ในแผนปฏิบัติการ ประจำปีแล้ว

A ๑ โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี

การเตรียมความพร้อมของโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี ในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ไปใช้ โรงเรียนได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. การเตรียมหลักสูตรสถานศึกษา หลังจากที่ได้เข้ารับการอบรมวิทยากรขับเคลื่อนหลักสูตร สู่โรงเรียน ที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาจัดขึ้น โรงเรียนได้ร่วมกับศึกษานิเทศก์ของสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาดำเนินการขับเคลื่อนเป็นขั้นตอน คือ

- อบรมปฏิบัติการ ให้แก่ครูทุกคน เพื่อทำความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ใน “มิติที่เปลี่ยนไป”
- อบรมปฏิบัติการ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา และดำเนินการจัดทำคำอธิบายรายวิชา ทุกชั้น ทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งรายวิชาเพิ่มเติมที่โรงเรียนเปิดสอน
- ศึกษากรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น และจุดเน้นคุณภาพผู้เรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาอุดรธานี เขต ๓ กำหนด
- อบรมปฏิบัติการจัดทำโครงสร้างรายวิชาและการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน
- จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

A ๑ โทงเอนบ้านโดกสว่าวนาดี

๒. การเตรียมหนังสือเรียน โรงเรียนได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกหนังสือเรียนและดำเนินการคัดเลือกโดยพิจารณาให้สอดคล้องระหว่างตัวชี้วัดในหลักสูตรฯ กับเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือว่าเล่มไหนมีความเหมาะสม แล้วเสนอคณะกรรมการวิชาการและผู้บริหารทราบเพื่อดำเนินการจัดหา จัดซื้อต่อไป

๓. การเตรียมสื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ โรงเรียนพยายามจัดหาสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม ทันสมัย ทั้งสื่อที่เป็นของจริง สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อมัลติมีเดีย รวมทั้งสื่อสำเร็จรูปและสื่อที่ครูจัดทำขึ้นเอง โดยการสำรวจสื่อที่มีอยู่ที่ใช้การได้ และสื่อที่ต้องการตามสาระการเรียนรู้ในทุกระดับชั้น แล้วดำเนินการจัดหาตามความต้องการ และมีการปรับปรุงห้องพิเศษและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ภายในโรงเรียนให้สามารถใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้มากที่สุด เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายที่หลักสูตรต้องการ

Q ๒ กอวทกรณาธิการ

แนวทาง/กระบวนการในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ไปใช้อย่างไร

A ๒ โทงเอนนิกษานที

ด้านวิธีการ โรงเรียนได้ดำเนินการดังนี้

๑. วิเคราะห์วิสัยทัศน์ของโรงเรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น เพื่อนำมาจัดทำโครงสร้างเวลาเรียนของโรงเรียนศึกษานารี

๒. นำมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดชั้นปี และตัวชี้วัดช่วงชั้น มาจัดทำรายวิชาพื้นฐาน และคำอธิบายรายวิชา โดยมีสาระการเรียนรู้ ทักษะกระบวนการ รวมทั้งเจตคติ จำนวนตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องเพื่อสะดวกในการตรวจสอบความครบถ้วนของตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางฯ

๓. จัดทำหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดสัดส่วนเวลาเรียน น้ำหนักคะแนน เกณฑ์การวัดประเมินผล และสาระสำคัญ เพื่อให้สะดวกในการนำไปจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้สอนในชั้นเรียน

๔. จัดทำโครงสร้างรายวิชา เพื่อให้ทราบว่าแต่ละระดับชั้น เรียนวิชาอะไรบ้างในแต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้

A ๒ โรงเรียนศึกษาวิถี

๕. จัดทำตารางเรียนของนักเรียน โดยนำรายวิชาพื้นฐาน และรายวิชาเพิ่มเติมที่กำหนดไว้ในโครงสร้างหลักสูตร และโครงสร้างรายวิชา มากำหนดรหัสวิชา จำนวนคาบการเรียนต่อสัปดาห์ และจำนวนหน่วยการเรียนรู้ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๒

ผู้มีส่วนร่วม

ผู้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำหลักสูตร ได้แก่ คณะกรรมการกลุ่มบริหารวิชาการ คณะกรรมการบริหารหลักสูตร คณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการประเมินคุณลักษณะพึงประสงค์ คณะกรรมการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ เขียน และคณะกรรมการเทียบโอนผลการเรียน

A ๒ โรงเรียนอนุบาลเวียงชัย

การนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ โรงเรียนดำเนินการ ดังนี้

- ประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทราบ
 - บุคลากรทุกคนในโรงเรียนเข้ารับการพัฒนา
 - ศึกษาและวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางฯ
 - ศึกษาทบทวนหลักสูตรสถานศึกษา พ.ศ. ๒๕๕๔
 - วิเคราะห์โครงสร้างเวลาเรียนในหลักสูตร เพื่อปรับปรุง
 - กำหนดรายวิชาพื้นฐานและรายวิชาเพิ่มเติม รวมทั้งกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - ร่วมจัดทำสาระท้องถิ่นตามกรอบของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต ๑ จัด
 - กำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษารายชั้นเรียน
 - วิเคราะห์มาตรฐาน/ตัวชี้วัด รายละเอียดวิชาเพื่อจัดทำคำอธิบายรายวิชา
 - กำหนดสาระการเรียนรู้รายปีให้เชื่อมโยงกับมาตรฐาน/ตัวชี้วัด โดยเพิ่มการออกแบบหน่วยการเรียนรู้โดยใช้เทคนิค Backward design เพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้
 - จัดทำแผนการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
 - จัดทำคู่มือแนวปฏิบัติการและการวัด/ประเมินผล
 - จัดวิพากษ์หลักสูตร โดยครู ศึกษานิเทศก์ กรรมการสถานศึกษา และนักเรียน แล้วนำมาปรับปรุง
 - ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาลงนามประกาศใช้
- จะเห็นได้ว่าแต่ละขั้นตอนจะมีผู้เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการตลอดทุกขั้นตอน

A ๒ โรงเรียนบ้านคลองสุ

๑. ประชุมชี้แจงเพื่อสร้างความเข้าใจกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายซึ่งประกอบด้วย ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ในเรื่อง จุดมุ่งหมายหลักสูตร วิสัยทัศน์ สมรรถนะ คุณลักษณะที่พึงประสงค์ สารการเรียนรู้ การวัดประเมินผล เกณฑ์การจบหลักสูตรของทุกระดับชั้น และองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ทุกภาคส่วนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุมาตรฐาน และตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนด

๒. อบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่ครูผู้สอนเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจต่อการนำหลักสูตรไปใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดในแต่ละองค์ประกอบของหลักสูตร ได้แก่ การกำหนดโครงสร้างเวลาเรียน วิเคราะห์ มาตรฐาน/ตัวชี้วัด/สมรรถนะแกนกลาง สมรรถนะหลัก คุณลักษณะที่พึงประสงค์ การจัดทำโครงสร้าง หลักสูตร/โครงสร้างรายวิชา จัดทำคำอธิบายรายวิชา/หน่วยการเรียนรู้/แผนการจัดการเรียนรู้แบบ Backward Design การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การวัดประเมินผล และการปรับปรุงการเรียนการสอนและการตัดสินผล การเรียนเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนสามารถนำหลักสูตรไปใช้กับผู้เรียนในแต่ละสาระ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามมาตรฐาน เติบโตตามศักยภาพ

A ๒ โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี

กระบวนการในการนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนได้แจ้งให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน ได้รับทราบและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการเป็นโรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตร และบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการสนับสนุน

ในส่วนของการนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนนั้น โรงเรียนให้ครูผู้สอนนำหลักสูตรไปใช้ผ่านทางการจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียน ซึ่งต้องวิเคราะห์จากหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อนำไปสู่การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และเนื่องจากโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี เป็นโรงเรียนแกนนำในการจัดทำหลักสูตรระดับชั้นเรียน : การออกแบบหน่วยการเรียนรู้ที่อิงมาตรฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต ๓ จึงทำความเข้าใจกับคณะครูได้ไม่ยากนัก ซึ่งองค์ประกอบของหลักสูตรระดับชั้นเรียนมีดังนี้ ๑. ความเป็นมาและความสำคัญ ๒. สมรรถนะ/คุณลักษณะอันพึงประสงค์/ทักษะกระบวนการ/ทักษะการคิด ๓. คำอธิบายรายวิชา ๔. โครงสร้างรายวิชา ๕. หน่วยการเรียนรู้ ๖. ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนรู้

Q ๓ กอวชกรณาธิการ

โรงเรียนของท่านมีจุดเน้นหรือเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างไร

A ๓ โรงเรียนศึกษานารี

จากการวิเคราะห์วิสัยทัศน์ของโรงเรียน กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต ๓ และผลการวิเคราะห์ความต้องการของผู้ปกครอง โรงเรียนได้นำมากำหนดจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ดังนี้

**“เป็นคนดี มีความรู้เป็นเลิศทางวิชาการ สื่อสารอย่างมีวัฒนธรรม
นำด้านการใช้เทคโนโลยี มีจิตสำนึกความเป็นไทย อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข”**

A ๓ โรงเรียนอนุบาลเวียงเชียงรุ้ง

นอกจากโรงเรียนจะมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ในแผนรวมแล้ว โรงเรียนยังมุ่งเน้นในส่วนของวิชาคณิตศาสตร์ เพราะเป็นโรงเรียนร่วมพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษด้านคณิตศาสตร์ กับสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา และวิชาภาษาอังกฤษ นับได้ว่าเป็นภาษาที่มีความจำเป็นในอนาคต ในส่วนของคอมพิวเตอร์ โรงเรียนได้มุ่งให้ผู้เรียนเป็นผู้มีความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือ โดยเพิ่มสิ่งที่ต้องการเน้นเป็นรายวิชาเพิ่มเติมในชั้น ป.๔, ๕, ๖

A ๓ โรงเรียนบ้านคลองสวน

โรงเรียนมีจุดเน้นหรือเป้าหมายหลักในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยมุ่งหวังถึงผลจากการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ว่าจะสามารถยกระดับคุณภาพผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานและตอบสนองตัวชี้วัดตามที่หลักสูตรกำหนดเต็มตามศักยภาพตรงตามความถนัดและความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งมุ่งเน้นส่งเสริมความเป็นเลิศ ตลอดจนพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางด้าน การเรียน ให้อ่านออกเขียนได้และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

A๓ โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี

โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามสมรรถนะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรทุกประการ และยังได้กำหนดจุดเน้นหรือเป้าหมายหลักของโรงเรียนโดยการสอบถามคุณภาพผู้เรียนที่ต้องการตามความคิดเห็นของครู ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และนักเรียน รวมทั้งจุดเน้นและเป้าหมายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต ๓ ซึ่งได้จากการทำวิจัยเพื่อค้นหา “อัตลักษณ์” ของนักเรียนในสังกัด จนได้จุดเน้นที่เป็นเป้าหมายหลัก คือ

**“อ่านออกเขียนได้ ใฝ่คิดสร้างสรรค์ หมั่นคิดคำนวณ ขวนคิดวิเคราะห์
บ่มเพาะคุณธรรม เน้นย้ำกตัญญู รู้รับผิดชอบ”**

Q๔ กองบริหารการ

มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานหรือไม่ ถ้ามีท่านแก้ปัญหาอย่างไร

A๔ โรงเรียนนิคมนานทิ

ปัญหา

ระยะเวลาในการดำเนินงานจัดทำหลักสูตรค่อนข้างสั้น เนื่องจากกระบวนการจัดทำหลักสูตรมีรายละเอียดการดำเนินงานหลายขั้นตอน ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายและบุคลากรของโรงเรียนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดทำรายละเอียดต่างๆ เป็นอย่างดี จึงจะทำให้องค์ประกอบต่างๆ สำเร็จลุล่วงตามกำหนดเวลา

สำหรับวิธีการแก้ไขปัญหาอุปสรรค

เมื่อโรงเรียนรับทราบเรื่องการเป็นโรงเรียนต้นแบบ โรงเรียนได้นำร่างหลักสูตรแกนกลางฯ มาให้ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ ๘ กลุ่มพิจารณาตัวชี้วัดชั้นปี และตัวชี้วัดช่วงชั้นเพื่อนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักสูตรเดิมของโรงเรียน แล้วนำมาเขียนคำอธิบายรายวิชา กำหนดกระบวนการในการเรียน เจตคติและกำหนดร่างโครงสร้างเวลาเรียนตามหลักสูตรแกนกลางฯ เพื่อให้สามารถวางแผนการจัดตารางเรียนของภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๒ และกำหนดการติดตามภาระงานที่มอบหมายให้กลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มจัดทำ ทำให้โรงเรียนสามารถนำหลักสูตรฉบับร่างไปใช้ได้ตามกำหนดเวลา

A๔ โรงเรียนอนุบาลเวียงเชียงรุ้ง

ในขณะที่ทำหลักสูตรพบข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรที่มีน้อย (๑๘ คน) โดยแต่ละสาระวิชาจะมีครูช่วยจัดทำเพียง ๑-๒ คน ซึ่งจะต้องดูแลสาระวิชาทั้ง ๖ ชั้น ตลอดแนว นับว่าเป็นงานที่หนักเอาการ อีกทั้งยังมีข้อจำกัดเรื่องเวลาในการดำเนินการจัดทำหลักสูตร เพราะต้องเร่งให้ทันใช้ก่อนเปิดภาคเรียน เพราะทางโรงเรียนได้รับการอบรมพัฒนาจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาก่อนเปิดภาคเรียน ดังนั้นหมายความว่า โรงเรียนมีเวลาดำเนินการประมาณ ๑ เดือน แต่ได้พยายามให้ปัญหาเหล่านี้คลี่คลายโดยรวมใจให้เป็นหนึ่งแล้วจัดสวัสดิการเล็กๆ น้อยให้กับเพื่อนร่วมงาน ทั้งยังประสานงานกับศึกษานิเทศก์ตลอดเวลาเมื่อมีปัญหาทางด้านความรู้ความเข้าใจ จึงสามารถทำให้ปัญหาต่างๆ ผ่อนคลายได้ในที่สุด

A๔ โรงเรียนบ้านคลองสุ

ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน ซึ่งโรงเรียนได้ประสบระหว่างการดำเนินการจัดทำหลักสูตร แต่ได้หาแนวทางในการแก้ปัญหา โดยประชุมระดมความคิดเพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างโรงเรียนแกนนำและโรงเรียนพร้อมใช้โดยหัวหน้ากลุ่มสาระ และศึกษานิเทศก์ ผู้ที่ได้รับการอบรมโดยตรงจาก สพฐ. มาให้คำปรึกษา

A๔ โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี

เนื่องจากโรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดีเป็นโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับประถมศึกษา และมีครู ๑๐ คน รวมทั้งผู้บริหาร มีนักเรียน ๑๕๕ คน ดังนั้นในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ จึงเป็นภาระที่หนักสำหรับครูที่ต้องรับผิดชอบทุกชั้นและทุกวิชาที่สอน จึงแก้ปัญหาด้วยการร่วมคิดร่วมทำกับโรงเรียนต้นแบบด้วยกัน เพื่อลดภาระในการดำเนินการ นอกจากนั้นปัญหาด้านสื่อและหนังสือเรียนก็มีปัญหาบ้างเหมือนกัน เนื่องจากหนังสือที่ให้ซื้อ ยังเป็นหนังสือตามหลักสูตร ๒๕๕๔ ซึ่ง สพฐ. ได้แจ้งว่าสามารถใช้ได้เพราะเป็นเพียงสื่อหนึ่งเท่านั้น โดยครูร่วมกันพิจารณาวิเคราะห์ เลือกเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด และนำมาใช้ในการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ต่อไป

Q&A กองบริหารการ

ข้อคิด/ข้อเสนอแนะที่อยากฝากให้ สพฐ. และโรงเรียนอื่นๆ ที่จะใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในปีการศึกษา ๒๕๕๓

A&A โรงเรียนศึกษานารี

๑. ควรมีการจัดทำแผนปฏิบัติการติดตามการจัดทำหลักสูตรทุกชั้นตอน
๒. ควรจัดทำร่างเอกสารประกอบหลักสูตรให้พร้อมก่อนที่จะลงสู่โรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการ
จัดทำรายละเอียดต่างๆ
๓. ควรกำหนดระยะเวลาในการจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสม
๔. การจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรของโรงเรียน ควรกำหนดสัดส่วนของจำนวนผู้เข้ารับการอบรม
โดยดูจำนวนครูและบุคลากรที่โรงเรียนมี เพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการนำกลับไปขยายผลในโรงเรียน
เช่น โรงเรียนขนาดใหญ่ควรมีจำนวนผู้เข้ารับการอบรม ๕ คน เป็นต้น

A&A โรงเรียนอนุบาลเวียงเจริญรัฐ

ข้อคิดที่อยากฝากไว้กับโรงเรียนที่จะต้องใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช
๒๕๕๑ ดังนี้

๑. การที่จะนำหลักสูตรแกนกลางไปสู่การปฏิบัติอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพนั้นควรให้บุคลากร
ในโรงเรียนได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด เพราะจะทำให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเข้าใจในหลักสูตร
ซึ่งนำไปสู่การใช้ด้วยความเข้าใจและเกิดประสิทธิผลยิ่ง
๒. โรงเรียนขนาดเล็กที่มีบุคลากรจำนวนน้อยควรรวมกันในกลุ่มที่อยู่ใกล้เคียงและมีบริบทที่
คล้ายคลึงกันร่วมกันจัดทำหลักสูตร เพราะจะได้ร่วมคิดร่วมทำหลักสูตร ซึ่งอาจแตกต่างกันบ้างในส่วนที่
แต่ละสถานศึกษาต้องการเน้น

A& ๕ โรงเรียนบ้านคลองสวน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรมอบหมายให้แต่ละภูมิภาค หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้มีการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เรื่องหลักสูตร โดยกำหนดจุดเน้นให้แต่ละโรงเรียนได้นำเสนอถึง รูปแบบ การเตรียมความพร้อม วิธีการในการจัดทำหลักสูตร และแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้แต่ละโรงเรียนได้เกิดองค์ความรู้ใหม่เพิ่มเติม สามารถนำไปใช้จัดการหลักสูตรของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ ถ้าทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดเป็นประเด็นให้กับโรงเรียนแกนนำที่ไปร่วมประชุมเมื่อวันที่ ๑๔-๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๒ ณ จังหวัดชลบุรี ได้นำเสนอจะเป็นประโยชน์อย่างมาก

A& ๕ โรงเรียนบ้านโคกสว่างนาดี

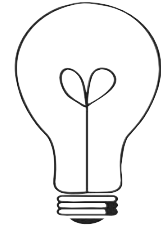
ฝากข้อคิดเห็นให้ สพฐ. หลายประเด็น ดังนี้

๑. ในการอบรมที่ผ่านมายังไม่มีความชัดเจน และไม่ได้ข้อยุติ ในเรื่องการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งยังมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียด
๒. กระบวนการพัฒนาครูในเรื่องการนำหลักสูตรไปใช้ ควรปรับเปลี่ยนเป็นการพัฒนาเป็นระยะ และควรทำเป็นกลุ่มเล็กๆ จะได้ประสิทธิภาพมากกว่าการพัฒนาพร้อมกันเป็นกลุ่มใหญ่
๓. ควรเพิ่มระยะเวลาในการติดตามผลการใช้หลักสูตร หรือกระบวนการทำรายงานการใช้หลักสูตร หรือรายงานการวิจัย ซึ่งจะทำให้ได้รายงานที่ดีและมีคุณภาพ

หลายท่านเมื่ออ่านมาถึงตรงนี้ คงมองเห็นแนวทางในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ไปใช้ และคงเป็นเรื่องไม่ยากนักในการนำไปปฏิบัติ หวังว่าบทสัมภาษณ์นี้คงเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร และเพื่อนครูทุกคนในการนำหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ไปใช้ในปีการศึกษา ๒๕๕๓ เพื่อคุณภาพของเด็กไทยที่จะเป็นกำลังสำคัญในอนาคต

“แฉอัจฉริยะ...”

โดย... พุทธชาติ ทองกร

นักวิชาการศึกษาระดับชำนาญการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตามแนวความคิดเดิมเกี่ยวกับความเก่งของมนุษย์นั้น จะมีอยู่เพียง ๒ ด้าน คือ ด้านภาษา และด้านคณิตศาสตร์ จนกระทั่งศาสตราจารย์โฮวาร์ด การ์ดเนอร์ (Howard Gardner) นักจิตวิทยาของมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (Harvard University) ได้เผยแพร่แนวความคิดที่ได้จากการทำวิจัยที่พบว่า ความฉลาดของมนุษย์นั้นมีหลายด้านหรือหลายมิติ ทั้งนี้ Gardner (1983) เรียกสิ่งที่เขาค้นพบว่า ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligence)

ทฤษฎีพหุปัญญา (Theory of Multiple Intelligence) เป็นทฤษฎีที่อธิบายให้เห็นถึงความสามารถที่หลากหลายของมนุษย์ และเป็นอีกหนึ่งทฤษฎีที่เน้นให้ครูยอมรับความแตกต่างหลากหลายของเด็ก ทั้งนี้ ได้จำแนกความสามารถหรือปัญญาออกเป็น ๘ ด้าน ประกอบด้วย

๑. ความสามารถด้านภาษา (Linguistic Intelligence)
๒. ความสามารถด้านการใช้เหตุผลเชิงตรรกะและคณิตศาสตร์ (Logical-Mathematical Intelligence)
๓. ความสามารถด้านเนื้อหามิติสัมพันธ์ (Spatial Intelligence)
๔. ความสามารถด้านดนตรี (Musical Intelligence)

๕. ความสามารถด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและกล้ามเนื้อ (Bodily-Kinesthetic Intelligence)

๖. ความสามารถด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น (Interpersonal Intelligence)

๗. ความสามารถด้านการเข้าใจตนเอง (Intrapersonal Intelligence)

๘. ความสามารถด้านการเข้าใจธรรมชาติ (Naturalist Intelligence)

ความรู้จากทฤษฎีพหุปัญญาของการ์ดเนอร์ ทำให้มุมมองเกี่ยวกับความเก่งของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป มีผู้ให้ความหมายของความเก่งหรือความเป็นอัจฉริยะในมิติที่กว้างขวางครอบคลุมหลายด้าน (Marland, 1972) หรืออาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีพหุปัญญาเป็นทฤษฎีที่ช่วยไขความลับของการเป็นอัจฉริยะ ที่ชี้ให้เห็นความหลากหลายทางปัญญาของมนุษย์ ดังนั้น ความหมายของเด็กอัจฉริยะ น่าจะหมายถึง เด็กที่แสดงออกให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ซึ่งความสามารถอันโดดเด่นด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายด้านที่เกี่ยวกับสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ การใช้ภาษา การเป็นผู้นำ การสร้างงานทางทัศนศิลป์และศิลปะการแสดง ความสามารถด้านดนตรี ความสามารถทางกีฬา รวมทั้งความสามารถทางวิชาการในสาขาใดสาขาหนึ่งหรือหลายสาขา เมื่อเปรียบเทียบกับเด็กอื่นที่มีอายุระดับเดียวกัน สภาพแวดล้อมหรือประสบการณ์เดียวกัน

...Genius^{๑๑}

Benjamin S. Bloom (1976) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลให้เด็กเป็นอัจฉริยะ ข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยเกี่ยวกับความเป็นอัจฉริยะนั้นน่าสนใจยิ่งได้แก่

๑. ความเป็นอัจฉริยะบังคับกันไม่ได้ ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นพ่อหรือแม่ต่างก็ไม่มีใครเลี้ยงลูกเพื่อก้าวสู่ความเป็นอัจฉริยะ

๒. คนที่เป็นอัจฉริยะมักมีประสบการณ์ที่เกิดจากสภาพแวดล้อมในวัยเด็ก

๓. คนที่เป็นอัจฉริยะทุกคนล้วนแต่เป็นคนขยันและทุ่มเทกับการทำงาน ทั้งนี้พ่อแม่มีส่วนสำคัญในการเอื้ออำนวยด้านปัจจัยต่างๆ

๔. การสนับสนุนที่ถูกต้องเหมาะสมของพ่อแม่ ย่อมเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความเป็นอัจฉริยะของลูก

๕. พ่อแม่ของลูกที่เป็นอัจฉริยะล้วนแต่เป็นคนที่มีนิสัยกระตือรือร้น ทุ่มเทร่างกายและแรงใจ

๖. ความเป็นอัจฉริยะต้องมีปัจจัยเกื้อหนุนที่เหมาะสม จึงจะช่วยสร้างและพัฒนาความเป็นอัจฉริยะ

๗. อัจฉริยะทุกคนล้วนมีขั้นตอนสู่ความสำเร็จ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละบุคคล

จากข้อสรุปที่ได้จากการวิจัยของ Bloom นั้นแสดงให้เห็นว่าความเป็นอัจฉริยะสามารถสร้างให้เกิดขึ้นมาได้ ทั้งนี้มีปัจจัยสำคัญที่เป็นกลไกส่งเสริม คือ บุคคลนั้นจะต้องมีความปรารถนา มุ่งมั่น และพร้อมที่จะทุ่มเทฝึกฝนเพื่อบูทางสู่ความเป็นเลิศในด้านที่ปรารถนา หรืออาจจะมีแรงบันดาลใจจากบุคคลต้นแบบ รวมทั้งปัจจัยที่เกื้อหนุนหล่อเลี้ยงความเป็นเลิศที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ Brain J. Switch (1990) ที่อธิบายถึงความเป็นอัจฉริยะว่าประกอบด้วย ๒ องค์ประกอบ คือ ส่วนที่ปรากฏชัดอยู่ภายนอก ได้แก่ความรู้และทักษะด้านต่างๆ ที่แสดงออกมาให้เห็น และส่วนที่แฝงหรือซ่อนขุมพลังอยู่ภายใน ซึ่งได้แก่โลกทัศน์ แรงบันดาลใจ หรือแรงขับเคลื่อนจากภายใน รวมทั้งความถนัดเฉพาะด้าน ดังนั้น ในการสร้างหรือพัฒนาความเป็นอัจฉริยะให้มีประสิทธิภาพ นอกจากจะต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้ว ยังควรคำนึงถึงความสมดุลและพอเพียงขององค์ประกอบทั้งสองด้านดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

ทั้งนี้ ถ้าเราย้อนกลับไปศึกษาเรื่องราวในอดีตของบุคคลที่เป็นอัจฉริยะ ไม่ว่าจะเป็นไอน์สไตน์ หรือนิวตัน ซึ่งเป็นนักวิทยาศาสตร์ชื่อดังของโลกที่มี

ความบกพร่องทางสังคมหรือมีอาการออทิสติก แต่พวกเขาไม่ย่อท้อ ทั้งไอน์สไตน์และนิวตันชอบทำงานติดต่อกันหลายวันชนิดลืมวันลืมคืน ไม่ยอมกิน ไม่ยอมนอน ใช้ความผิดปกติหรือบกพร่องผลักดันให้เกิดมิติทางบวก หรืออัจฉริยะอีกคนหนึ่งที่ถูกว่าเป็นเพชรเม็ดงามในวงการคณิตศาสตร์ คือ รามานุจัน สมาชิกราชบัณฑิตยสถานแห่งอังกฤษ ซึ่งเติบโตท่ามกลางครอบครัวที่มีความยากจนในประเทศอินเดีย รามานุจันมีความหลงใหลในคณิตศาสตร์อย่างลึกซึ้ง แม้ไม่เคยได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความมุ่งมั่นของเขาลดลง ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ของเขาเป็นที่ยอมรับและยกย่องให้เป็นอัจฉริยะ

ในสังคมแห่งการแข่งขัน โอกาสที่พ่อแม่ใกล้ชิดลูกมีน้อยลง ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าลูกของตนมีความถนัดหรือพรสวรรค์ด้านไหน แนวทางการส่งเสริมลูกก็จะเป็นไปในลักษณะของการตามกระแสนิยมในสังคม ทำให้พรสวรรค์ซึ่งเป็นต้นทุนเดิมที่มีค่าของลูกเลือนหายไปอย่างน่าเสียดาย รวมทั้งระบบการศึกษาในโรงเรียนที่ส่วนใหญ่จะปิดกั้นศักยภาพของเด็กเหล่านี้ ทำให้ขาดโอกาสในการเรียนรู้ในสิ่งที่อยากและทำหาย การทดสอบแววจนวิญญานจึงเข้ามามีบทบาท ทั้งนี้ผลของการทดสอบไม่เพียงแต่จะช่วยให้ทราบว่าเด็กมีความสามารถถึงขั้นอัจฉริยะหรือไม่ในด้านใด แต่ถ้าไม่พบแววจนวิญญาน ข้อมูลจากการทดสอบก็จะเป็นประโยชน์ที่จะบอกถึงความถนัด ความชอบหรือปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้ของเด็ก

เราต้องยอมรับว่า เด็กที่มีอัจฉริยภาพสูงบางคนสามารถค้นพบศักยภาพของตนเองได้ ไม่ว่าจะอยู่ในสภาวะแวดล้อมเช่นใด แต่ก็ยังมีเด็กที่มีอัจฉริยภาพสูงบางคนที่สามารถค้นพบศักยภาพของตนเอง ก็ต่อเมื่อมีการวางแผนให้พวกเขาได้มีประสบการณ์ผ่านทางสื่อการเรียนรู้หรือบุคคล ซึ่งจะนำไปสู่การค้นพบดังกล่าว ทั้งนี้กระบวนการตรวจสอบต้องทำอย่างรัดกุม เพื่อ

ช่วยให้เด็กเหล่านี้ค้นพบศักยภาพของตนเอง อันจะนำไปสู่การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับตัวเด็ก

สำหรับการประเมินความสามารถเพื่อค้นหาความเป็นอัจฉริยะนั้น Gardner (1983) มีความคิดเห็นที่ต้องแยกออกจากข้อสอบมาตรฐาน โดยให้เหตุผลว่าแบบทดสอบหรือข้อสอบมาตรฐานนั้น เป็นการสุ่มตัวอย่างข้อคำถามเพื่อวัดความสามารถทางสติปัญญาได้เพียงส่วนเล็กๆ บางส่วนเท่านั้น และมักจะไม่สามารถสัมพันธ์กับบริบทที่แท้จริงที่ใช้ความสามารถนั้นๆ ได้ตามปกติ ดังนั้น การประเมินที่ดีควรมุ่งแสวงหาทักษะแก้ปัญหาหรือสร้างสรรค์ผลงานที่แท้จริงของตัวบุคคล โดยใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่สัมพันธ์กับสติปัญญาด้านนั้นๆ เพื่อพิจารณาว่าเมื่อบุคคลมีทางเลือกจะเลือกใช้สติปัญญาด้านใด ดังนั้น การให้บุคคลได้อยู่ในสถานการณ์ที่ซับซ้อน ซึ่งชักนำให้เกิดการใช้สติปัญญาหลายๆ ด้าน และพิจารณาว่าด้านใดที่ดึงดูดบุคคล และบุคคลนั้นศึกษาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ลึกซึ้งเพียงใด

มีความพยายามที่จะเชื่อมโยงระหว่าง “ความฉลาด” กับ “ความเป็นอัจฉริยะ” โดยการศึกษาข้อมูลของผู้ที่มีความฉลาดหรือ IQ สูงที่สุด ซึ่งพบว่า Marilyn Von Savant มี IQ สูงถึง ๒๒๘ แต่เมื่อศึกษาถึงลงไปเกี่ยวกับผลงานทั้งทางศิลปะและวิทยาศาสตร์ ปรากฏว่าไม่มีผลงานปรากฏที่ชัดเจน นอกเหนือจากการเป็นนักเขียนของนิตยสารฉบับหนึ่งเท่านั้น ในขณะที่ Richard Feynman นักฟิสิกส์ผู้ได้รับรางวัลโนเบลและได้รับการยกย่องว่าเป็นอัจฉริยะบุคคล มี IQ เพียง ๑๒๒ ทั้งนี้ Joy P. Guilford (1967) นักจิตวิทยาการเรียนรู้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นอัจฉริยะว่าเกิดจากความสามารถในการสร้างวิธีคิดใหม่ หรืออาจจะเรียกว่าเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็ได้ และเขายังได้อธิบายต่อไปว่าอัจฉริยะบุคคลมักไม่คิดและทำอะไรตามนิสัยเดิมๆ แต่จะมองทางเลือกอื่นๆ เพื่อคิดและทำใหม่ ยุทธวิธี

ใหม่ๆ ทางความคิดนั้น สามารถที่จะกำหนดทางเลือกได้มากมายและหลากหลาย ความคิดแบบเดิมๆ นำไปสู่ทางเลือกที่จำกัดและไม่ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รวมทั้ง Keith D. Simonton (1989) ได้กล่าวถึงความ เป็นอัจฉริยะว่าเกิดขึ้นเพราะอัจฉริยะบุคคลเหล่านั้น มีความสามารถในการสร้างสรรค์และผสมผสานแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม ความสำคัญในการผลักดัน โครงสร้างและกลไกทางจิตวิทยาเป็นเรื่องที่ควรคำนึงถึงในอันดับต้นๆ เพราะความไม่สมดุลของอัตราการ พัฒนาการของปัญญา อารมณ์ และร่างกายของอัจฉริยะบุคคล อาจส่งผลให้เกิดความเครียด และ รู้สึกว่าตนเองมีความแตกต่างและไม่มีที่เหมาะสำหรับพวกเขา ดังนั้นจึงไม่แปลกที่เราอาจจะพบอัจฉริยะบุคคล แต่มีความล้มเหลวในชีวิต

น่าเสียดายที่ระบบการศึกษาในปัจจุบันของบ้านเมืองเราก่อครอบงำด้วยกระบวนการทางตะวันตก ที่ไหลบ่าเข้ามาตามสมัยของโลกไร้พรมแดน จนก่อให้เกิด

เกิดความเสื่อมถอยในเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม หลายครั้งที่สังคมต้องเจ็บปวดกับความเก่งของมนุษย์

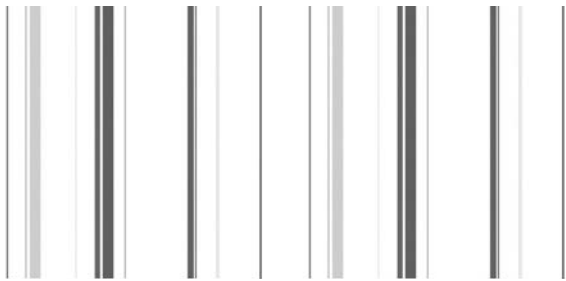
การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมจึงเป็นเรื่องสำคัญที่หลายฝ่ายควรตระหนัก เราคงปฏิเสธไม่ได้ว่า คุณธรรมจริยธรรมเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่ยั่งยืน เพราะความเก่งเพียงอย่างเดียวมัน ไม่ได้เป็นหลักประกันในความสำเร็จของการดำเนินชีวิตในระยะยาวของอัจฉริยะบุคคลได้

สุดท้ายนี้ อยากจะขอย้ำเตือนว่า “แววจิต” ที่เด็กแต่ละคนฉายนั้น จึงไม่ได้หมายถึงแววทางด้านวิชาการเท่านั้น แต่ทุก “แวว” ที่ฉายออกมาจากตัวเด็ก คือ การเรียนรู้และพัฒนาได้ของเด็กคนนั้นๆ

ทั้งนี้ในแต่ละ “แวว” ก็จะมีความเป็นอิสระในการพัฒนาตัวเองให้เจริญงอกงาม และในขณะเดียวกันก็จะบูรณาการและเติมเต็มซึ่งกันและกัน แล้วแสดงออกเป็นเอกลักษณ์ทางปัญญาของมนุษย์แต่ละคน

บรรณานุกรม

- Bloom, Benjamin S. **Human characteristics and School Learning**. New York : McGraw-Hill Book Co., 1976.
- Gardner, Howard. **Frames of mind : the theory of multiple intelligences**. New York : Basic Books, 1983.
- Guilford, Joy P. **The Nature of Human Intelligences**. New York : McGraw-Hill Book Co., 1967.
- Marland, Sidney P. **Education of the Gifted and Talented : Report to the Congress of the United States by U.S. Commissioner of Education, vol. 1**. Washington, D.C. : Us Government Printing Office, 1972.
- Simonton, Keith D. **Creative and Critical Thinking**. London : David Fulton Publishers, 1989.
- Switch, Brain J. **Teaching the Gifted Child**. Journal of Education Psychology, 1990.

ความรู้เชิงคุณค่า : นวัตกรรมการปลูกฝังคุณธรรม

จริยธรรม ผ่านนิม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของสถานศึกษาเพื่อการเรียนการสอนติดต่ออ่าวมีคุณภาพ

โดย... ศักดิ์สิน ช่อคารากุล

นักวิชาการศึกษาคำนานการพิเศษ

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิถีทาง

ของการพึ่งพาตนเอง “ตนนั้นเป็นที่พึ่งแห่งตน” เป็นสิ่งที่กล่าวขานกันมาช้านาน นวัตกรรม ความรู้ (ศาสตร์) วิธีการ (เทคโนโลยี) และผลผลิต เป็นกระบวนการที่ต่างต้องพึ่งพากันและกัน นวัตกรรมจึงเป็นเสมือนแรงผลักดันของการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ที่จะทำได้มาซึ่งผลผลิตที่ต่างไปจากเดิมทั้งปวง ผลผลิตใหม่ๆ จึงเกิดจากการได้มาซึ่งนวัตกรรมใหม่ๆ กระบวนการดังที่กล่าวมานี้ส่งผลให้การดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย การเปลี่ยนแปลงนั้นมีการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างประชากรของประเทศให้เป็นผู้มีความรู้ ความคิด พฤติกรรม ทักษะ ค่านิยม และคุณธรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าในวิถีทางที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล การปฏิรูปการเรียนรู้ เป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษา หากครูไม่ปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน และผู้เรียนไม่มีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผลการเรียนรู้ที่คาดหวังก็คงไม่เกิดขึ้น ดังนั้นครูผู้สอนจึงเป็น

ผู้มีภาระที่สำคัญ ในการบริหารจัดการการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ทำหน้าที่รับผิดชอบอบรมสั่งสอน แนะนำเด็ก และเยาวชนให้เป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรม มีความสามารถในการปรับตัวได้ดี และเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า

การปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้น บุคคลในสถานศึกษาต้องมีวิถีชีวิตที่เป็นแบบอย่างที่ดี เพราะบุคลากรในสถานศึกษาอันประกอบด้วยคณะผู้บริหาร และครู มีความสำคัญต่อการปลูกฝังคุณธรรมโดยตรง นอกจากนี้ยังมีบุคลากรอื่นที่มีส่วนในการสนับสนุนให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จ ได้แก่ นักการภารโรง ลูกจ้างชั่วคราว ผู้ประกอบการ ร้านค้า ในโรงเรียน และเพื่อนนักเรียน บุคลากรที่กล่าวมาทั้งหมดนี้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขัดเกลานักเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

สถานศึกษาจึงต้องมีโครงการส่งเสริมและบริหารจัดการให้เกิดแนวทางการปลูกฝังคุณธรรมฯ

ดังกล่าวด้วย **กระบวนการ** โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องคุณธรรม การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่มีโครงการเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมฯ ส่วนการดำเนินงานนั้นจะมีฝ่าย บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแต่ละฝ่ายจะมีบทบาททั้ง การสนับสนุน ส่งเสริม ระดมทรัพยากร นำปฏิบัติ ร่วมกิจกรรม ประสานงาน ประชุม วางแผน ปฏิบัติ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการ**ดำเนินงาน**นั้นๆ พร้อมจัด กิจกรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมปฏิบัติ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งมีทั้งกิจกรรมวันสำคัญของชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ กิจกรรมรณรงค์ป้องกัน แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย กิจกรรมสืบสานวัฒนธรรมไทย กิจกรรมวิถีพุทธวิถีไทย กิจกรรมอบรมพัฒนาจิต กิจกรรมชุมชน เป็นต้น ดังนั้น โรงเรียนจึงควรมีวิธีการขัดเกลานักเรียน ได้แก่ การ สอนด้วยวาจา การกระตุ้นให้คิด การร่วมคิดร่วมทำ การฝึกปฏิบัติ การเสริมแรง การจัดกิจกรรมต่างๆ การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วน**การประเมินผล** โครงการต่างๆ และการประเมินคุณภาพนักเรียนนั้น ควรมองและพิจารณาถึง **วิธีการประเมิน** ซึ่งได้แก่ การประเมินพฤติกรรม การประเมินเจตคติ การ ประเมินผลการปฏิบัติงาน **เครื่องมือประเมิน** ซึ่ง

ได้แก่ แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ หรือแบบ สอบถาม แบบประเมินผลการปฏิบัติงาน **เกณฑ์ที่ใช้ ในการประเมิน** ซึ่งอาจจะแยกจัดเป็นลำดับ ได้แก่ ดีมาก ดี พอใช้ ปรับปรุง โดยผู้ที่ผ่านเกณฑ์ตั้งแต่ ดีขึ้นไป แสดงว่าเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์สมควรได้รับการชมเชย ยกย่อง เอ่ยย้าการกระทำที่ดีให้เพื่อนฟัง และยกย่อง ต่อหน้าผู้อื่น เพื่อให้มีกำลังใจที่จะทำความดีต่อไป ส่วน นักเรียนที่ไม่ผ่านเกณฑ์ ต้องได้รับการพัฒนาและให้ กำลังใจ สำหรับแนวคิดในการประเมินจำเป็นต้อง กำหนดตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์

คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ เป็นความรู้อย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง ของการเสริมสร้างหรือการศึกษาเชิงคุณค่า โดยทั่วไป มักเรียกความรู้ประเภทนี้ว่า “ความรู้เชิงคุณค่า” ซึ่งเป็นความรู้ที่มีผลต่อจิตใจทั้งตนเองและผู้อื่น ความรู้ เชิงคุณค่าเป็นความรู้ที่ให้มีความสำคัญกับการกระทำรู้ แล้วส่งผลที่เกิดขึ้นมากระทบกับจิตใจ เกิดการรับรู้ใน อารมณ์ ความรู้สึก ที่เป็นทั้งความทุกข์ สุข สงบ สบายทั้งทางกายและทางใจ อันขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มา กระทบ การใช้ปัญญาพิจารณาได้ถึงความถูกต้อง ซึ่ง เป็นการมองทุกอย่างเป็นความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ทั้งมนุษย์ สัตว์ ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ให้มองถึง

มาจาก http://www.kondee.com/kondee_admin/image_news/2005110950.jpg

สิ่งเหล่านี้เป็นฐานทางความคิด ในภาวะปัจจุบัน ความรู้เชิงคุณค่ามักถูกแยกออกเป็นส่วนๆ เช่น คุณค่าทางศีลธรรม คุณค่าทางจริยธรรม คุณค่าทางคุณธรรม คุณค่าทางเศรษฐกิจ คุณค่าทางจิตใจ คุณค่าทางความงาม ซึ่งแต่ละลักษณะมีวิธีการสร้างความรู้ที่คล้ายคลึงกัน แตกต่างกันตามเนื้อหาและเป้าหมายที่ต้องการ

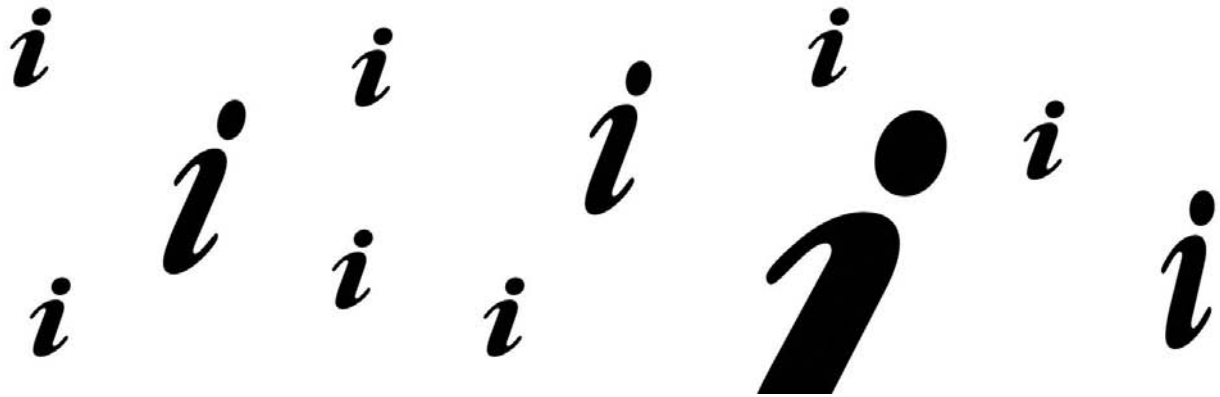
การประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลที่ดีต่อมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์กับสังคม มนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทั้งสัตว์โลกทั้งหลายที่ต่างเป็นเพื่อนทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งสิ้น ต้องอาศัยความรู้เชิงคุณค่า ซึ่งเป็นความรู้ที่กระทบเข้าสู่จิตใจโดยตรง ไม่จำเป็นต้องผ่านการเรียนรู้แบบอื่นๆ เมื่อผู้ใดมีความสามารถในการรับรู้ความรู้เชิงคุณค่านั้นได้ ก็ย่อมแสดงให้เห็นได้ว่า เป็นผู้ที่รู้จักการวิเคราะห์ สังเคราะห์ รู้จักการ

แก้ปัญหาสิ่งที่ตนกระทบ และที่สำคัญคือ การรู้จักประเมินคุณค่าที่ดึงดูดสิ่งที่ได้กระทบใส่ตน ความรู้นั้นจะส่งผลต่อจิตใจทันที ซึ่งแน่นอนว่า เมื่อรู้จักที่จะเลือกคุณค่าที่ดึงดูดใส่ตน คุณค่านั้นย่อมก่อให้เกิดความรู้รู้สึกสุข รู้สึกถึงความดี ความสำเร็จที่ตนรับรู้ได้ภายในจิตใจ บางคนอาจมีพฤติกรรมที่แสดงออกมาแตกต่างกัน เช่น น้ำตาไหลออกมาโดยไม่รู้สึกตัว หรือขนลุก หรือเหมือนถูกไฟฟ้าดูด ความรู้สึกเช่นนั้นเป็นความรู้รู้สึกเชิงคุณค่า ปกติความรู้เชิงคุณค่ามักถูกละเลยจากสังคม เพราะเห็นว่าผลที่เกิดขึ้นนั้นเป็นผลที่เกิดแก่บุคคล ไม่สามารถมองได้อย่างเป็นรูปธรรม ยากในการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจน แต่ถึงอย่างไรก็ตาม มักจะถูกเรียกร้องให้มีการประพฤติปฏิบัติกันในสังคมทั้งที่ขาดการเอาใจใส่ดูแลอย่างจริงจัง ซึ่งโดยมากมักจะถูกทักท้วงเอาไว้ว่า หน้าที่ส่วนนี้เป็นหน้าที่ของฝ่าย

ศาสนา แต่ในความเป็นจริงหน้าที่ส่วนนี้ เป็นหน้าที่ของฝ่ายสังคมที่ประกอบด้วยสถาบันชุมชนทั้งสาม คือ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และสถาบันศาสนา

กระบวนการสร้างความรู้เชิงคุณค่า ประการแรกควรเริ่มจาก **การรู้จักตัวเอง** ว่าตนเองคือใคร มีหน้าที่ทำอะไร มีอะไรเป็นเป้าหมายของชีวิต มีศักยภาพที่จะทำอะไรได้มากน้อยแค่ไหนอย่างไร เป็นการรู้จักการควบคุมตนเองให้มีระเบียบวินัยทั้งความประพฤติ การพูด การรู้จักคิดควบคุมตนเอง เพื่อให้มีความพร้อมในการใช้ชีวิตประจำวันในแต่ละวัย หากรู้จักดังนี้เรียกว่า รู้ในส่วนที่เป็นจริงของตนเอง (Real Sector) ในระบบการศึกษาต้องการพัฒนาผู้เรียนให้รู้ถึงคุณลักษณะที่เป็นจริงของตนเอง ต้องการให้ผู้เรียนค้นพบความหลากหลายทางปัญญา และศักยภาพของตนเองที่ต่างกันไป สิ่งนี้คือศักยภาพของการพาตัว นำตัวไปในทางที่พึงประสงค์ และสังคมจะพัฒนาได้ก็ด้วยความหลากหลายทางปัญญา ประเด็นนี้คือ หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา ดังนั้นการเสริมสร้างด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเป็นการสนอง Real Sector ของผู้เรียนแต่ละคน จึงถือเป็นหลักการที่สำคัญ ประการที่สอง **การรู้จักคิด** เมื่อรู้จักตัวเองแล้ว ก็เป็นการฝึกการควบคุมตนเอง ให้มีความต่อเนื่องในระยะเวลา

นานๆ โดยพยายามควบคุมการคิดให้คิดเพียงเรื่องเดียว ไม่นำเรื่องอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องมาคิด หากนำมาคิด ก็พยายามตัดสิ่งรบกวนนั้นออกไป พยายามคิดเพียงเรื่องเดียว ภาษาธรรมะเรียกว่า “การอยู่กับสติ ฝึกการใช้สติ ฝึกการใช้ความคิดอยู่กับสติ” ที่แน่วแน่ และต่อเนื่องเป็นเวลานานๆ ได้ ประการที่สาม **การรู้จักใช้สติปัญญา** เป็นการฝึกการนำสติที่ฝึกอย่างแน่วแน่แล้วมาทำความเข้าใจในปัญหา โดยการฝึกหาสาเหตุของปัญหา (การแยกแยะ) และการพิจารณาผลที่จะเกิดขึ้นจากการแก้ไขปัญหาในแต่ละเรื่องที่เกี่ยวข้อง (การเชื่อมโยง) จนเกิดความรู้แจ้ง เข้าใจ และสามารถแก้ปัญหาได้ เกิดเป็นการเรียนรู้ในการแก้ปัญหา เป็นการรู้จักใช้สติปัญญาที่จะคิดกับสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตนเอง ทำให้ตนเองมีความสามารถในการคิดเรื่องราวต่างๆ ที่ประสบในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องตามความเป็นจริง เรียกว่า การรู้จักใช้สติปัญญาแก้ปัญหา กระบวนการนี้ประกอบด้วย การพิจารณาประเด็นปัญหา การวิเคราะห์และการตีความหมายในปัญหาอย่างเป็นเหตุเป็นผล การแก้ปัญหา การประเมินคุณค่า การตัดสินใจคุณค่า และท้ายสุดคือการเลือกสรรคุณค่าให้กับตนเอง หากเจริญสติปัญญาด้วยวิธีการนี้บ่อยๆ จะเป็นการพัฒนาเขาวินปัญญาทางการรับรู้ (Perceptual Intelligence) ให้สูงขึ้นโดยลำดับ การพัฒนาในลักษณะนี้เรียกว่า การกระทบ

ทางปัญญา (Intellectual Transaction) ว่าไปแล้วการปลูกฝังในด้านคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้กับเด็กและเยาวชน ก็คือการปลูกฝังความรู้เชิงคุณค่านั้นเอง เพียงแต่เป็นหลักการที่ต้องการ การกระหนาบตรง เพื่อให้ใช้ปัญญา วินิจฉัย รู้จักการประเมินคุณค่าด้วยปัญญาของตนเอง ในระดับที่ไม่เกินความสามารถ ควบคู่ไปกับรูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

แนวทางดังกล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการบูรณาการ และการบูรณาการจะเกิดไม่ได้หาก

ขาดการปฏิบัติการในภาคส่วนต่างๆ ที่จะส่งเสริมให้เกิดการเผชิญกับปัญหา เพราะปัญหาเป็นโอกาสที่จะให้ผู้เรียนได้ใช้ศักยภาพ ใช้การค้นร่นทางปัญญาที่จะแก้ปัญหา ทั้งปัญญาที่จะเป็นการปฏิบัติงานโครงการ และทั้งปัญหาที่ต้องใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมเข้าแก้ไข การเรียนรู้คู่คุณธรรม จึงจำเป็นต้องสร้างกระบวนการให้เกิดการคิดวิเคราะห์ การตีความหมายในปัญหา การแก้ปัญหา การประเมินคุณค่า การตัดสินใจในคุณค่าและการรู้เลือกคุณค่าสู่การดำเนินชีวิต จะเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสังคมที่ดีให้กับประเทศชาติต่อไป

บรรณานุกรม

- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- สมพงษ์ จิตระดับ. **คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์ในวิถีการเรียนรู้ของคนไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๘.
- อุทัย ดุลยเกษม. **รายงานยุทธศาสตร์ของสังคมไทยในการสร้างวิถีการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๗.

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

สุดาวรรณ เครือพานิช*

ความสำคัญของ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มีรูปแบบ วิธีการที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ผ่านประสบการณ์ และการปฏิบัติจริง เพื่อการพัฒนาผู้เรียนทั้ง ร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ให้ผู้เรียนเข้าใจตนเอง มีจิตสำนึกเพื่อประโยชน์ต่อสังคม และประเทศชาติและการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข

มนุษย์ควรให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาตนเองให้เป็นมนุษย์ ที่สมบูรณ์ เพราะมนุษย์ต้องอยู่ ร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน รวมทั้งพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่ใน โลกนี้ ต้องเกื้อหนุนซึ่งกันและกัน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่คนที่อยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกัน จะต้องมีความพื้นฐาน ของความเป็นมนุษย์ ท่านอาจารย์ พุทธทาสกล่าวไว้ว่า ความเป็นมนุษย์ หมายถึง การมีจิตใจสูง ความดี หรือจิตวิญญาณ เป็นสมบัติของ

ความเป็นมนุษย์ มนุษย์ขาดความดี หรือจิตวิญญาณไม่ได้ มิฉะนั้นจะ ขาดความสมบูรณ์ในตัวเอง ถ้า มนุษย์ยังพร่องทางจิตวิญญาณอยู่ การเติมจิตวิญญาณให้เกิดความ สมบูรณ์ในตัวเองจึงมีความสำคัญยิ่ง

การพัฒนาผู้เรียนก็เช่น เดียวกัน นอกจากการพัฒนาองค์ ความรู้ ๘ กลุ่มสาระ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคม ศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ

การงานอาชีพและเทคโนโลยี และ ภาษาต่างประเทศแล้ว ยังมีกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ พัฒนาด้านตนเองตามศักยภาพ พัฒนา อย่างรอบด้าน เพื่อความเป็นมนุษย์ ที่มีความสมบูรณ์ ทั้งร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม เสริมสร้างให้เป็นผู้มีศีลธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย ตลอดจน การปลูกฝังและสร้างจิตสำนึก ของการทำประโยชน์เพื่อสังคม สามารถจัดการตนเองได้ และอยู่ ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข

* นักวิชาการศึกษานำศูนย์การพิเศษ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ลักษณะของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แบ่งเป็น ๓ ลักษณะ คือ กิจกรรมแนะแนว กิจกรรมนักเรียน และกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

๑. กิจกรรมแนะแนว เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนา ผู้เรียนให้รู้จักตนเอง รู้รักษ์สิ่งแวดล้อม สามารถคิดตัดสินใจ คิด แก้ปัญหา กำหนดเป้าหมาย วางแผนชีวิตทั้งด้านการเรียน และอาชีพ สามารถปรับตนได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ยังช่วยให้ครูรู้จัก และเข้าใจผู้เรียน ทั้งยังเป็นกิจกรรมที่ช่วยเหลือและให้คำปรึกษา แก่ผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาผู้เรียน

๒. กิจกรรมนักเรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมี ระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงาน ร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้ สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้น

การทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับบุคลิกภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

- กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
- กิจกรรมชุมนุม ชมรม

๓. กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ เป็น กิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดง ถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม

จะเห็นได้ว่า ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้เน้นให้นักเรียนทำกิจกรรม ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมให้มากขึ้น จึงได้กำหนดหัวข้อของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ขึ้น

โครงสร้างเวลาเรียนของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

โครงสร้างเวลาในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดไว้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ปีละ ๑๒๐ ชั่วโมง และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ จำนวน ๓๖๐ ชั่วโมง

เวลาในส่วนของกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ได้ให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรม โดยกำหนดให้จัดกิจกรรมในระดับประถมศึกษา (ป.๑-๖) จำนวน ๖๐ ชั่วโมง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.๑-๓) จำนวน ๔๕ ชั่วโมง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ม.๔-๖) จำนวน ๖๐ ชั่วโมง

จากการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีข้อดี คือ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดเวลาจัดกิจกรรมเป็นก้อนใหญ่ตามระดับชั้น ทำให้เอื้อต่อการบริหารจัดการของสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาจัดสรรเวลาให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมเองในแต่ละชั้นปี ซึ่งแต่ละโรงเรียนอาจจะกำหนดเวลาในแต่ละปีไม่เท่ากันตามบริบทและการตกลงร่วมกันของคณะกรรมการสถานศึกษา

รูปแบบของกิจกรรมเพื่อพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์มีหลายโรงเรียนได้จัดกิจกรรมนี้บ้างแล้ว แต่ยังไม่ชัดเจนมากนัก กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ชุมชน และท้องถิ่นตามความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร เพื่อแสดงถึงความรักใคร่ชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม มีจิตสาธารณะ เช่น กิจกรรมอาสาพัฒนาต่างๆ กิจกรรมสร้างสรรค์สังคม โดยเน้นความสมัครใจ

เต็มใจ ตั้งใจทำ และเสียสละทั้งร่างกายและแรงใจ หรือทรัพย์สิน ในการทำกิจกรรมหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน และมีความสุขที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น ซึ่งรูปแบบของกิจกรรมมีหลายรูปแบบ เช่น

- โรงเรียนกำหนดกิจกรรมขึ้นมา หรือโรงเรียนร่วมกับชุมชนในการจัดกิจกรรม โดยให้นักเรียนสมัครตามความสนใจ ที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้น

- นักเรียนร่วมกันคิดและจัดขึ้นมาว่าชุมชนควรพัฒนาอะไร และจะเข้าไปช่วยชุมชนโดยวิธีใด โดยมีครูเป็นที่ปรึกษา

นอกจากนี้อาจมีรูปแบบอื่นๆ ที่บ่งชี้ชัดว่าเป็นกิจกรรมที่เด็กตั้งใจทำโดยไม่มีเงื่อนไขใดๆ ตอบแทน

เด็กไทยกับการมีจิตอาสาในสถานการณ์ปัจจุบัน

จากการที่สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ทำการสำรวจการจัดกิจกรรมการบริการชุมชนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์โดยการสอบถามจาก ๑,๘๒๓ โรงเรียน พบว่า โรงเรียนร้อยละ ๖๙.๑ จัดกิจกรรมการบริการชุมชนในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

กิจกรรมส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่โรงเรียนกำหนดให้นักเรียนทุกคนต้องเข้าร่วมกิจกรรม (ร้อยละ ๖๖.๑) รองลงมา คือ นักเรียนสมัครเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดให้ตามความสนใจ และเป็นกิจกรรมของชุมชนที่ให้นักเรียนเข้าร่วมตามความสนใจ

โครงการ/กิจกรรมที่โรงเรียนดำเนินการมากที่สุด คือ การทำความสะอาด รองลงมา คือ การอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน และนอกโรงเรียน การปลูกและดูแลสวนป่า และการแสดงดนตรี/นาฏศิลป์/มรดกไทย

สถานที่ในการจัด พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ ๘๕.๖ จัดภายนอกโรงเรียน เช่น ศาสนสถาน สถานที่ราชการ และถนนในชุมชน/หมู่บ้าน

จะสร้างให้ผู้เรียนทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมได้อย่างไร

ในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ และจุดมุ่งหมายหนึ่งของหลักสูตรเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ “การมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข”

นอกจากนี้ ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตร ในการพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ทั้งในฐานะพลเมืองไทยและพลเมืองโลก มีคุณลักษณะหนึ่งคือ การมีจิตสาธารณะ

การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ นี้สามารถที่จะพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมได้ เพราะสถานศึกษาจะจัดสรรเวลาให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมตามหลักสูตร

กำหนด และการทำกิจกรรมนั้นได้กำหนดเป็นเกณฑ์การผ่านแต่ละระดับด้วย

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน จะสามารถพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมได้นั้น สามารถทำได้ ดังนี้

- ปลุกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาสังคมและสาธารณประโยชน์
 - มีตัวแบบที่ดีตั้งแต่ พ่อ แม่ ครู ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนที่มีพฤติกรรมการทำสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคม
 - ให้นักเรียนรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ การปลุกฝังให้นักเรียนมีจิตสำนึกชุมชน สำนึกว่าตนเองเป็นเจ้าของชุมชน ร่วมรับผิดชอบปัญหาต่างๆ ยอมรับศักยภาพของกันและกัน และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
 - ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงและฝึกจนเป็นนิสัย
- อย่างไรก็ตาม กิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองตามศักยภาพพัฒนาอย่างรอบด้านเพื่อความเป็นมนุษย์ที่มีความสมบูรณ์ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมนั้น เราจะต้องพุ่มพักอบรมบ่มเพาะให้เด็กมีจิตใจเพื่อส่วนรวมให้มากขึ้น จึงต้องเน้นการจัดกิจกรรมให้เด็กได้ปฏิบัติชัดเจนยิ่งขึ้น

โรงเรียนแบบเชิญชวนในประเทศสิงคโปร์

โดย... มาลีนิ บุณยรัตพันธุ์

อาจารย์ภาควิชาหลักสูตรและการสอน

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

I
N
V
I
T
I
N
G

S
C
H
O
O
L

สิงคโปร์

เป็นประเทศหนึ่งที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจในทวีปเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นประเทศที่ประกอบด้วยประชากรหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มีทั้งชาวจีน ชาวมาเลย์ ชาวอินเดีย ซึ่งประชากรเหล่านั้นนับถือศาสนาต่างกัน และใช้ภาษาต่างกัน มีทั้งภาษามาเลย์ ภาษาจีน ภาษาทมิฬ โดยมีภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ แต่จะพบว่าคนต่างเชื้อชาติ ต่างภาษา ที่อาศัยอยู่ที่สิงคโปร์ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมานฉันท์

วิสัยทัศน์ของรัฐบาลสิงคโปร์ คือ การเป็น “เกาะแห่งอัจฉริยะ” (A vision of an intelligent island) มุ่งความเป็นเลิศทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ สิงคโปร์ให้ความสำคัญกับการศึกษา เป้าหมายหลักคือ การให้การศึกษาที่ดีที่สุดแก่เยาวชน โดยรัฐบาลเชื่อว่าการลงทุนทางการศึกษาเป็นสิ่งที่สามารถเรียกผลกำไรคืนได้ในอนาคต รัฐบาลได้มีการจัดสรรเงินทุนภายใต้แผน Edusave Scheme ให้กับเด็กที่มีอายุ ๖-๑๖ ปี ได้มีเงินไว้ในบัญชีเพื่อเป็นทุนการศึกษา เด็กทุกคนต้องอยู่ในระบบโรงเรียนอย่างต่ำ ๑๐ ปี กล่าวคือ ประถมศึกษา ๖ ปี และมัธยมศึกษา ๔ ปี

Northbrooks Secondary School เป็นโรงเรียนมัธยมที่ตั้งอยู่ที่เลขที่ ๕๘๕ Yishun Ring Road ใกล้ Yishun Park ซึ่งเป็นสวนสาธารณะใหญ่แห่งหนึ่งของสิงคโปร์ เป็นโรงเรียนมัธยมที่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ ๓ มกราคม ค.ศ.๒๐๐๐ และเป็นโรงเรียนแห่งเดียวในประเทศสิงคโปร์ที่นำเอาแนวความคิดการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน (Invitational Education) ซึ่งเป็นนวัตกรรมการศึกษาที่ ศาสตราจารย์ ดร.วิลเลียม วัตสันเพอร์รี่ (William Watson Purkey) แห่ง University of North Carolina at Greensboro เป็นผู้วางรากฐานขึ้นร่วมกับศาสตราจารย์ ดร.เบตตี เฟย์ ซิเกล (Betty Faye Siegel) ไปใช้ในการจัดการศึกษา และโรงเรียนได้รับรางวัล Inviting School Award จากสมาพันธ์การศึกษาแบบเชิญชวน IAIE (International Alliance for Invitation Education) เมื่อปี ค.ศ.๒๐๐๖ ซึ่งสมาพันธ์นี้ประกอบด้วยสมาชิกประเทศต่างๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ออสเตรเลีย ฮองกง และสิงคโปร์

การจัดการศึกษาแบบเชิญชวน เป็นทฤษฎีสำหรับการปฏิบัติทางการศึกษา (Theory of Educational Practices) ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน มองผู้เรียนด้วยความเข้าใจว่าผู้เรียนเป็นผู้มีความสามารถ (able) มีคุณค่า (valuable) และมีความรับผิดชอบ (responsible) ผู้สอนจะต้องปฏิบัติต่อผู้เรียนให้ผู้เรียนรู้สึกว่าเป็นส่วนหนึ่งของชั้นเรียน ผู้สอนและผู้เรียนมีความไว้วางใจ (trust) ซึ่งกันและกัน มองโลกในแง่ดี (optimism) มีความรู้สึกที่ดีต่อกัน กระบวนการในการจัดการศึกษามีความสำคัญเท่ากับผลผลิต กำลังใจเป็นสิ่งที่ผู้เรียนควรได้รับจากผู้สอน การจัดการศึกษาแบบเชิญชวนนี้เชื่อว่า ศักยภาพของมนุษย์สามารถนำออกมาใช้ได้ถ้ามนุษย์มีความจริงใจ มีความตั้งใจ (intentionality)

ผู้เขียนได้มีโอกาสนำนักศึกษาปริญญาโท โครงการพิเศษ สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ไปศึกษาดูงานในสวนการจัดการเรียนการสอนของ Northbrooks Secondary School แห่งนี้ และได้พบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคลากร ผู้บริหาร อาจารย์ และนักเรียนของโรงเรียนแห่งนี้ อาจารย์ใหญ่ คือ Mrs. Low Chew Lians ซึ่งเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล นำโรงเรียนสู่การเป็น IE School (Inviting School) Mrs. Low Chew Lians ได้กล่าวว่า โรงเรียนได้นำหลัก 5 P's ซึ่งประกอบด้วยบุคคล (People) นโยบาย (Policy) โปรแกรม (Program) กระบวนการ (Process) และสถานที่ (Place) ซึ่งเป็นหัวใจของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวนมาใช้ในโรงเรียน

ปรัชญาของโรงเรียน

โรงเรียนได้ยึดหลักปรัชญาการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน (Invitational Education Philosophy) ที่ว่า “ส่งเสริมคุณค่าความสามารถของบุคคล” : โดยเชื่อว่าบุคคลมีความสามารถ คุณค่า ความ

รับผิดชอบ ที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุด หากบุคคลได้รับการเคารพ การยอมรับ การเห็นคุณค่า

“ส่งเสริมการเรียนรู้แบบร่วมมือ” : โรงเรียนจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นการร่วมมือร่วมใจ

“ส่งเสริมชื่นชมความเป็นศักยภาพของบุคคล” : โรงเรียนเชื่อว่าบุคคลทุกคนมีศักยภาพ โรงเรียนให้โอกาสบุคลากรทุกคนในการแสดงศักยภาพ

“การเรียนรู้เป็นกระบวนการ” : กระบวนการมีความสำคัญเท่ากับผลผลิต โรงเรียนจัดสรรเวลาให้กับการเรียนรู้ทางสังคม ส่งเสริมสร้างสรรค์กิจกรรมที่ก่อความสัมพันธ์ทางการเรียนรู้

“โรงเรียนจะสร้างสรรค์ และทำนุบำรุงสถานที่กำหนดนโยบาย กระบวนการการทำงานและโปรแกรมที่ชัดเจน” : มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่เต็มเปี่ยมและบุคลากรของโรงเรียนมีความตั้งใจ มีเจตนาในการเชิญชวนตนเอง เชิญชวนผู้อื่นในด้านอาชีพ

การจัดระบบภายในโรงเรียน

Northbrooks Secondary School ใช้ระบบการจัดการภายในโรงเรียนโดย ยึดหลัก 5 P's ของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน

People (บุคคล) จากการไปสัมผัสบรรยากาศภายในโรงเรียน โรงเรียนให้ความสำคัญกับบุคคลเป็นอย่างยิ่ง บุคลากรทุกคนในโรงเรียนได้รับการยกย่องเป็นอย่างดี กล่าวคือบุคลากรสายผู้สอนซึ่งพวกเราพบว่ามีความหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา แต่สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข ทุกฝ่ายวันอังคารหลังจากเลิกเรียนจะมีการพบปะ ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

นอกจากการพบปะกันในระหว่างสัปดาห์แล้ว ระหว่างปีจะมีการทำกิจกรรมร่วมกันของบุคลากรเป็นวัน Staff Development Day บุคลากรด้านอื่นก็ให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเป็นอย่างดี คณะผู้เดินทางไปดูงานในครั้งนี้พบว่าในตอนเช้านักเรียนต้องมาเคารพธงชาติ และหลังจากนั้นจะร่วมกันร้องเพลง The Brooksonian Anthems ซึ่งเป็นเพลงประจำโรงเรียน ในขณะที่ทำกิจกรรมตอนเช้านี้ทุกคนในโรงเรียนจะมาอยู่ร่วมกัน (คำว่าทุกคน หมายถึง ผู้บริหาร ผู้สอน นักเรียน เจ้าหน้าที่ บุคลากรทางการศึกษา และนักการภารโรง) ทุกคนมีความตระหนักรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียน ทุกคนมีความสำคัญ เพราะฉะนั้นต้องร่วมมือร่วมใจกัน ซึ่งตรงกับหลักของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมศักยภาพของนักเรียนให้สอดคล้องกับคำขวัญของโรงเรียนคือ “Soaring with Pride” นักเรียนจะได้รับการส่งเสริมสนับสนุนในทุกด้านเท่าที่ศักยภาพของตนพึงมี นักเรียนผู้ใดมีความสามารถ โรงเรียนจะสนับสนุนอย่างเต็มที่

จากการพูดคุยกับบุคลากรของโรงเรียน ทุกคนต่างพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า Mrs. Low Chew Lians อาจารย์ใหญ่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ กระตือรือร้น อุทิศเวลาในการทำงาน มีทิศทางในการทำงานสมกับเป็นผู้บริหาร บุคลากรกล่าวว่าอาจารย์ใหญ่ให้เกียรติกับทุกคน ยอมรับผู้ร่วมงานว่าเป็นเพื่อนมากกว่าเป็นผู้ใต้บังคับบัญชา

Place (อาคารสถานที่) ถึงแม้โรงเรียนมีขนาดเนื้อที่ไม่กว้างนัก หากแต่โรงเรียนมีการจัด

บรรยากาศให้น่าสนใจ มีสวนหย่อมที่จัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกการสังเกต ส่งเสริมปลูกจิตสำนึกการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีการจัดตั้ง Green Club ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้โรงเรียนได้รับรางวัล School's Green Audit Award ซึ่งเป็นรางวัลจากรัฐบาลในการรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อม ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าโรงเรียนแห่งนี้มีเนื้อที่ไม่มากนัก แต่สามารถจัดสถานที่ใช้สอยได้อย่างคุ้มค่า สถานที่หนึ่งที่คุณเขียนเห็นว่าน่าสนใจคือ มุมแนะแนว โดยปกติตามโรงเรียนต่างๆ จะมีห้องแนะแนว แต่สำหรับที่ Northbrooks จะจัดเป็นมุมแนะแนว ซึ่งเป็นมุมเล็กๆ ตรงช่วงต่อระหว่างบันได มีการจัดโต๊ะเล็กๆ ขวนเชิญให้น่านั่งปรึกษาหารือกัน ที่มุมนี้นักเรียนอาจใช้เป็นที่พักผ่อนพูดคุยกันซึ่งผู้เขียนเห็นว่ามุมนี้น่าเชิญชวนเป็นสถานที่รวมของชาว Brookians (นักเรียน Northbrooks) และที่มุมนี้หากผู้ใดมีเรื่องที่จะแจ้งให้เพื่อนทราบก็อาจจะนำประกาศมาติดไว้ได้

Policies (นโยบาย) นโยบายของโรงเรียนที่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชน คือการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ผู้เรียนได้เรียนในลักษณะของการทำโครงการ โครงการ เช่น โครงการ Youth Flying Club ซึ่งโครงการนี้โรงเรียนได้ร่วมมือกับธุรกิจการบิน ให้ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการบิน ซึ่งถือว่าเป็นจุดเด่นอันหนึ่งของโรงเรียน นอกจากนี้ทางด้านเทคโนโลยี Northbrooks ยังได้ทำความร่วมมือกับ Infocomm industry ให้ความร่วมมือสนับสนุนทางด้านเทคโนโลยีให้กับโรงเรียน

เนื่องจากสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีหลายเชื้อชาติหลายเผ่าพันธุ์อยู่ร่วมกัน ดังนั้นสันติสุขจึงเป็นสิ่งที่พึงมี Northbrooks ได้สนองนโยบายนี้ โดยการจัด Racial Harmony Celebration การฉลองเผ่าพันธุ์ของตน ซึ่งจัดเป็นประจำทุกปี ในวันนี้นักเรียนจะแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน โดยจัดในรูปของการแสดง การแต่งกายประจำชาติ การทำอาหารของชาติต่างๆ

Program (โปรแกรม) ในที่นี้หมายถึงโปรแกรมการดำเนินงานภายในโรงเรียน Northbrooks มีโปรแกรมการเรียนที่หลากหลายที่ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียน มีโปรแกรมความร่วมมือทางการเรียนการสอนแลกเปลี่ยนนักเรียนกับ Nanyang High School ซึ่งเป็นโรงเรียนในประเทศจีน โปรแกรมการเรียนจะมีทั้งทางด้านภาษาต่างประเทศโดยจัดเป็นชมรมภาษามลายู ภาษาจีน ภาษาอังกฤษ นักเรียนจะเรียนภาษาโดยผ่านกิจกรรมชมรมต่างๆ เหล่านี้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีมีการจัดตั้งเป็น Media Resource Library ซึ่งเป็นทั้งห้องสมุด และศูนย์เทคโนโลยี นักเรียนของ Northbrooks ได้รับรางวัลมากมายหลายประเภท เช่น ได้รับรางวัล Speech Contest 2007 รางวัลเหรียญทองการแข่งขัน Singapore Mathematical Olympiad 2006-2007 โปรแกรมที่เด่นอีกอันหนึ่งของโรงเรียนคือ Community Involvement Day ซึ่งในวันนี้นักเรียนทุกคนจะออกไปช่วยเหลือสังคมไปทำงานร่วมกับสังคม ศิลปะเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการจัดตั้งชมรม ACE Club (Artists in Collaboration with

Entrepreneurs) ซึ่งเป็นชมรมส่งเสริมผู้มีใจรักศิลปะ Northbrooks ได้ชื่อว่า เป็นโรงเรียนที่มีชื่อเสียงในการผลิตสิ่งประดิษฐ์ที่ทำจาก Stained Glass ซึ่งสิ่งประดิษฐ์ที่นักเรียนสร้างสรรค์จากกระจกนี้สามารถจำหน่ายและทำรายได้ให้กับโรงเรียน โปรแกรมการผลิตสิ่งประดิษฐ์นี้ได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองและผู้เชี่ยวชาญในการสอน สร้างสรรค์งานให้กับผู้เรียน โปรแกรมวางทุกงานอ่านทุกเรื่องเป็นโปรแกรมที่น่าสนใจของโรงเรียนเช่นกัน ก่อนเข้าห้องเรียนผู้เรียนจะเลือกอ่านอะไรก็ได้ตามที่ต้องการ ในขณะที่นักเรียนอ่านนั้นเราพบว่าผู้สอนและบุคลากรที่อยู่ในห้องประชุมก็จะอ่านไปพร้อมๆ กัน

Process (กระบวนการ) เป็นสิ่งสำคัญในการจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชน จากการพูดคุยกับ Mrs. Low Chew Lians อาจารย์ใหญ่ได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการในการยกระดับ และส่งเสริมศักยภาพ

ของผู้เรียน สิ่งหนึ่งที่โรงเรียนตระหนักคือการเป็นคนดี โรงเรียนต้องการเห็นความสำเร็จของผู้เรียน โรงเรียนจัดทำคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของชาว Brookians เรียกว่า The 16 Habits of Mind ในตอนเช้า หลังจากกิจกรรมเคารพธงชาติแล้ว ผู้สอนจะผลัดเปลี่ยนออกมาทำกิจกรรมนี้โดยเป็นกิจกรรมการพูดให้นักเรียนได้จุดประกายทางความคิด

Northbrooks Secondary School เป็นโรงเรียนแบบเชิงชุมชนที่น่าสนใจในการไปเยี่ยมชม มีบุคลากร ผู้เรียน ต่างเชื้อชาติ ศาสนา แต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข โรงเรียนมีเนื้อที่ไม่มากนัก แต่สามารถจัดสถานที่ให้เกิดประโยชน์ มีการร่วมมือร่วมใจกันอย่างเข้มแข็งระหว่างบุคลากร ผู้เรียนรวมถึงผู้ปกครอง และชุมชน ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า Northbrooks เป็นโรงเรียนที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง

เอกสารอ้างอิง

พิทักษ์โท เทพนอก. (๒๕๕๒). **วิเคราะห์การเมืองการปกครองของประเทศในเอเชีย**. นครราชสีมา : จิระการพิมพ์.

มาลินี บุญยรัตพันธุ์. (๒๕๕๑). “การจัดการเรียนการสอนแบบเชิงชุมชน”. **แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชน**. กรุงเทพฯ : มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ.

Northbrooks News. (2007). **Soaring with Pride**. Singapore: Northbrooks Secondary School.

Purkey, William Watson and John M. Novak. (1996). **Inviting School Success**. (3 rd ed.) Toronto: Wadsworth Publishing Company.

“ลำดับโมเดล”

การพัฒนาทักษะการคิดในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ที่สอนโดยใช้ SDM

โดย... ปรีชากร ภาชนะ

โรงเรียนบ้านแท่นวิทยา อ.บ้านแท่น จ.ชัยภูมิ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต ๒

จากประสบการณ์การสอนคณิตศาสตร์ ช่วงชั้นที่ ๔ โดยส่วนมากแล้วรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของผู้เขียนจะอยู่บนพื้นฐานของความรู้และบริบท การสอนคณิตศาสตร์แบบดั้งเดิม ซึ่งผู้เขียนมีความ อึดอัดและวิตกกังวลกับรูปแบบการสอนคณิตศาสตร์ ที่ต้องอธิบาย บอกกฎ สูตร การทำแบบฝึกหัดและการ ทดสอบแบบปรนัย เพราะวิธีการสอนนี้นักเรียน ไม่ตอบสนองต่อกิจกรรมการเรียนรู้ อีกทั้งไม่ทำให้นักเรียน ได้พัฒนาทักษะการคิดและการใช้เหตุผล (ณรงค์ ปั่นนัม, ๒๕๕๑) และนักเรียนเห็นว่าชั้นเรียนคณิตศาสตร์เป็น

สิ่งที่น่าเบื่อ เครียดและไม่อยากแก้ปัญหาที่ยากๆ ต้อง จำกฎ สูตร ทั้งนี้จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนมี จุดมุ่งหมายที่จะสร้างชั้นเรียนคณิตศาสตร์ให้เป็นชั้นเรียน ที่นักเรียนมีความสุข สนุกกับการทำกิจกรรม พัฒนา ทักษะการคิด และใช้เหตุผลในการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ในภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๕๑ ผู้เขียน ได้ดำเนินการออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา คณิตศาสตร์พื้นฐาน รหัสวิชา ค ๔๒๑๐๑ ชั้นมัธยม- ศึกษาปีที่ ๕ เรื่องลำดับ ที่เน้นการสอนด้วยวิธีการ เรื่องราวและแผนภาพ (The Story and Diagram

Method) หรือเรียกย่อๆ ว่า SDM โดยเทคนิควิธีการสอนนี้ได้พัฒนาและออกแบบเพื่อยกระดับการเรียนรู้คณิตศาสตร์และพัฒนาทักษะการคิด จากการเชื่อมโยงแนวคิดคณิตศาสตร์กับสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน รวมทั้งส่งเสริมและช่วยพัฒนาทักษะการสอนคณิตศาสตร์สำหรับครูให้ง่ายขึ้น (Kongtalin, 2007) โดยใช้เรื่องราวและแผนภาพเป็นเครื่องมือ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงปฏิสัมพันธ์ เรื่องราวเป็นสิ่งที่นำมาใช้สำหรับกำหนดสถานการณ์ปัญหาคณิตศาสตร์ในชั้นเรียนร่วมกันทั้งชั้นเรียน โดยนักเรียนจะมีมุมมองต่อเรื่องราวที่แตกต่างกันตามประสบการณ์ ภูมิหลัง และพื้นฐานความรู้คณิตศาสตร์เดิมของนักเรียนแต่ละคน เจือปนหรือสถานการณ์ปัญหาจากเรื่องราวจะทำให้เกิดบริบทการเรียนรู้ร่วมกัน (ปาสสน์ กงตาล, ๒๕๕๗)

การใช้เรื่องราวนำเข้าสู่การสอน เริ่มต้นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนโดยใช้เรื่องราวสำหรับนำมาใช้สอนเรื่องลำดับ เริ่มจากการเล่าเรื่องสังข์ทอง ตอน ดอกไม้เหวดตา ซึ่งเป็นแนวคิดและปัญหาเกี่ยวกับลำดับให้นักเรียนฟัง โดยมีแก่นของเรื่องดังนี้ **“สังข์ทองพายเรือไปเก็บดอกไม้เหวดตาโดยเริ่มแรกมีพลังงาน ๘ สังข์ทองพายเรือถึงดอกไม้ก้อที่ ๑ เก็บดอกไม้ซึ่งให้พลังงานบวก ๓ พายเรือถึงก้อที่ ๒ เก็บดอกไม้ให้พลังงานบวก ๓ พายเรือถึงก้อที่ ๓ เก็บดอกไม้ให้พลังงานบวก ๓ เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ ถ้าสังข์ทองพายเรือถึงก้อที่ ๑๐ ก้อที่ ๑๘ และก้อที่ ๒๕ สังข์ทองจะได้พลังงานสะสมเท่าไรตามลำดับ”** เมื่อครูเล่าเรื่องราวจบแล้ว ให้นักเรียนศึกษาพร้อมกับแก้ปัญหาในเรื่องราว หลังจากนั้นให้นักเรียนนำเสนอผลงานจากการแก้ปัญหา และหาพจน์ทั่วไปของลำดับในเรื่องราวและสรุปแนวคิดเกี่ยวกับลำดับจากการทำกิจกรรม

เมื่อนักเรียนมีแนวคิดเกี่ยวกับลำดับที่เรียนแล้วให้นักเรียนเขียนเรื่องราวของตนเองเกี่ยวกับลำดับโดยเน้นความแตกต่างหลากหลาย ครูมีสี และกระดาษให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานเกี่ยวกับลำดับสะท้อนกลับพร้อมกับให้นักเรียนได้นำเสนอผลงานของตนเองในชั้นเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้แนวคิดเกี่ยวกับลำดับร่วมกันทั้งครูและนักเรียนอีกครั้ง

ตัวอย่างผลงานของนักเรียนที่สร้างขึ้นจากการทำกิจกรรมแสดงให้เห็นถึงการ**เชื่อมโยงแนวคิดคณิตศาสตร์** ซึ่งเป็นการเรียนรู้จากเรื่องราวที่เป็นรูปธรรมพัฒนาไปสู่แนวคิดคณิตศาสตร์ ตัวอย่างผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้นจากความเข้าใจของนักเรียนเมื่อวิเคราะห์ผลงานของนักเรียนแสดงให้เห็นกระบวนการคิดและการให้เหตุผลดังนี้ จากผลงานนักเรียนเริ่มต้นนำเสนอผลงานของตนเองด้วยคำถามดังนี้ จงหาพจน์ทั่วไปและพจน์ที่ ๑๕ ของลำดับ ๓, ๘, ๑๓, ๑๘, ๒๓, ... และจงหาพจน์ทั่วไปและ -๑๒๕ เป็นพจน์ที่เท่าไรของลำดับ ๑๑๕, ๑๑๒, ๑๐๙, ๑๐๖, ... จากผลงานของนายนัด พจน์ทั่วไปของลำดับเหล่านี้คือ $a_n = 5n - 2$ และ $a_n = -3n + 115$ ตามลำดับ ซึ่งนักเรียนใช้หลักการอุปนัยในการแสดงวิธีการแก้ปัญหาจากลำดับที่นักเรียนสร้างขึ้นและทั้งนี้นักเรียนได้มีการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับลำดับกับพีชคณิตฟังก์ชันและใช้กราฟนำเสนอแนวคิด

จากผลงานของนักเรียนดังรูปที่ ๑ เป็นการนำเสนอเรื่องราวของตนเองเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของคู่รัก ซึ่งนักเรียนได้สร้างมาจากเรื่องราวส่วนตัวของนักเรียน โดยครูไม่คาดคิดมาก่อนว่านักเรียนจะนำเสนอเรื่องราวออกมาทำนองนี้ ทำให้เป็นที่น่าสนใจของเพื่อนๆ ในชั้นเรียน เรื่องราวที่นำเสนอมีอยู่ว่า จงหาพจน์ทั่วไปของลำดับจากความสัมพันธ์ต่อไปนี้

รูปที่ ๑ ผลงานของนักเรียนเกี่ยวกับลำดับ

๑. ความสัมพันธ์โกรธหรืองอนของฝ่ายหญิงและลดลงทีละ ๒ ดังนี้ -๒, -๔, -๖, -๘, ... พจน์ทั่วไปคือ $a_n = -๒n$

๒. ความสัมพันธ์โกรธหรืองอนของฝ่ายชายและลดลงทีละ ๒ ดังนี้ -๒, -๔, -๖, -๘, ... พจน์ทั่วไปคือ $a_n = -๒n$

๓. ผลบวกของโกรธหรืองอนจะลดลงทีละ ๔ ดังนี้ -๔, -๘, -๑๒, -๑๖, -๒๐, ... ได้พจน์ทั่วไปคือ $a_n = -๔n$

นักเรียนเขียนกราฟคู่อันดับแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับที่นักเรียนสร้างขึ้น ดังนี้ ลำดับฝ่ายหญิง -๒, -๔, -๖, -๘, ... ลำดับฝ่ายชาย -๒, -๔, -๖, -๘, -๑๐, ...

ผลบวก -๔, -๘, -๑๒, -๑๖, -๒๐, ... ผลบวกที่ได้เป็นลำดับใหม่ จากการนำเสนอนี้แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับลำดับซึ่งเป็นฟังก์ชันกับพีชคณิตฟังก์ชัน โดยใช้การดำเนินการบวกได้ฟังก์ชันใหม่ ได้ลำดับใหม่ที่มีพจน์ทั่วไปคือ $a_n = -๔n$ ต่อเนื่อง

อีกตัวอย่างหนึ่งที่นักเรียนนำเสนอเป็นการนำเสนอลำดับเชื่อมโยงกับกราฟ ซึ่งเป็นแนวคิดที่แปลกใหม่สามารถพิสูจน์ยืนยันความถูกต้องจากวิธีการแทนค่า ทั้งนี้ นักเรียนเขียนความสัมพันธ์ความรักที่ฝ่ายหญิงมีให้ เพิ่มขึ้นจากฝ่ายชายทีละ ๒ ความสัมพันธ์โกรธหรืองอน ฝ่ายชายและลดลงทีละ ๒ ดังนี้ ๒, ๔, ๖, ๘, ... ได้พจน์ทั่วไปคือ $a_n = ๒n$ ความสัมพันธ์ความรักที่ฝ่ายหญิงมีให้ เพิ่มขึ้นจากฝ่ายชายทีละ ๒ ดังนี้ ๔, ๖, ๘, ๑๐, ... จะได้พจน์ทั่วไปคือ $a_n = ๒n + ๒$ ผลบวกของความรักแต่ละคู่เพิ่มขึ้น ๔ ดังนี้ ๖, ๑๐, ๑๔, ๑๘, ... ได้พจน์ทั่วไปคือ $a_n = ๔n + ๒$

เชื่อมโยงกับกราฟซึ่งนักเรียนเขียนคู่อันดับแสดงความสัมพันธ์ระหว่างลำดับที่นักเรียนสร้างขึ้น ดังนี้ ลำดับฝ่ายหญิง ๔, ๖, ๘, ๑๐, ๑๒ ... ลำดับฝ่ายชาย ๒, ๔, ๖, ๘, ๑๐, ...

ผลบวก ๖, ๑๐, ๑๔, ๑๘, ๒๒ ... ผลบวกที่ได้เป็นลำดับใหม่ จากการนำเสนอนี้แสดงให้เห็นถึงการเชื่อมโยงแนวคิดเกี่ยวกับลำดับซึ่งเป็นฟังก์ชันกับพีชคณิตฟังก์ชัน โดยใช้การดำเนินการบวก ได้ฟังก์ชันใหม่ และได้ลำดับใหม่ที่มีพจน์ทั่วไปคือ $a_n = ๔n + ๒$

เรื่องราวและแผนภาพที่นักเรียนสร้างขึ้นจากการทำกิจกรรมในชั้นเรียนสะท้อนให้เห็นถึงพัฒนาการทางความคิดของนักเรียน ซึ่งเชื่อมโยงจากเรื่องราวของนักเรียนไปสู่สาระคณิตศาสตร์อื่นๆ และการเชื่อมโยงกับสิ่งที่คุ้นเคยในชีวิตประจำวัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นพื้นฐานความรู้เดิมของนักเรียนในการนำเอามาสร้างแนวคิดคณิตศาสตร์ใหม่ๆ ดังนั้นยิ่งนักเรียนได้คิดและพัฒนาผลงานของนักเรียนมากขึ้นเท่าไรแนวคิดเชิงรูปธรรมของนักเรียนจากผลงานนี้จะพัฒนาไปสู่การสร้างความรู้คณิตศาสตร์เชิงนามธรรมมากขึ้นเท่านั้น สำหรับผลงานของนักเรียนคนอื่นๆ ที่สร้างสรรค์ขึ้นแต่ละคนจะมีมุมมองของตนเองเกี่ยวกับลำดับหลากหลาย จากการนำเสนอผลงานในชั้นเรียนเป็นกิจกรรมที่ทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ครูใช้ผลงานของนักเรียนที่ไม่สมบูรณ์หรือแนวคิดคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงให้เพื่อนๆ ในชั้นเรียนช่วยกันแก้ไขและอภิปรายให้ผลงานมีความสมบูรณ์ถูกต้อง ซึ่งทำให้เจ้าของผลงานสร้างแนวคิดเกี่ยวกับลำดับได้ชัดเจนมากขึ้น จากการสัมภาษณ์นักเรียนคนหนึ่งได้บอกกับผู้เขียนว่า **“มีความรู้สึกดีมาก เมื่อเพื่อนๆ ออกมานำเสนองานได้สนุกสนานมาก ทำให้เราได้รู้ความคิดของเพื่อนๆ เป็นแบบไหน เราเข้าใจเขาหรือเปล่า เราสามารถวิพากษ์วิจารณ์เพื่อให้เกิดความเข้าใจมากขึ้นและสิ่งที่เราสับสนก็มีความชัดเจนมากขึ้น”** (การสัมภาษณ์, ๒๘/ ส.ค. /๒๕๕๑, ปรีชากร ภาชนะ, ๒๕๕๑) จะเห็นว่าเรื่องราวและแผนภาพเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันในชั้นเรียน นักเรียนได้ขยายขอบเขตการคิด สร้างข้อคาดการณ์ใหม่ๆ เพื่อสร้างแนวคิดเกี่ยวกับคณิตศาสตร์ ตลอดจน

นักเรียนได้ประเมินการคิดและสร้างความชัดเจนในประเด็นต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรม

การประยุกต์แนวคิดไปสู่การสร้างกฎหรือวิธีการแก้ปัญหา จากการแก้ปัญหาเกี่ยวกับลำดับในสิ่ง ที่นักเรียนไม่คุ้นเคย ผลจากการสอนผู้เขียนไม่คาดคิด มาก่อนว่านักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาเกี่ยวกับลำดับ เลขคณิตโดยวิธีการแปลกใหม่ได้ จากปัญหา “จงหา พจน์ที่ ๒๕ ของลำดับเลขคณิตที่มี $a_1 = 20$ และ $a_5 = 32$ ” วิธีการแก้ปัญหของนักเรียนคือ จากโจทย์ นักเรียนนำเอา $32 - 20$ จะได้ ๑๒ แล้วนำเอาพจน์ ที่มาลบ คือ $5 - 1 = 4$ จากนั้นเอา ๔ มาหาร ๑๒ เท่ากับ ๓ ซึ่งแต่ละพจน์จะเพิ่มขึ้นทีละ ๓ และพจน์ ทัวไปคือ $a_n = 3n + 11$ และ $a_{25} = (3 \times 25) + 11 = 86$ ทั้งนี้ นักเรียนยืนยันและตรวจสอบคำตอบจาก การแทนค่าตามเงื่อนไขของโจทย์ $a_1 = 3(1) + 11 = 20$ และ $a_5 = 3(5) + 11 = 32$ จากแนวคิดของ นักเรียนที่กล่าวถึงนี้ ผู้เขียนพิสูจน์แล้วว่านักเรียนใช้ ระบบคิดแก้ปัญหาเกี่ยวกับลำดับเชื่อมโยงกับการแก้ ระบบสมการ ซึ่งนักเรียนคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง ดังนี้ เนื่องจากพจน์ทั่วไปของลำดับเลขคณิต $a_n = a_1 + (n - 1)d$ แล้วจะได้ว่า $20 = a_1 + 1d$ และ $32 = a_1 + 4d$ จาก ทั้งสองสมการเมื่อแก้ระบบสมการแล้วจะได้ผลต่าง ร่วม $d = 3$ และ $a_1 = 17$ นั่นคือ $a_{25} = 17 + (24)3 = 86$ ความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหาของ

นักเรียนส่งผลให้นักเรียนพัฒนาความมั่นใจในตนเอง กล้าที่จะคิดหาข้อคาดการณ์หรือวิธีการแก้ปัญหาใหม่ ตลอดจนประเมินการคิดด้วยตนเอง เกิดเป็นแนวคิด คณิตศาสตร์ที่เป็นแบบฉบับของนักเรียนแต่ละคน และ สามารถที่จะคิดเชื่อมโยงคณิตศาสตร์ที่เรียนไปสู่ คณิตศาสตร์อื่นๆ ได้อย่างรวดเร็ว

จากการทำกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับ เรื่องลำดับ นักเรียนสามารถที่จะบอกความแตกต่าง ระหว่างลำดับเลขคณิต ลำดับเรขาคณิต ได้พัฒนา ทักษะการให้เหตุผลแบบอุปนัยหาพจน์ทั่วไปของลำดับ และเมื่อประยุกต์แนวคิดได้แล้วยังสามารถที่นำเข้าสู่การ สอนเรื่องอนุกรม โดยออกแบบเรื่องราวให้สอดคล้อง กับบริบทของเรื่องราวเกี่ยวกับลำดับ ทั้งนี้จากการ วิจัยของผู้เขียน ปรีชากร ภาชนะ (๒๕๕๑) แสดงให้ เห็นพฤติกรรมการเรียนรู้และมุมมองของนักเรียนที่มี ต่อการทำกิจกรรม โดยนักเรียนมีความมั่นใจและม ีความสนุกสนานกับการร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับ เพื่อนๆ ในกลุ่มหรือการอภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน

“กิจกรรมกลุ่มทำให้ผมได้แสดงแนวคิด เพื่อนๆ แสดงความคิดเห็นออกมา ทุกคนกล้าที่จะโต้แย้ง กันและหาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด ถึงแม้ว่าแนวคิด จะผิดหรือถูกเราก็ไม่ว่ากัน มีความสนุกกับการทำงาน ร่วมกัน การนำเสนองานทำให้ผมพัฒนาความกล้าที่จะแสดงออก กล้าพูดในสิ่งที่ตนเองคิดและกล้าที่จะ

นำเสนอ ซึ่งผมต้องตั้งใจฟังเพื่อนมากขึ้น” (การสัมภาษณ์, ๙/ ส.ค. /๒๕๕๑)

การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์เรื่องลำดับโดยใช้ SDM สะท้อนให้เห็นถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นกระบวนการคิดของนักเรียน โดยเรื่องราวเป็นเครื่องมือสำคัญที่นำเสนอเงื่อนไขหรือปัญหาคณิตศาสตร์ในรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน

ผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้นเป็นสิ่งที่แสดงแทนแนวคิดหรือความเข้าใจของนักเรียนเกี่ยวกับลำดับจากการทำกิจกรรมในชั้นเรียนซึ่งมีความแตกต่างหลากหลาย อีกทั้งเมื่อนักเรียนได้รับการกระตุ้นจากสถานการณ์ปัญหาใหม่ๆ เกี่ยวกับลำดับ นักเรียนสามารถพัฒนาการคิดของตนเองไปสู่การสร้างวิธีการ ข้อคาดการณ์ใหม่ๆ เพื่อแก้ปัญหาหรือเรียนรู้คณิตศาสตร์ จนสามารถสร้างกฎหรือวิธีการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งการใช้ผลงานของนักเรียนสำหรับประเมินหรือเรียนรู้กระบวนการคิดของนักเรียนและพัฒนาการสอนประจำวันของตนเอง การสอนคณิตศาสตร์โดยใช้ SDM นี้เป็นวิธีการสอนที่ง่ายๆ ประหยัด โดยใช้สื่อและกระดาษสำหรับรองรับความแตกต่างและพลังการสร้างสรรคของนักเรียนแต่ละคน อีกทั้งสามารถปรับหรือพัฒนารูปแบบการสอนให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนรู้ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ณรงค์ ปันนัม. (๒๕๕๑). “ระบุดันเหตุผลสัมฤทธิ์วิธีทฤษฎี-คณิตตกต่ำเพราะข้อสอบปรนัย”. หนังสือพิมพ์สยามรัฐ. วันที่ ๑๐ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๑
- ปาสสน์ กงตาล. (๒๕๕๗). การสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เรื่องราวและแผนภาพ (Teaching Mathematics by Stories and Diagrams). เอกสารประกอบการประชุมงานวันสถาปนา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ๑๐-๑๑ ก.ย. ๒๕๕๗. ขอนแก่น.
- ปรีชากร ภาชนะ. (๒๕๕๑). รายงานผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้คณิตศาสตร์ด้วยวิธีการเรื่องราวและแผนภาพ. รายงานการวิจัยในชั้นเรียน โรงเรียนบ้านแพนวิทยา. เอกสารอัดสำเนา.
- รุ่งนภา อารยะธรรมโสภณ. (๒๕๕๐). การเชื่อมโยงภายในเรื่องลำดับของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ โดยผ่านวิธีการเรื่องราวและแผนภาพ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคณิตศาสตร์ศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Kongtalin, P. (2007). Using the stories and diagram to connect mathematical ideas. In: J. H. Woo, H. C. Lew, K. S. Park, & D. Y. Seo (Eds). Proceeding of the 31st Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education. V. 1, p. 245. Seoul. PME31.

การฝึกทักษะการสร้างแผนที่โมเดล เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

โดย... เอลิซเพล แก้วสามสี

ครูชำนาญการพิเศษ

โรงเรียนเรณูนคร จังหวัดนครพนม

บทคัดย่อ ๒๕๕๒ ๔ มาตรา ๒๕ ได้กล่าวว่า “การจัด

กระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย”

ผู้เขียนในฐานะของครูผู้สอนที่มีหน้าที่ในการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา รายวิชา ส.๓๓๐๑๑ สังคมศึกษาพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ สาระภูมิศาสตร์ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญ

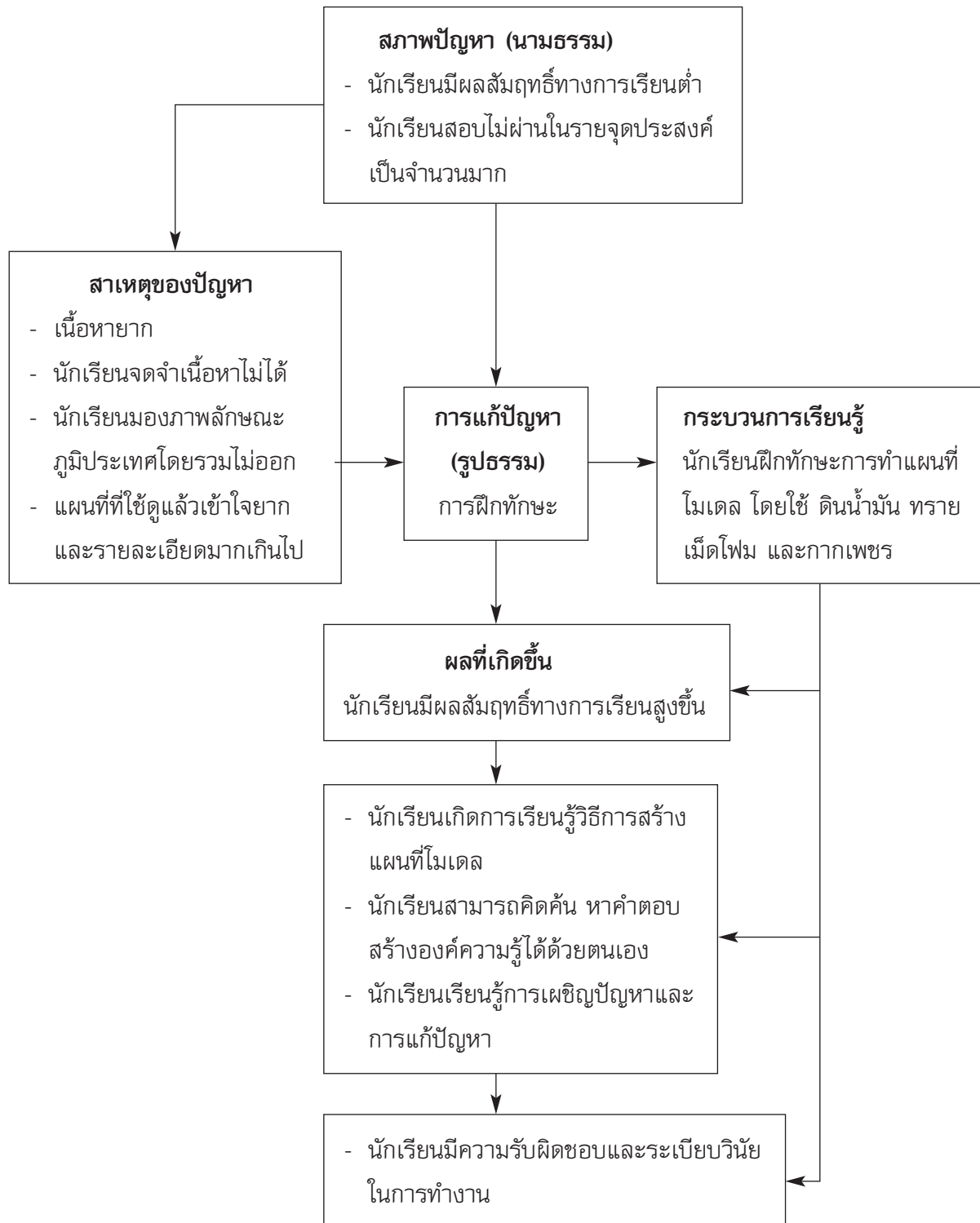
ของการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาดังกล่าวข้างต้น กอปรกับพบปัญหานักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ในเรื่องลักษณะภูมิประเทศของทวีปต่างๆ เนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่จดจำ และวิเคราะห์ลักษณะภูมิประเทศไม่ได้ นอกจากนี้ แผนที่ที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไปมีรายละเอียดมากเกินไป ในบางครั้งครูผู้สอนเพียงแต่ต้องการให้รู้จักที่ตั้งและลักษณะภูมิประเทศที่สำคัญเท่านั้น แต่ในแผนที่กลับมีรายละเอียดมากเกินไปจนเกิดความสับสน ทำให้นักเรียนเกิดการสับสนและเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่ยั่งยืน

ดังนั้นเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ให้ตรงจุด ผู้เขียนได้ปรับปรุงการเรียนการสอนใหม่โดยนำเอาสื่อหรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยคิดค้นนวัตกรรม “การฝึกทักษะการสร้างแผนที่โมเดล” ซึ่งจัดว่าเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาอย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตามเอกัตภาพ (Individualize Instruction) ที่สามารถช่วยให้นักเรียนที่เรียนรู้ช้า บรรลุจุดประสงค์หรือประสบความสำเร็จในการเรียนเช่นเดียวกับนักเรียนที่เรียนรู้เร็ว โดยนักเรียนที่เรียนรู้ช้าจะมีความมั่นใจ และสนุกสนานในการเรียนในขณะเดียวกัน นักเรียนที่เรียนรู้เร็วก็จะไม่รู้สึกเบื่อหน่ายในการจัดการเรียนการสอน จากเหตุผล

ดังกล่าวผู้เขียนจึงให้นักเรียนฝึกทักษะการสร้างแผนที่โมเดลแสดงลักษณะภูมิประเทศของทวีปต่างๆ โดยเน้นให้ผู้เรียนใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น หาง่ายและราคาไม่แพง เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ทักษะวิธีการ

สร้างแผนที่โมเดลและมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหา รายวิชาสาระภูมิศาสตร์ได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นการบูรณาการระหว่างวิชา เช่น ศิลปศึกษา คณิตศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

กรอบแนวคิดในการจัดทำแผนที่โมเดล

ขั้นตอนการเรียนการสอน

สำหรับการฝึกทักษะการสร้างแผนที่โมเดลที่ผู้เขียนได้นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ ๑ วางแผนในการจัดสร้าง

๑. ศึกษาสภาพปัญหาในการเรียนวิชาสังคมศึกษา สารภูมิศาสตร์

๒. แบ่งนักเรียนออกเป็น ๖ กลุ่มในการสร้างแผนที่โมเดล

๓. นักเรียนแต่ละกลุ่มประชุมกลุ่มร่วมกันวางแผนในการดำเนินงานและเลือกวัสดุในการทำแผนที่โมเดล

๔. นักเรียนแต่ละกลุ่มศึกษารูปแบบ เนื้อหาสาระในบทเรียน และวิธีการสร้างแผนที่โมเดลจากเว็บไซต์ www.geocities.com/jackypoll2 และสื่ออื่นๆ

ขั้นที่ ๒ ลงมือปฏิบัติการสร้างแผนที่โมเดล

๑. ตีตารางบนแผนที่ในหนังสือแผนที่ Atlas ช่องละ ๑ เซนติเมตร และขยายเป็น ๓ เท่า (๓ เซนติเมตร) บนแผ่นไม้อัด หลังจากนั้นใส่หมายเลขในแต่ละช่องจากซ้ายไปขวาและจากบนลงล่าง เพื่อสะดวกในการวาด

๒. วาดโครงร่างแผนที่ที่ต้องการ ตามหนังสือแผนที่ Atlas โดยวาดจากซ้ายไปขวา เสร็จแล้วให้มาวาดเส้นตัดชั้นสีในแต่ละสี

๓. การลงวัสดุที่เตรียมไว้ สำหรับวัสดุที่ใช้ในการจัดทำ มี ๒ แบบ ดังนี้

๓.๑ การใช้ดินน้ำมันเป็นวัสดุในการสร้างแผนที่โมเดล มีวิธีการดังนี้

ลงดินน้ำมันที่ละสีตามหนังสือแผนที่ โดยใช้วิธีกดลงบนแผ่นไม้อัด ถ้าสูงหรือหนาเกินไปให้ใช้ไม้บรรทัด หรือมีดคัดเตอร์ตัดออก โดยเริ่มจากบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบก่อนคือระดับความสูง ๐-๖๐๐ ฟุต (สีเขียว) ๖๐๑-๑๕๐๐ ฟุต (สีเหลือง) ๑๕๐๑-๓๐๐๐ ฟุต (สีส้ม) มากกว่า ๓๐๐๐ ฟุต (สีแดง) และบริเวณที่เป็นพื้นน้ำจะใช้ สีน้ำเงิน บริเวณที่เป็นเทือกเขาสีแดง ให้ทำเป็นแนวสันเขาขึ้นมา ก่อนลงดินน้ำมันให้นำดินน้ำมัน

มานวดให้นิ่มและเป็นเนื้อเดียวกันก่อน ส่วนบริเวณที่เป็นเส้นแม่น้ำ ให้ใช้ปากกาปลายแหลมลากเป็นร่องยาว แล้วนำดินน้ำมันสีน้ำเงินมาทำให้เป็นเส้นยาวๆ แล้วนำไปใส่ในร่องแม่น้ำที่ทำไว้ แล้วกดเบาๆ

๓.๒ การใช้วัสดุที่เป็นกากเพชร ทราชหรือเม็ดโฟม มีวิธีการทำเหมือนกันดังนี้

หากาวบริเวณที่จะโรยกากเพชร ทราชหรือเม็ดโฟม (ต้องทำที่ละสี และรอให้กาวแห้งก่อนถึงทำสีต่อไป มิฉะนั้นวัสดุที่โรยจะเข้าไปผสมกัน) โดยเริ่มจากบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบก่อนคือระดับความสูง ๐-๖๐๐ ฟุต (สีเขียว) ๖๐๑-๑๕๐๐ ฟุต (สีเหลือง) ๑๕๐๑-๓๐๐๐ ฟุต (สีส้ม) มากกว่า ๓๐๐๐ ฟุต (สีแดง) (บริเวณที่เป็นเทือกเขา ใช้กระดาษชำระผสมกับกาว

ทำเป็นแนวสันเขาขึ้นมา แล้วโรยด้วยวัสดุที่ต้องการ) ส่วนบริเวณที่เป็นแม่น้ำใช้ปากกาเมจิกสีน้ำเงินทำเป็นเส้นแม่น้ำ

๔. ใช้ตัวอักษรลอกลาย ลงรายละเอียดของแผนที่ เช่น เทือกเขา แม่น้ำ ที่ราบสูง ทะเล และมหาสมุทร

๕. ตัดขอบละวางแผนที่ ใส่ลงจุดและละติจูด ทิศ มาตราส่วน และรายละเอียดอื่นๆ บนแผนที่

๖. นำไปใส่กรอบไม้ หรือ กรอบอลูมิเนียม

ขั้นที่ ๓ การหาประสิทธิภาพแผนที่โมเดล

๑. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานที่ทำเสร็จแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน ๓๐ คน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ บุคคลทั่วไป และเพื่อนนักเรียนด้วยกัน โดยมีการจัดทำเป็นแบบประเมิน และนำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ว่าผลงานอยู่ในระดับใด เช่น ดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และปรับปรุง

๒. ครูหาประสิทธิภาพของแผนที่โมเดล โดยใช้เกณฑ์การหาประสิทธิภาพของชัยยงค์ พรหมวงศ์ สมเชาว์ เนตรประเสริฐ และสุดา สีนสกุล โดยได้ตั้งเกณฑ์ไว้ที่ $๙๐/๙๐$ (๒๕๒๑ : ๕๑)

เกณฑ์ดังกล่าวมีความหมายดังนี้

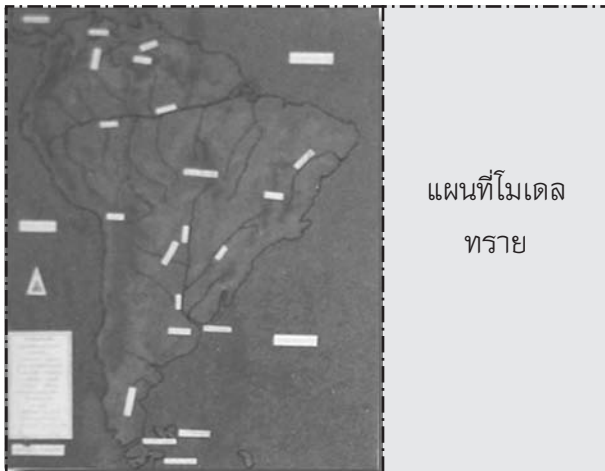
ตัวหน้าของเกณฑ์ หมายถึง ร้อยละของคะแนนโดยเฉลี่ยที่ผู้เรียนตอบคำถามจากแบบฝึกหัดได้

ตัวหลังของเกณฑ์ หมายถึง ร้อยละของคะแนนโดยเฉลี่ยที่ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้อง

ในการหาประสิทธิภาพของแผนที่โมเดล ใช้สูตร $E_o/E_{\text{๒}}$

จากคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_o) มีค่าเท่ากับ ๙๒.๒๒ และคะแนนประสิทธิภาพผลลัพธ์ ($E_{\text{๒}}$) มีค่าเท่ากับ ๙๐.๖๓ ซึ่งเป็นคะแนนที่มากกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ $๙๐/๙๐$ และคะแนนประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_o) ไม่แตกต่างกับคะแนนประสิทธิภาพผลลัพธ์ ($E_{\text{๒}}$) มากนัก ซึ่งสามารถยอมรับได้

จึงสรุปได้ว่า แผนที่โมเดล มีประสิทธิภาพสูงเพียงพอต่อการนำไปใช้สอนจริงได้

ขั้นที่ ๔ ปรับปรุงแก้ไข

๑. นักเรียนแต่ละกลุ่มนำแผนที่โมเดลไปปรับปรุงแก้ไข เพื่อพัฒนาให้ดีขึ้น
๒. นักเรียนแต่ละกลุ่มจัดแสดง/เผยแพร่ผลงาน

ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างแผนที่โมเดล

ด้านความรู้

๑. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
๒. นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาในบทเรียนได้รวดเร็ว และแม่นยำยิ่งขึ้น

ด้านทักษะ/กระบวนการ

๑. นักเรียนเกิดการเรียนรู้วิธีการสร้างแผนที่โมเดลด้วยวัสดุต่างๆ
๒. นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากการสังเกต การวิเคราะห์ และการสรุปผล รวมทั้งสื่อความหมายด้านทักษะปฏิบัติ
๓. นักเรียนสามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะทำงานได้
๔. นักเรียนสามารถคิดค้น หาคำตอบ สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

ด้านคุณลักษณะ

๑. นักเรียนมีความรับผิดชอบและระเบียบวินัยในการทำงานเพิ่มมากขึ้น
๒. นักเรียนสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
๓. นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานเพิ่มขึ้น

การจัดการเรียนการสอน โดยให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ดังที่ผู้เขียนได้นำเสนอข้างต้น คงเป็นทางเลือกหนึ่งที่ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทของแต่ละโรงเรียน โดยอาจจะจัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนได้ทำนอกเวลาเรียน เช่น คาบซ่อมเสริม พักเที่ยง หลังเลิกเรียน หรือวันหยุด เนื่องจากเป็นงานที่ต้องใช้เวลา ถ้าทำในชั่วโมงเรียนอาจจะกระทบกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในเรื่องอื่นๆ ตามแผนการจัดการเรียนรู้ และครูควรเป็นผู้ชี้แนะแนวทาง เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการลองผิดลองถูกของนักเรียนเอง จะทำให้นักเรียนรู้จักการแก้ปัญหา และสามารถค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองเพิ่มมากขึ้น

ร่วมเรียนรู้สู่สานสัมพันธ์

พยัพ สุวรรณนิตย์*

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕ มาตรา ๒๒ กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ฉะนั้นครูผู้สอน ผู้จัดการศึกษาต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทจากผู้ชี้นำหรือผู้ถ่ายทอดความรู้ ไปเป็นผู้ช่วยเหลือ ส่งเสริมและสนับสนุนผู้เรียนในการแสวงหาความรู้ จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ และให้ข้อมูลที่ถูกต้อง แก่ผู้เรียน เพื่อนำข้อมูลเหล่านั้นไปสร้างสรรค์ความรู้ของตนเอง

การจัดการเรียนการสอนนอกจากจะมุ่งปลูกฝังด้านปัญญา พัฒนาการคิดของผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีวิจารณ์ญาณแล้ว ยังต้องมุ่งพัฒนาความสามารถทางอารมณ์ โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเอง เข้าใจตนเอง เห็นอกเห็นใจผู้อื่น สามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งทางอารมณ์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การเรียนรู้ในสาระการเรียนรู้ต่างๆ มีกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย ผู้สอนต้องคำนึงถึงพัฒนาการ ด้านร่างกาย และสติปัญญา วิธีการเรียนรู้ ความสนใจ และความสามารถของผู้เรียนเป็นระยะๆ และต่อเนื่อง ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในแต่ละชั้น ควรใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลาย เน้นการจัดการเรียนการสอนตามสภาพจริง การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนร่วมกัน การเรียนรู้จากธรรมชาติ จากการปฏิบัติจริง และการเรียนรู้แบบบูรณาการ

จากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีอยู่เป็นระยะๆ และต่อเนื่องมาโดยตลอด ตั้งแต่วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๔๗ เป็นต้นมา เงื่อนไขหนึ่งที่ฝ่ายตรงกันข้ามกับภาครัฐนำมาปลุกกระตุ้นสร้างความเข้าใจ

หนึ่งที่จะช่วยสร้างความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจ

อันดีต่อกันในระดับนักเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนบ้าน สะหรั่ง ที่มีนักเรียนร้อยละแปดสิบแปดเป็นผู้นับถือศาสนา อิสลาม รวมทั้งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่สีแดงตามประกาศ หน่วยความมั่นคงอำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส กระทรวงมหาดไทย ทางโรงเรียนจึงได้จัดทำโครงการ “ร่วมเรียนรู้สู่สานสัมพันธ์” โดยประสานขอความร่วมมือ โรงเรียนวัดพระพุทธที่มีนักเรียนร้อยละแปดสิบแปด เป็น ผู้นับถือศาสนาพุทธและเป็นโรงเรียนหนึ่งที่มีศักยภาพ

ในด้านต่างๆ มากมาย ประกอบกับเป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการพระราชดำริขององค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี พอที่จะให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ ความรู้และมีบริบทเหมาะสมในการร่วมเรียนรู้สู่สานสัมพันธ์ได้

กระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งโครงการ (Procedure can come to which project)

โรงเรียนได้ใช้กระบวนการคิดเพื่อสู่จุดหมาย ที่ส่งผลให้นักเรียนได้สาระจากการเรียนรู้สู่การสร้างและสานความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เพื่อสืบสานขยายผลงานตามแนวพระราชดำริ ขององค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในขอบข่ายงานด้านการเกษตร และเพื่อสนองนโยบาย

รัฐบาลในการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเผยแพร่สู่นักเรียน และเพื่อให้โครงการดังกล่าวเป็นโครงการหนึ่งแห่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สู่สานสัมพันธ์ต่อไป

การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อนำพาไปสู่การปฏิบัติ วัตถุประสงค์ (Objective)

๑. เพื่อสนับสนุนผู้เรียนในการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย
๒. เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้งานวิชาการตามสาระและกิจกรรมการเรียนรู้
๓. เพื่อปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนได้ตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างผาสุก

เป้าหมาย

นักเรียนโรงเรียนบ้านสหรั้งระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕-๖ และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนวัดพระพุทธ จำนวน ๔๒ คน ได้เรียนรู้ในรูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย เรียนรู้ในการปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนใหม่รวมทั้งปลูกจิตสำนึกในการรักความสามัคคีของคนในชาติ สร้างความสัมพันธ์ ความรัก ความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างนักเรียน

การออกแบบโครงการ

การออกแบบโครงการเพื่อให้นักเรียนได้รับสาระจากการเรียนรู้ (Knowledge) จากการปฏิบัติจริง (Learning by Doing) ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์ (Human Relation) ที่ดีต่อกันขณะร่วมเรียนรู้ (Participation) และร่วมกิจกรรมนันทนาการ

$$\boxed{\text{PROJECT}} = \boxed{\text{KNOWLEDGE} + \text{HUMAN RELATION}}$$

ขั้นตอนการดำเนินงาน

การดำเนินงานใช้หลักการตามวงจรเดมมิ่ง PDCA

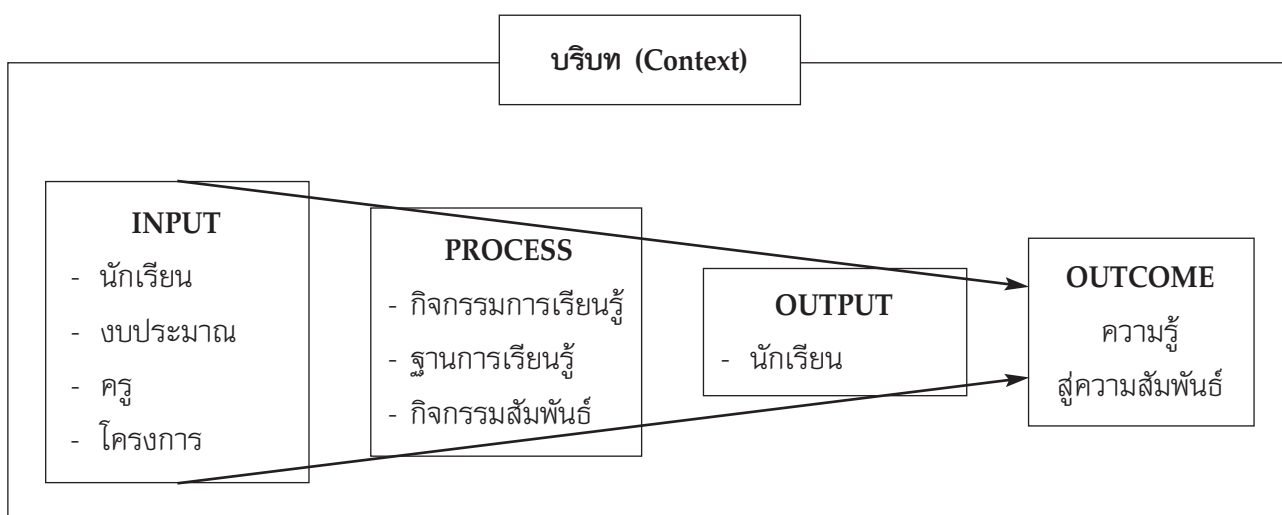
P (PLANNING) การวางแผน

D (DOING) การปฏิบัติ

C (CHECKING) การตรวจสอบประเมินผล

A (ACTION) การปรับปรุง แก้ไข เพิ่มเติม

ทฤษฎีที่ใช้ในขั้นตอนดำเนินการยึดหลักทฤษฎีเชิงระบบ (Theory System) สู่เป้าหมายโครงการ คือ นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความรู้ คู่ความสัมพันธ์

ปัจจัยสู่ความสำเร็จ

การใช้เทคนิคการทำงานเป็นทีม ระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียน โรงเรียนทั้งสองโรงเรียน ซึ่งมีการแบ่งงานประสานงาน โดยยึดหลัก

๑. ศึกษาความสามารถของบุคคลในการทำงานเป็นทีม
๒. มอบหมายภารกิจในหน้าที่ให้ตรงความรู้ เพิ่มความสามารถ
๓. การมอบหมายยึดหลักความพึงพอใจเพื่อสร้างความกระตือรือร้นในการทำหน้าที่

๔. สร้างความอบอุ่นในทีมงาน ร่วมแก้ปัญหา เมื่อทีมประสบปัญหา

๕. รวบรวม ประเมินผลข้อมูล ปัญหาอุปสรรคเพื่อนำมาทบทวนปรับแผน

การมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ คณะครู นักเรียนโรงเรียนบ้านสะหรั่งกับโรงเรียนวัดพระพุทธและผู้เกี่ยวข้องนำนักเรียนทั้งสองโรงเรียนเรียนรู้ร่วมกัน ในฐานการเรียนรู้เรื่องปลูกขยายพันธุ์บอนสี การเลี้ยงปลา การปลูกพืชผักสวนครัวตามแนวพระราชดำริ กิจกรรมสานความสัมพันธ์ให้กับนักเรียนทั้งสองโรงเรียน การศึกษาอาชีพชาวบ้านบริเวณรอบโรงเรียนวัดพระพุทธ

ผลจากการดำเนินการตามโครงการ นักเรียนทั้งสองโรงเรียนมีความรัก ความผูกพัน มิไมตรีจิตในการเป็นมิตรที่ดีต่อกัน นักเรียนได้รับความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ในสาระงานด้านการเกษตรโรงเรียนวัดพระพุทธตามพระราชดำริขององค์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อนำไปขยายผลต่อ ณ โรงเรียนบ้านสะหรั่งในลำดับต่อไปในอนาคตอันใกล้

การพัฒนาความเข้มแข็ง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

โดย... ชุติกร โชติดี

นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

“.....ถ้าเราไม่ดูแลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ ไม่ว่าจะลงทุนในเรื่องอื่นก็คงไม่สัมฤทธิ์ผล เด็กเป็นจำนวนมากถูกออกกลางคัน เด็กเป็นจำนวนมากไม่มีจิตใจะเรียน เด็กเป็นจำนวนมากก็คงถูกชักนำไปในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ควร เพราะฉะนั้นการหวนกลับมาช่วยกันปรับปรุงระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จึงเป็นเรื่องที่สำคัญระดับหนึ่ง.....”

ส่วนหนึ่ง

ของความคาดหวังของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา) ในพิธีเปิดการประชุมปฏิบัติการพัฒนาความเข้มแข็งระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ๔ ภูมิภาค (๔ จุด) เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม-๓ กันยายน ๒๕๕๐ ผู้เข้าประชุมประกอบด้วย บุคลากรในสถานศึกษา ๕ คน คือ ผู้บริหารโรงเรียน ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียน บุคลากรใน สพท. ๓ คน คือ รอง ผอ. สพท. ที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน หัวหน้ากลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา และหัวหน้ากลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา ในการประชุมปฏิบัติการครั้งนี้มีหลักสูตรการพัฒนาความเข้มแข็ง

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สำหรับผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา โดยกลุ่มพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและการแนะแนวได้ประสานความร่วมมือกับผู้ทรงคุณวุฒิจากกระทรวงสาธารณสุข และมหาวิทยาลัยทั้ง ๔ ภูมิภาค คือ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม และมหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ รวมทั้งผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ศึกษานิเทศก์นักวิชาการศึกษา และผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำหลักสูตรและเป็นวิทยากรอบรมกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว เพื่อ

ร่วมกันพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับบ้านและสถานศึกษาในการสร้างภูมิคุ้มกัน และป้องกัน แก้ไขปัญหาต่างๆ ให้กับเด็กและเยาวชน

ต่อมาในปี ๒๕๕๑ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้ปรับปรุงหลักสูตรทั้ง ๕ ให้มีความสมบูรณ์ชัดเจน โดยมีเนื้อหาสรุปได้ดังนี้

หลักสูตรผู้บริหาร มีเนื้อหาสาระสำคัญคือ การบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลยุทธ์การเสริมสร้างความเข้มแข็งและผดุงระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ความสำคัญและแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของนักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา (YC : Youth Counselor) ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน และการทำงานร่วมกับเครือข่าย

หลักสูตรครูที่ปรึกษา มีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ การรู้จักและช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคล การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การจัดกิจกรรมประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน (Classroom Meeting) และบทบาทของครูที่ปรึกษาที่มีต่อการดำเนินงานของนักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา (YC)

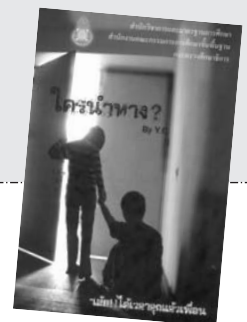
หลักสูตรครูแนะแนว มีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ การปฏิบัติงานในฐานะที่ปรึกษา และผู้ร่วมมือในการแก้ปัญหา เทคนิคและทักษะการใช้เครื่องมือทางการแนะแนว การศึกษารายกรณี (Case Study) การปรับพฤติกรรมทางปัญญา (Cognitive Behavior Modification : CBM) การประชุมปรึกษารายกรณี (Case Conference) และการส่งต่อและบทบาทของครูแนะแนวที่มีต่อการดำเนินงานของนักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา (YC)

หลักสูตรเครือข่ายผู้ปกครอง มีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ กิจกรรมเสริมสร้างสัมพันธภาพ ปัญหาสาเหตุ และวิธีการที่ใช้ในการแก้ไข ธรรมชาติและพัฒนาการตามวัยของวัยรุ่น เทคนิคการสื่อสารกับวัยรุ่น บทบาทของผู้ปกครองต่อความสำเร็จในชีวิตลูก (YC) และการจัดทำแผนกิจกรรม/บทบาทเครือข่ายผู้ปกครอง

หลักสูตรนักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา (YC : Youth Counselor) คือ นักเรียนที่โรงเรียนพิจารณาคัดสรรว่า เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ สามารถคิดวิเคราะห์ มีจิตอาสาในการรับฟัง ให้คำปรึกษาหารือ และได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาเบื้องต้นและปฏิบัติหน้าที่ให้คำปรึกษา โดยการดูแลชี้แนะอย่างใกล้ชิดของครูแนะแนว

หลักสูตรนักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา (YC) มีเนื้อหาสาระสำคัญ คือ กิจกรรมนักเรียนและโครงการ YC และมีเอกสาร **“ไครน์ทาง”** เป็นคู่มือการปฏิบัติงานสำหรับนักเรียนที่ทำหน้าที่นักเรียน : เพื่อนที่ปรึกษา (YC)

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้เผยแพร่เอกสารดังกล่าวไปยังสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกแห่ง และโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศแล้ว เพื่อให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เครือข่ายผู้ปกครอง และตัวแทนนักเรียนต่อไป

หากผู้ใดสนใจสามารถดาวน์โหลดเอกสารได้ที่ <http://www.guidance.go.th/>

เทคโนโลยีการสอน ด้วยสื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

โดย... สุทิน ทอวโสภา

นักวิชาการศึกษา สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทุกวันนี้ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ศาสนา สังคม และเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้วิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไป จะเห็นได้จากการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัยเข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาทางด้านต่างๆ ตลอดจนพัฒนาด้านคอมพิวเตอร์ให้เข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมทั้งนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างสื่อการเรียนการสอนรูปแบบใหม่แทนที่เอกสารและหนังสือ ซึ่งเราเรียกว่า สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอน หรือ CAI (Computer Assisted Instruction) โดยนายบุรณะ สมชัย (๒๕๔๒ :๑๔) ได้สรุปเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไว้ว่า

“ในปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์มาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนในลักษณะเป็นโปรแกรมสำเร็จรูป หรือที่เรียกว่า คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction : CAI) ที่ถือได้ว่าเป็นสื่อการสอนที่เหมาะสมกับสภาพการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยผู้เรียนสามารถเรียนไปตามความสามารถของตนเองตามอัตราการเรียนรู้ โดยไม่ต้องรอหรือเร่งให้ไปพร้อมๆ กันกับเพื่อนในห้องเรียน และผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่ต้องมีครูรวมทั้งสามารถ

ทบทวนบทเรียนได้เองตลอดเวลา ตลอดจนช่วยลดปัญหาการเรียนการสอนได้ ซึ่งในห้องเรียนมักจะพบปัญหาเกี่ยวกับผู้เรียนที่มีพื้นความรู้เท่ากัน แต่มีความเข้าใจในบทเรียนไม่พร้อมกัน ผู้เรียนที่มีความรู้มากกว่าจะเข้าใจในบทเรียนได้เร็ว แต่ต้องรอเพื่อนๆ ที่ยังเรียนไม่เข้าใจก็จะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายหรือขาดความสนใจ ดังนั้น บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะเข้ามาช่วยแก้ปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดี และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนตามเวลาที่สะดวก ตามความสนใจของผู้เรียนและที่สำคัญที่สุดคือ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนมีการประเมินผลในตัวเองเพื่อให้ผู้เรียนเห็นผลสำเร็จ เห็นความเจริญก้าวหน้าของตนในการเรียนรู้ในแต่ละตอน แต่ละหน่วยการเรียนรู้ นอกจากนี้ บทเรียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนยังสามารถช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนผู้สอนได้ด้วย เพราะสามารถใช้สอนแทนครูและสอนผู้เรียนได้จำนวนมากๆ ในเวลาเดียวกัน”

ประโยชน์ของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

- ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถของตนเอง และสามารถเรียนตามลำพังด้วยตนเองได้
- ด้านภาพ เสียง และสีสันทัน เป็นสิ่งดึงดูดความสนใจของผู้เรียนให้สนใจในบทเรียน

- เป็นการเสริมแรงแก่ผู้เรียนได้รวดเร็ว ในระหว่างที่เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว ไม่เบื่อหน่ายและเมื่อทำผิดพลาดก็สามารถแก้ไขได้ทันที
- ผู้เรียนได้เรียนตามลำดับขั้นตอนจากง่ายไปยาก หรือเลือกเรียนในหัวข้อที่สนใจก่อนได้
- ผู้เรียนสามารถที่จะทบทวนเนื้อหาหรือบทเรียนที่เคยเรียนไปแล้วได้ซ้ำอีกตามความต้องการ
- ผู้สอนใช้เวลาในการสอนน้อยลง และมีเวลาในการเตรียมบทเรียนอื่นๆ ได้มากขึ้น
- ผู้สอนมีเวลาในการสร้างสรรค์และพัฒนา นวัตกรรมใหม่ๆ
- ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร
- ช่วยฝึกให้ผู้เรียนคิดอย่างมีเหตุผลเพราะต้องแก้ปัญหาตลอดเวลา

ข้อจำกัดของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

- การออกแบบโปรแกรมเป็นงานที่ใช้เวลาและความสามารถมาก ผู้สอนรู้เนื้อหา แต่ไม่สามารถสร้างโปรแกรม CAI ได้ด้วยตนเอง การพึ่งพาโปรแกรม ยังต้องพบอุปสรรคและข้อจำกัด
- บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนไม่ส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม เพราะผู้เรียนจะใช้เวลาและทักษะของการโต้ตอบกับเครื่องคอมพิวเตอร์มากกว่าผู้สอนหรือเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วยกัน
- ผู้เรียนบางประเภท โดยเฉพาะในกลุ่ม ผู้ใหญ่ไม่ชอบที่จะเรียนตามลำดับขั้นหรือเป็นไปตามขั้นตอนของโปรแกรม ซึ่งโปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนส่วนมากจะมีหลักการในการออกแบบให้เรียนเป็นขั้นตอน ซึ่งเป็นการบังคับแบบแผนของการเรียนกับผู้เรียน
- โปรแกรมที่ออกแบบมาใช้เพื่อ CAI ส่วนมากไม่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ น้อยมากที่จะมี Programmer ที่สามารถให้บทเรียน CAI ส่งเสริม

ความคิดสร้างสรรค์ ส่วนมากจะถูกจำกัดความคิดให้อยู่ในกรอบที่ผู้สร้าง Programmer ได้ทำไว้

- ความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ของบุคลากร ทางด้านการศึกษาตลอดจน Programmer ที่จะสร้างงาน CAI ยังขาดแคลน การพัฒนาโปรแกรมต่างๆ มุ่งไปสู่ธุรกิจมากกว่าการศึกษา จะสังเกตได้จากตลาดที่วางขาย Software จะมี CAI น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับ Software ทางด้านธุรกิจ

- ปัญหาทางเทคนิคของเครื่องคอมพิวเตอร์ และอุปกรณ์ประกอบการเรียน CAI คุณภาพของสินค้าที่ผลิตออกมาจากแหล่งต่างๆ มีคุณภาพที่ไม่เท่าเทียมกัน และความรู้ของผู้ใช้ยังไม่ทันกับความเปลี่ยนแปลง กลไกการตลาดทำให้ผู้ใช้ได้สินค้าที่ดีด้วยคุณภาพ ทั้งที่จ่ายไปในราคาคุณภาพ นอกจากนี้ Program ที่ออกวางขายและอุปกรณ์ประกอบเครื่องคอมพิวเตอร์ยังมีอยู่หลายมาตรฐาน หลายรูปแบบ ซึ่งบางครั้งไม่สามารถใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ที่มีอยู่ ทำให้ขาดความชัดเจนในการพัฒนาโปรแกรมที่จะใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์

- ผู้เรียนและผู้สอนบางกลุ่มคาดหวังว่าคอมพิวเตอร์ช่วยการสอนจะให้ประสิทธิภาพการสอนสูง โดยคาดหวังไว้มากจากเครื่องคอมพิวเตอร์ที่ลงทุนไป แต่ผลกลับคืนที่ได้รับอาจน้อยกว่าที่คาดหวัง และธรรมชาติของการนำ CAI มาใช้จะประกอบไปด้วยปัจจัยอื่นๆ ในการลงทุนร่วมด้วยอีกมาก ถ้าคิดคำนวณการลงทุนขั้นต้นก็จะทำให้สัดส่วนของการลงทุนกับผลที่ได้รับไม่เป็นที่พอใจของผู้ที่ต้องจ่ายเงินลงทุนกับการใช้ CAI

ลักษณะของบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

คอมพิวเตอร์ช่วยสอนจะมีลักษณะการนำเสนอเป็นเรื่องราว ที่เรียกว่าเฟรมหรือกรอบ เรียงลำดับไปเรื่อยๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองและมีปุ่มควบคุมหรือรายการควบคุมการทำงาน เพื่อให้

กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์

ปฐมวัย จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- การเตรียมความพร้อมทางเรขาคณิต

ช่วงชั้นที่ ๑ จำนวน ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

- จำนวนและการดำเนินการ
- การคูณ
- แบบฝึกสมองประลองความเก่งด้านการคูณ

ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๖ เรื่อง ประกอบด้วย

- สถิติและความน่าจะเป็น
- เศษส่วน
- เศษส่วน
- การวัด
- เรขาคณิต
- การบวก การลบ การคูณ และการหาร

ช่วงชั้นที่ ๓ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- พีระมิตและส่วนประกอบต่างๆ ของพีระมิต

กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์

ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วย

- ระบบอวัยวะภายในมนุษย์
- ความลับของน้ำ
- การดำรงชีวิตของพืช
- สารและสมบัติของสาร

ช่วงชั้นที่ ๓ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วย

- ระบบนิเวศ
- กัมมันตภาพรังสี
- กระบวนการแพร่และออสโมซิส
- เซลล์

ช่วงชั้นที่ ๔ จำนวน ๔ เรื่อง ประกอบด้วย

- พันธะเคมี
- แสงอาทิตย์และพลังงาน
- เคมีพื้นฐาน
- โครงสร้างอะตอม

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ช่วงชั้นที่ ๑ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

- ประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน จ.สุรินทร์
- มารยาทไทย

ช่วงชั้นที่ ๓ จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

- พระบรมราชจักรีวงศ์
- เศรษฐกิจพอเพียง

กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

ช่วงชั้นที่ ๑ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- อวัยวะภายนอก

ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- อวัยวะภายใน

ช่วงชั้นที่ ๔ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- การคุมกำเนิด

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

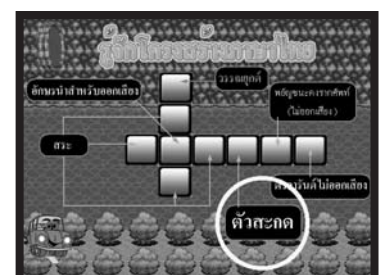
ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- ภาษาท่า

กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

- พับกระดาษพาเพลิน

ช่วงชั้นที่ ๓ จำนวน ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

การใช้โปรแกรม Microsoft Excel E-mail
จดหมายข้ามโลก เทคโนโลยีสารสนเทศ

ช่วงชั้นที่ ๔ จำนวน ๒ เรื่อง ประกอบด้วย

ไม้ดอกไม้ประดับ เรียนรู้อย่างสนุกกับศิลปะ
การเพนท์

กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

ช่วงชั้นที่ ๒ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

ลูกเสือสามัญ

รวมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้

ช่วงชั้นที่ ๑-๔ จำนวน ๑ เรื่อง ประกอบด้วย

Skoolthai.net

สื่อบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่กล่าว
มาแล้วข้างต้น สำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวง
ศึกษาธิการ ได้สำเนาแจกให้สำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาทั่วประเทศแล้ว

บรรณานุกรม

ทักษิณา สนวนานนท์. ประโยชน์ของคอมพิวเตอร์ช่วยสอน (๒๕๒๙ : ๕๗).

บุรณะ สมชัย. คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) (๒๕๔๒ : ๑๔).

สาโรช ไศภีรักษ์. “ภาพที่แท้จริงของเทคโนโลยีการศึกษา” เทคโนโลยีสื่อสารการศึกษา, ๑๔ (ฉบับครบรอบ
๑๓ ปี) ๑๐๑-๑๐๔.

รู้รอบรู้ เด็กพิเศษ

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กับโอกาสทางการศึกษาของนักเรีงนพิการ

สาบารก รัตนสาคร*

ประเทศไทยมี

ความมุ่งมั่นดำเนินการจัดการศึกษาที่คำนึงถึงแนวทางสิทธิมนุษยชน (Human right approach) รวมทั้งสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา เพื่อให้แน่ใจได้ว่าเด็กทุกคน รวมทั้งเด็กที่มีความพิการสามารถเข้าถึงหรือเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบกับการจัดหลักสูตรต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและแต่ละบุคคล ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญของรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช ๒๕๕๐ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติม ๒๕๔๕) และพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑ ซึ่งมีความสอดคล้องประสานรับกันในด้านสิทธิทางการศึกษาของ

บุคคลทุกคนที่เกิดในประเทศไทย โดยเฉพาะมาตรา ๘ ที่กำหนดให้สถานศึกษาในทุกสังกัดจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการ และสถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษา ให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย

จากนโยบายและกฎหมายดังกล่าว ส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ สามารถเข้าถึงการศึกษามากขึ้น ทั้งในรูปแบบของโรงเรียนเฉพาะความพิการ โรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ (โรงเรียนสำหรับผู้ด้อยโอกาส) โรงเรียนจัดการเรียนร่วม การจัดการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล รวมทั้งการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย **อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาตามรูปแบบต่างๆ ข้างต้น เป็นการจัดการศึกษาโดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่**

* ครู คศ.๒ สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ออกแบบสำหรับนักเรียนทุกคนของประเทศ จำเป็นต้องปรับให้มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่มีความพิการ

นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นนักเรียนกลุ่มหนึ่งของสังคม ที่จำเป็นต้องได้รับการศึกษาที่มีลักษณะเฉพาะ ทั้งนี้ด้วยข้อจำกัดเกี่ยวกับความพิการ หรือความบกพร่องของตัวนักเรียนเองที่ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ข้อมูล การเรียนรู้ รวมทั้งการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตร นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษบางคนอาจเรียนรู้ และประสบความสำเร็จตามหลักสูตรได้ด้วยการช่วยเหลือเพียงเล็กน้อย หรือเพียงปรับเปลี่ยนวิธีเรียน วิธีสอนที่มีความเหมาะสม นักเรียนบางคนสามารถเรียนรู้ตามหลักสูตรได้ เพียงแค่เพิ่มเติมรายวิชาที่ช่วยให้พวกเขาสามารถเรียนรู้ตามหลักสูตรได้ ในขณะที่นักเรียนบางคนจำเป็นต้องได้รับการปรับหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้ประสบการณ์การเรียนรู้ เป็นประสบการณ์ที่มีความหมายต่อนักเรียน และนักเรียนสามารถนำความรู้ และทักษะไปใช้ในชีวิตรจริงได้

เมื่อกระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกาศให้ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ กำหนดให้สถานศึกษาในสังกัด ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ (กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๕๑) นักการศึกษาจำเป็นต้องหันมามองหาเส้นทางเดินสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เพื่อก้าวไปพร้อมกับเพื่อนนักเรียนทั่วไปได้อย่างเต็มภาคภูมิ โดยอาศัยโอกาสที่รัฐฯ หยิบยื่นให้ ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๕๔๕) ที่เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาของตนเองได้

ตามมาตรา ๒๗ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถจัดทำสาระของหลักสูตรเสริม จากหลักสูตรแกนกลางในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ รวมทั้งจัดทำหลักสูตรทางเลือกให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาพิเศษขั้นพื้นฐานทุกประเภทความพิการ

จากหลักสูตรใหม่กับโอกาสตามที่กฎหมายกำหนดให้ดังกล่าว นั้น การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้และทักษะไปใช้ในชีวิตรจริงได้ นักพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องจำเป็นต้องคำนึงถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการจำเป็นทางการเรียนรู้เฉพาะของนักเรียน (Wehmeyer, Lattin, and Agran, ๒๐๐๑)

เมื่อพิจารณาถึงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กล่าวว่าเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นสำหรับนักเรียนทุกคน แต่เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษส่วนใหญ่ยังไม่สามารถเข้าถึง หรือเรียนรู้ตามหลักสูตรดังกล่าวได้ **ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ทั้ง**

ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ โรงเรียนจัดการเรียนร่วมหรือการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นใด หลังจากทำความเข้าใจในหลักสูตรแกนกลางแล้ว **ควรเริ่มต้นด้วยการศึกษาความต้องการจำเป็นเฉพาะของนักเรียนมากกว่าการมองที่ความพิการ** การวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับความสามารถเฉพาะบุคคล และประโยชน์ในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นสมาชิกของครอบครัวของนักเรียนควรมีส่วนร่วมในทีมของการวางแผนหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่การวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง กรอบหลักสูตรท้องถิ่น และแบบแผนกิจกรรมของนักเรียน เพื่อระบุความจำเป็นในการเรียนรู้ของนักเรียน ที่เป็นทักษะพื้นฐานที่สำคัญที่ต้องการให้เกิดขึ้นในบริบทของชั้นเรียนทั่วไป เมื่อไร และอย่างไร ซึ่งในบทความนี้ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตร ที่ผู้เขียนได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทั้งในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ

และโรงเรียนจัดการเรียนร่วม และการจัดการศึกษาในรูปแบบอื่นใด ไว้ ๒ แนวทางดังนี้

๑. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้แนวทางการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design)

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นหลักสูตรอิงมาตรฐาน ให้ความสำคัญกับการสร้างมาตรฐานที่นำมาใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งการวัดผลและประเมินผลที่สะท้อนคุณภาพของผู้เรียนตามมาตรฐาน ดังนั้น เพื่อให้แน่ใจว่านักเรียนที่มีความพิการสามารถเข้าถึงหรือเรียนรู้ตามหลักสูตรได้ จำเป็นต้องเริ่มต้นด้วยกระบวนการวางแผน และการออกแบบหลักสูตร ดังนั้น ถ้านักเรียนมีความแตกต่างทางด้านทักษะ พื้นฐานความรู้ วัฒนธรรมที่จะต้องเรียนรู้ร่วมกันในหลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาขึ้นโดยใช้หลักการออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Design) ดังนั้นมาตรฐานหลักสูตร เกณฑ์มาตรฐานเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรจะไม่เขียนในรูปแบบปลายปิด (Close-ended) แต่จะถูกเขียนในรูปแบบปลายเปิด (Open-ended) ทั้งในระดับการสร้างหลักสูตร และระดับชั้นเรียน (Wehmyer, Sands, ๒๐๐๒) เนื่องจากมาตรฐานที่เป็นปลายปิด จะมีการอธิบายผลการเรียนรู้เฉพาะเจาะจง และแคบ เช่น “การเขียนประวัติศาสตร์อยุธยา ๕ หน้า” จะเห็นได้ว่า นักเรียนที่ไม่สามารถเขียนหนังสือจะไม่สามารถไปถึงมาตรฐานนี้ได้ แต่ถ้าในมาตรฐานเขียนว่า นักเรียนสามารถแสดงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์อยุธยา โดยการแสดงความรู้ด้วยวิธีอื่นได้ ลักษณะดังกล่าวจะเป็นเป้าหมายของหลักสูตรที่เป็นปลายเปิด (Open-ended) ลักษณะของมาตรฐานปลายเปิด นักเรียนสามารถแสดงร่องรอยการเรียนรู้ที่จะใช้ในการประเมินในเรื่องประวัติศาสตร์อยุธยา ด้วยวิธีการอื่นๆ ที่เป็นทางเลือก ซึ่งนอกจากไม่ได้จำกัดวิธีการแสดงความรู้ หรือร่องรอยการเรียนรู้ หรือทักษะของผู้เรียนแล้ว ยังมุ่งสนใจไปที่การสร้างความรู้ความเข้าใจเจตคติกับเนื้อหาสาระของนักเรียนมากกว่า ดังนั้นด้วยวิธีการตั้งคำถาม การจัดกระทำกับอุปกรณ์ การสังเกต และการแสดงความรู้ของ

นักเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น ด้วยการพูด วิดีทัศน์ การเขียน และการแสดงละคร เป็นต้น จากงานวิจัยของ Stainback, Stefanich, & Alper, (๑๙๙๖) ได้เสนอว่า การออกแบบปลายเปิด (Open-Ended Design) ช่วยให้เกิดความยืดหยุ่นในการจัดการเรียนรู้ได้มากกว่า และด้วยหลักสูตรที่ออกแบบเพื่อทุกคน (Universal Designed Curriculum) จะช่วยให้นักเรียนทุกคน รวมทั้งนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษสามารถแสดงความก้าวหน้าตามหลักสูตรได้มากกว่า

๒. แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยกระบวนการวางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Planning: IEP)

โดยปกติการศึกษาของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษจะให้ความสำคัญกับการวางแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล หรือ IEP **เมื่อความสนใจมุ่งไปที่หลักสูตรแกนกลาง จึงไม่ควรละทิ้งคุณค่าของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไป** ดังนั้นทีมจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ควรเริ่มต้นการวางแผนการศึกษาด้วยความรู้ที่สำคัญสองประการ คือ ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรแกนกลาง สำหรับนักเรียนที่อยู่ในวัยและระดับชั้นเรียนเดียวกันกับนักเรียนพิการ ประการที่สองเป็นข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการจำเป็นในการเรียนรู้ที่เฉพาะของนักเรียน (อยู่บนฐานของการประเมินโดยผู้ที่เกี่ยวข้อง) เมื่อพิจารณาหลักสูตรแกนกลางจะพบว่า นักเรียนบางคนสามารถเรียนรู้ได้โดยไม่ต้องมีการแก้ไขใดๆ หรือกล่าวได้ว่าหลักสูตรแกนกลางมีความเหมาะสมกับนักเรียนแล้ว อย่างไรก็ตามนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษส่วนมาก จำเป็นต้องได้รับการปรับหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องหรือตรงกับความต้องการจำเป็นของนักเรียน ทั้งนี้ยังคงคุณภาพตามมาตรฐานตามหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้ Wehmeyer, Lattin, และ Agran, (๒๐๐๑) ได้ให้แนวทางการใช้ IEP เพื่อการพิจารณาหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังนี้ คือ ในอันดับแรกทีม IEP จำเป็นต้องพิจารณาว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกใดที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามหลักสูตร โดยไม่จำเป็นต้องมีการปรับหลักสูตร แต่หากนักเรียนยังไม่สามารถเรียนรู้หรือมีความก้าวหน้าตามหลักสูตรได้ ทีมต้องพิจารณาปรับหลักสูตรซึ่งมี ๓ ระดับ ดังนี้ ระดับที่ ๑ Curriculum Adaptation คือ ความพยายามในการปรับวิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามหลักสูตร การร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักสูตรของนักเรียน ระดับที่ ๒ Curriculum Augmentation ในขั้นนี้จะมีการเพิ่มเติมรายวิชา ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และก้าวหน้าตามหลักสูตรแกนกลางได้ เช่น การสอนวิธีการเรียนรู้

(Learning-to-Learn) การกำกับหรือจัดระเบียบตนเอง (Self-regulation) การใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology) การสื่อสารทางสังคม (Social Communication) ภาษามือ อักษรเบรลล์ การทำความเข้าใจความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อม และการเดินทาง เป็นต้น เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้และก้าวหน้าตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถจัดทำได้ ๒ ลักษณะคือ การเพิ่มเติมในรายวิชาพื้นฐาน และถ้าต้องการสอนอย่างจริงจังให้เข้มข้นยิ่งขึ้นสามารถจัดทำเป็นรายวิชาเพิ่มเติมได้ สำหรับในการแก้ไขหลักสูตรทั้ง ๒ ระดับข้างต้น จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อหาของหลักสูตร ในระดับที่ ๓ Curriculum Alteration ในระดับนี้ จะมีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรโดยการเพิ่มเนื้อหาวิชาเฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียน (นักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ระดับรุนแรง นักเรียนที่มีความพิการซ้ำซ้อน เป็นต้น) ซึ่งอาจประกอบด้วยทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง (Functional Skills) หรือทักษะที่สำคัญอื่นๆ ที่ไม่มีในหลักสูตรทั่วไป รวมทั้งอาจจำเป็นต้องตัดเนื้อหาในหลักสูตรทั่วไปได้

สรุป

การเพิ่มขึ้นของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและการเข้าสู่ระบบการศึกษาที่หลากหลายรูปแบบซึ่งเป็นปัญหาสำหรับโรงเรียนอยู่ในขณะนี้ จึงเป็นเรื่องที่นักการศึกษาควรศึกษาและทำความเข้าใจ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช ๒๕๕๑ รวมทั้งการทำความเข้าใจในรูปแบบการเรียนรู้ ตามความต้องการจำเป็นพิเศษทางการศึกษาของนักเรียน ซึ่งเป็นหัวใจของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความแตกต่างของนักเรียน และหลักสูตรที่ได้ควรเป็นหลักสูตรที่ให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกการใช้ทักษะที่จำเป็นสำหรับการอยู่ในชุมชนของตนเอง เพราะเป็นสิ่งที่เขาควรได้รับแม้ว่าจะเกิดมาแตกต่างจากผู้อื่น (Right to be different) เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายกับชีวิตของตนเอง (Meaningful Learning) และมีวิถีชีวิตอิสระ

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. กระทรวงศึกษาธิการ. “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐”. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒”. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด, ๒๕๔๒.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. “พระราชบัญญัติการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๑”. กรุงเทพฯ : (สำเนา. ๒๕๕๑)

สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, โครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับนักเรียนตาบอดที่จัดในสถานศึกษาสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, (๒๕๕๐).

ภาษาอังกฤษ

Stainback, W., Stefanich, G., & Alper, S. (1996). *Learning in inclusive classroom: What about curriculum? A guide for educators.* (209-219). Baltimore: Brookes.

Wehmeyer, M.L., Lattin, D., & Agarn, M. (2001). Achieving access to the general curriculum for students with mental retardation: A curriculum decision-making model. *Education and Training in Mental Retardation and Developmental Disabilities.*

Wehmeyer, M.L., & Sands, D. J. (2002). *Teaching students with mental retardation: Accessing the general curriculum.* Baltimore: Paul H. Brookes.

เกาะติด หลักสูตร

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

โดย... กานันท์ อารงเลิศฤกษ์

หัวหน้ากลุ่มพัฒนาหลักสูตร

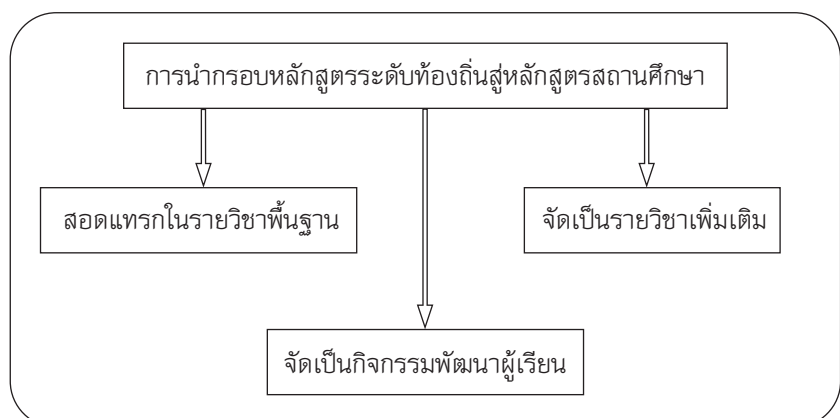
..... สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

โรงเรียน

หลักสูตรสถานศึกษาเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดคุณภาพตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ซึ่งได้ประกาศใช้เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑ โดยเริ่มที่โรงเรียนนำร่องจำนวนหนึ่งก่อนในปีการศึกษา ๒๕๕๒ และใช้กับโรงเรียนทั่วประเทศในปีการศึกษา ๒๕๕๓

เมื่อก้าวถึงโครงสร้างของหลักสูตรสถานศึกษา เราจะเห็นภาพขององค์ประกอบต่างๆ ซึ่งได้แก่ รายวิชาพื้นฐาน รายวิชา

เพิ่มเติมและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่โรงเรียนดำเนินการจัดทำตามตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางที่หลักสูตรกำหนดจากส่วนกลาง ยังรวมไปถึงสาระการเรียนรู้ในส่วนที่โรงเรียนหรือท้องถิ่นต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ซึ่งโรงเรียนจัดทำขึ้นเอง หรือได้นำเอารอบหลักสูตรในระดับท้องถิ่นที่เขตพื้นที่การศึกษาจัดทำไว้มาจัดการเรียนการสอน ในส่วนนี้เราเรียกว่า “สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” ซึ่งอาจจัดการเรียนการสอนสอดแทรกเป็นสาระพื้นฐานตามตัวชี้วัดที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด จัดเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือจัดเป็นสาระเพิ่มเติมต่างหาก ก็สามารถทำได้

ความหมายของสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

คำว่า “สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น” บางครั้งอาจมีความเข้าใจสับสนปนเปไปกับคำว่า “หลักสูตรท้องถิ่น” ควรทำความเข้าใจให้ตรงกันว่าระหว่างคำสองคำนี้

มาเริ่มที่โรงเรียนที่จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาขึ้นมาตามตัวชี้วัดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้แกนกลางของ ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน พร้อมมีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับท้องถิ่นอยู่ในโครงสร้าง เพื่อนำมาจัดการเรียนการสอน สิ่งที่เราทำความเข้าใจ คือ

- หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน ในระดับสถานศึกษา คือ “หลักสูตรสถานศึกษา”

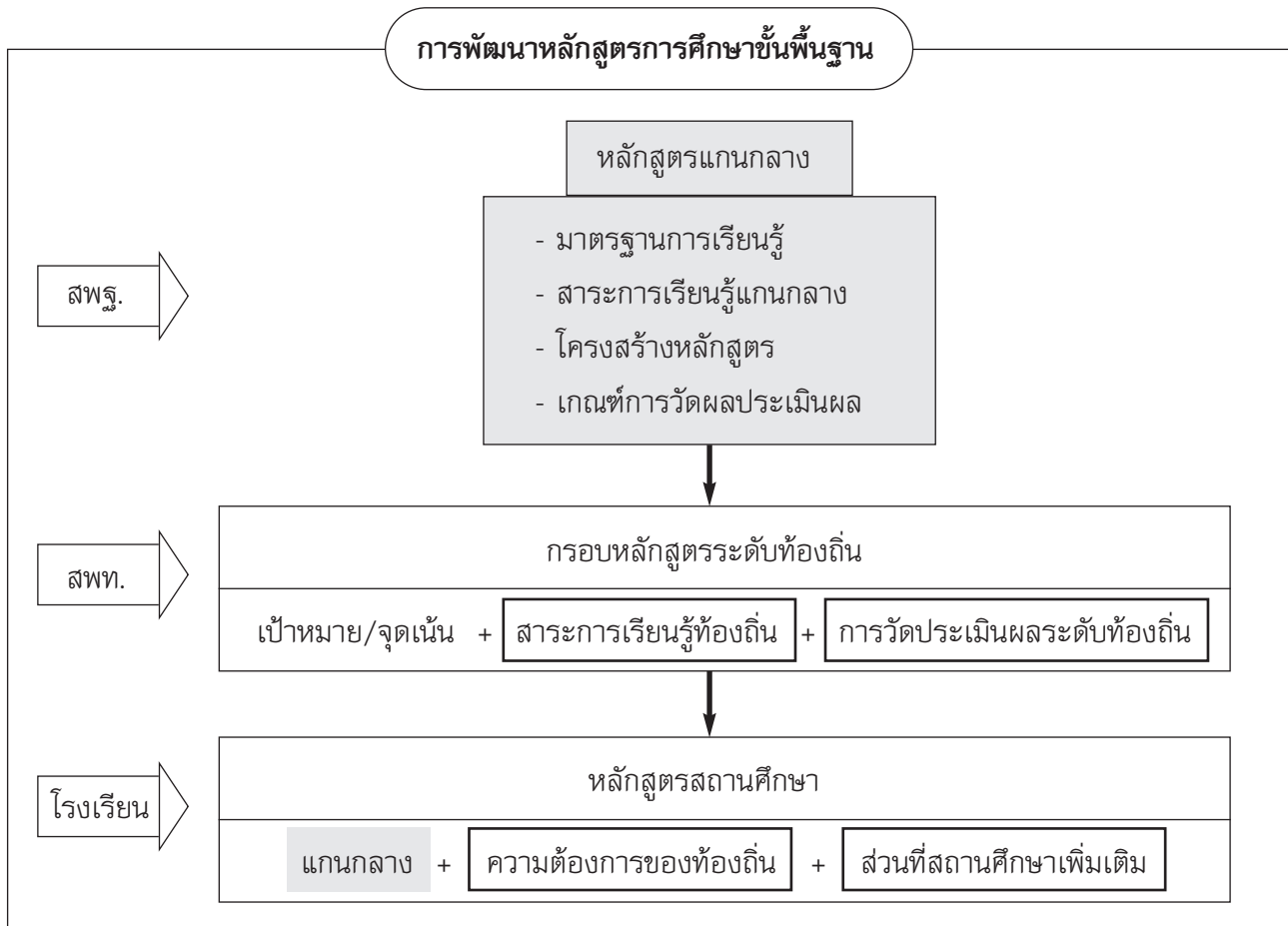
- สิ่งที่เราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น สามารถสอดแทรกเข้าไปในรายวิชาพื้นฐานทั้ง ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ได้ หรือหากสถานศึกษาเห็นว่ามีความสำคัญที่ต้องการจะเน้นและแยกสอนเป็นการเฉพาะ เช่น การจักสาน การทอผ้า เครื่องเงิน เครื่องเงิน เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ก็สามารถเปิดเป็นรายวิชาเพิ่มเติมได้ แต่ไม่ว่าจะเป็นลักษณะใดก็อยู่ในหลักสูตรสถานศึกษาทั้งสิ้น มิใช่แยกเป็นหลักสูตรสถานศึกษา และหลักสูตรท้องถิ่น เนื้อหาสาระที่เกี่ยวกับท้องถิ่น มีสถานะเป็นสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่อยู่ในการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรสถานศึกษา

- กรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นที่เขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในระดับท้องถิ่นจัดทำนั้นเป็นกรอบแนวทางกว้างๆ ที่ระบุเป้าหมาย/จุดเน้นของท้องถิ่น สาระการเรียนรู้หรือเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับท้องถิ่นและแนวทางการประเมินคุณภาพผู้เรียนในท้องถิ่น

การบริหารจัดการหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และความต้องการของท้องถิ่นสู่การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน อีกทั้งเป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การดูแลรับผิดชอบในเขตพื้นที่ให้มีการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพเพื่อพัฒนาผู้เรียนไปสู่มาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้ร่วมกันในระดับชาติตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนั้น จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน มีความรักความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนและท้องถิ่นของตน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและหน่วยงานระดับท้องถิ่นจะต้องจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นสำหรับสถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น โดยดำเนินการให้โรงเรียน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น นักธุรกิจ ในชุมชน ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ เพื่อให้ได้แนวคิด มุมมองที่หลากหลาย ครอบคลุมเรื่องสำคัญที่ผู้เรียนในท้องถิ่นควรเรียนรู้ และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

องค์ประกอบสำคัญของกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น

๑. เป้าหมาย/จุดเน้น : เขตพื้นที่การศึกษา/หน่วยงานระดับท้องถิ่น เป็นหน่วยงานสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบ เพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตร

แกนกลางและผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ในเรื่องเกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น ในการจัดการศึกษาให้บรรลุผลดังกล่าว เขตพื้นที่การศึกษาอาจกำหนดเป้าหมาย/จุดเน้นที่ต้องการให้เด่นชัดเป็นการเฉพาะ เพื่อให้สถานศึกษาได้เล็งเห็นทิศทางในการพัฒนาการศึกษาในท้องถิ่น เช่น การพัฒนาด้านการอ่านออกเขียนได้ การคิดวิเคราะห์ เป้าหมาย/จุดเน้นนั้นควรกำหนดเป็นคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน

ตัวอย่างเป้าหมาย/จุดเน้นระดับท้องถิ่น

- อ่านเก่ง เขียนเก่ง คำนวณเก่ง
- คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น
- สุขภาพอ่อนนุ่ม ถ่อมตน
- รักและภูมิใจในท้องถิ่น

ฯลฯ

๒. การประเมินคุณภาพการศึกษาระดับ

ท้องถิ่น : การประเมินคุณภาพผู้เรียนและการรายงานผลการศึกษาระดับท้องถิ่น เป็นกลไกสำคัญในการควบคุมคุณภาพการศึกษา ตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนในพื้นที่นั้นว่าบรรลุผลตามหลักสูตรแกนกลาง ตลอดจนเป้าหมาย/จุดเน้นที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด มีอะไรจะต้องปรับปรุงพัฒนา ดังนั้นการระบุเกี่ยวกับการประเมินคุณภาพผู้เรียนไว้ในกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น

ให้โรงเรียนต่างๆ ได้รับทราบจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ โรงเรียนจะได้รับข้อมูลว่าเขตพื้นที่การศึกษาจะจัดให้มีการประเมินคุณภาพในกลุ่มสาระการเรียนรู้ใดบ้าง ระดับชั้นใดบ้าง และประเมินเมื่อไร ด้วยวิธีการหรือเครื่องมืออะไร มีเกณฑ์การประเมินอย่างไร และโรงเรียนที่มีผลการประเมินไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดจะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างไร

ตัวอย่างการประเมินคุณภาพระดับท้องถิ่น

ประเด็นการประเมิน	กลุ่มเป้าหมาย	วิธีการ/เครื่องมือ	ระยะเวลา
๑. ความรู้/ความสามารถตามหลักสูตรแกนกลาง			
- กลุ่มสาระภาษาไทย	นักเรียนทุกคน ป.๒ ป.๕ ม.๒ ม.๕	แบบทดสอบมาตรฐาน	กุมภาพันธ์
- กลุ่มสาระคณิตศาสตร์	นักเรียนทุกคน ป.๒ ป.๕ ม.๒ ม.๕	แบบทดสอบมาตรฐาน	กุมภาพันธ์
- กลุ่มสาระวิทยาศาสตร์	นักเรียนทุกคน ป.๒ ป.๕ ม.๒ ม.๕	แบบทดสอบมาตรฐาน	มีนาคม
- กลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ	นักเรียนทุกคน ป.๒ ป.๕ ม.๒ ม.๕	แบบทดสอบมาตรฐาน	มีนาคม
๒. ทักษะการอ่านและการเขียน	นักเรียนทุกคน ป.๓ ป.๖	- แบบทดสอบมาตรฐาน - แบบประเมินการเขียนเชิงสร้างสรรค์ - แบบประเมินผลงาน/ภาระงาน	เมษายน
๓. ความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ร่วมรักษาทรัพยากรในท้องถิ่น	กลุ่มตัวอย่างนักเรียน ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา	- แบบสังเกต - แบบสัมภาษณ์	ตุลาคม-พฤศจิกายน

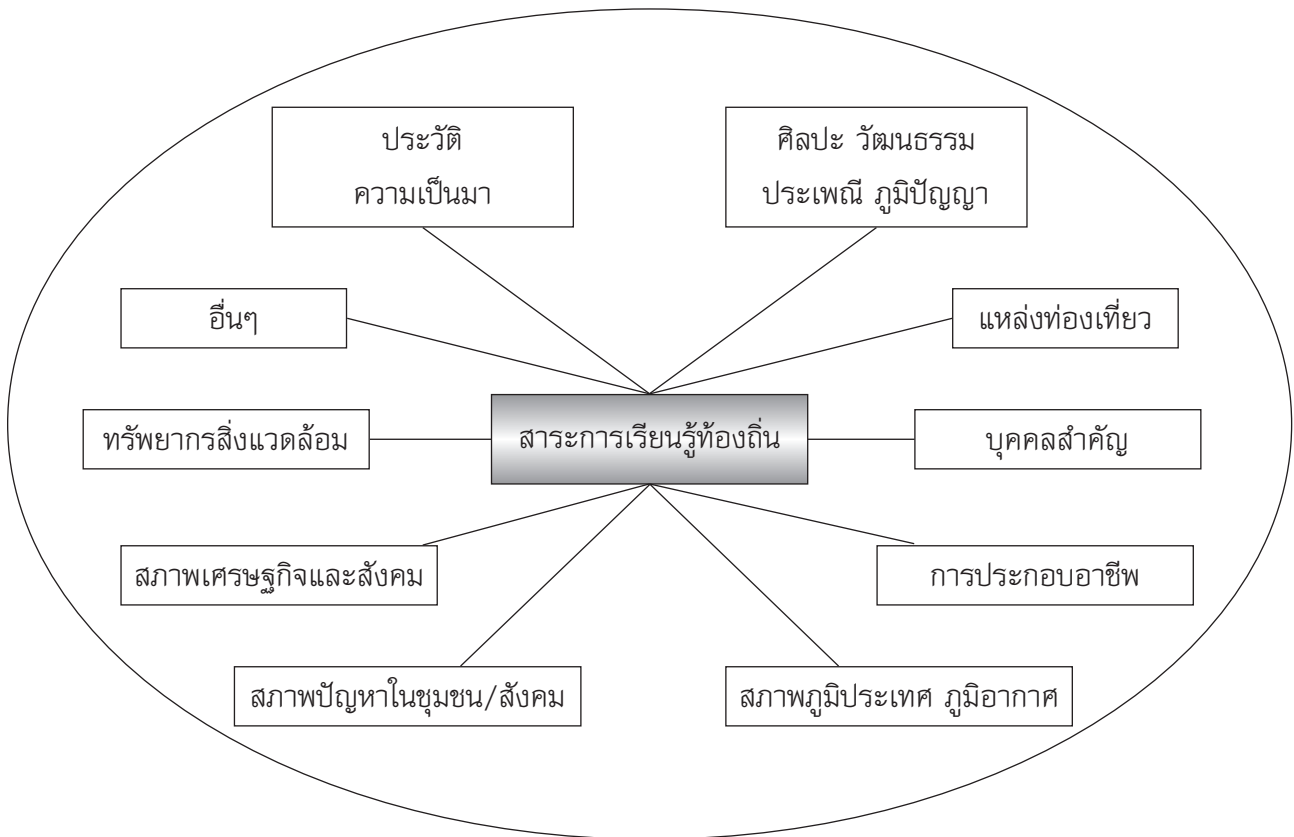
๓. สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น : เป็นเรื่องราวสาระหรือข้อมูลเกี่ยวกับหัวข้อ/ประเด็นสำคัญที่ผู้เรียนในท้องถิ่นควรเรียนรู้หรือได้รับการปลูกฝังเพื่อให้เกิดความรัก ความภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สภาพแวดล้อม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การกำหนดสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ควรกำหนดในขอบเขตประเด็นสำคัญ พร้อมทั้งมีคำอธิบายประกอบในแต่ละประเด็นพอสังเขป เพื่อให้ครูผู้สอนใช้เป็นแนวทางใน

การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เช่น ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น สภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ เศรษฐกิจ วิถีชีวิต ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น เหตุการณ์สำคัญในชุมชน ข้อมูลแนวโน้มของการพัฒนาท้องถิ่น

การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอาจนำมาจากการวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น วิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระ

การเรียนรู้ทั้ง ๘ กลุ่มสาระตามหลักสูตรแกนกลาง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น รวมทั้งข้อมูล จากการศึกษา สำรวจปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนแล้วนำ

มาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่ เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ตัวอย่างสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ของเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต ๒

๑. จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

❖ **สถานที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดในภาคเหนือ** เช่น วัดพระธาตุดอยสุเทพ พระธาตุดอยตุง พระธาตุลำปางหลวง วัดเชียงมั่น วัดเจดีย์หลวง

๒. จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา

❖ **กีฬาพื้นบ้าน** เช่น บาดั้ว วิ่งไก่อ่งแก่วิดเจือก ฯลฯ

❖ **อาหารเพื่อสุขภาพพื้นบ้าน** เช่น แกงแค แกงโฮะ แกงป่าค้อนก้อม แกงสะแล แกงผักเชียงดา แกงผักขี้หูด แกงผักกูด ฯลฯ

๓. จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

❖ **จิตรกรรมล้านนา** เช่น การวาดภาพฝาผนัง การวาดตกแต่งลวดลายบนร่ม ฯลฯ

❖ **การสาน** เช่น สานกำวย เป่ง ข้าว แซะ ข้อง ฯลฯ

❖ **นาฏศิลป์ล้านนา** เช่น การฟ้อนเล็บ ฟ้อนเจิง ฟ้อนเทียน ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนประจำเผ่า ฯลฯ

❖ **ดนตรีพื้นเมือง** เช่น ซึง สะล้อ ปี่จุม เปียะ ขลุ่ย กลองปู่เจ้ กลองปู่จา กลองสะบัดชัย กลองแอว วงเต่งทึง ดนตรีชนเผ่า ฯลฯ

❖ **ศิลปพื้นบ้าน** เช่น แม่จันท์สม สายธารา แม่บัวซอน ถนอมบุญ ศาสตราจารย์ เกียรติคุณมณี พยอมยงค์ ฯลฯ

๔. จากการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้และ ตัวชี้วัดของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี

❖ **ผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น (OTOP)** เช่น กล้วยตาก ถั่วเน่า ข้าวแต่น น้ำอ้อย น้ำปู้ ฯลฯ

❖ **อาหารในท้องถิ่น** เช่น แกงอั้งเล น้ำพริกหนุ่ม น้ำพริกอ่อง น้ำพริกตาแดง แคบหมู จิ้นลาบ ไส้อั่ว ฯลฯ

❖ **งานหัตถกรรมในท้องถิ่น** เช่น การจักสาน การทอผ้า เครื่องเงิน เครื่องเขิน เครื่องปั้นดินเผา ฯลฯ

ความร่วมมือ

การจัดการศึกษาในท้องถิ่นจะประสบความสำเร็จและมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความร่วมมือและการสนับสนุนจากฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น ดังนั้นเขตพื้นที่การศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาควรดำเนินการในการส่งเสริมและประสานความร่วมมือกับบุคคลและองค์กรต่างๆ ในชุมชน อาจมีการดำเนินการ ดังนี้

๑. เปิดโอกาสให้ผู้เกี่ยวข้องและมีส่วนได้ส่วนเสียได้มีบทบาท ร่วมคิด ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และปรับปรุงพัฒนา

๒. มีการสื่อสารระหว่างเขตพื้นที่การศึกษา โรงเรียนและชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

๓. จัดให้มีศูนย์เครือข่ายหลากหลายรูปแบบ ทั้งด้านวิชาการ ด้านการระดมทุน การใช้ทรัพยากร และแหล่งเรียนรู้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญในการดูแลคุณภาพการศึกษา มีการตรวจสอบทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบและจัดระบบฐานข้อมูลคุณภาพผู้เรียน เพื่อใช้ในการกำกับคุณภาพการศึกษาในเขตที่ดูแล รวมทั้งการส่งเสริมสนับสนุนทางวิชาการซึ่งสามารถดำเนินการได้หลายลักษณะ ดังนี้

- การพัฒนาบุคลากร คือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์

- สนับสนุนงบประมาณและทรัพยากร

- เผยแพร่ความรู้ทางวิชาการ โดยการจัดตั้ง ศูนย์วิชาการ ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้และจัดทำสื่อเผยแพร่อย่างต่อเนื่อง

การวิจัย

บทบาทสำคัญอีกประการหนึ่งของเขตพื้นที่การศึกษา คือ การวิจัยพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นเป็นการวิจัยที่มุ่งเน้นการนำข้อมูลจากการวิจัยมาใช้กำหนดเป้าหมาย/จุดเน้น และความต้องการของท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ตลอดจนสาระการเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชน ท้องถิ่น และการประเมินคุณภาพผู้เรียนระดับท้องถิ่น โดยอาจทำการศึกษาวิจัยในประเด็นต่างๆ เช่น

- การวิจัยสภาพปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต ด้านเศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม เพื่อปรับปรุงพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่นให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง

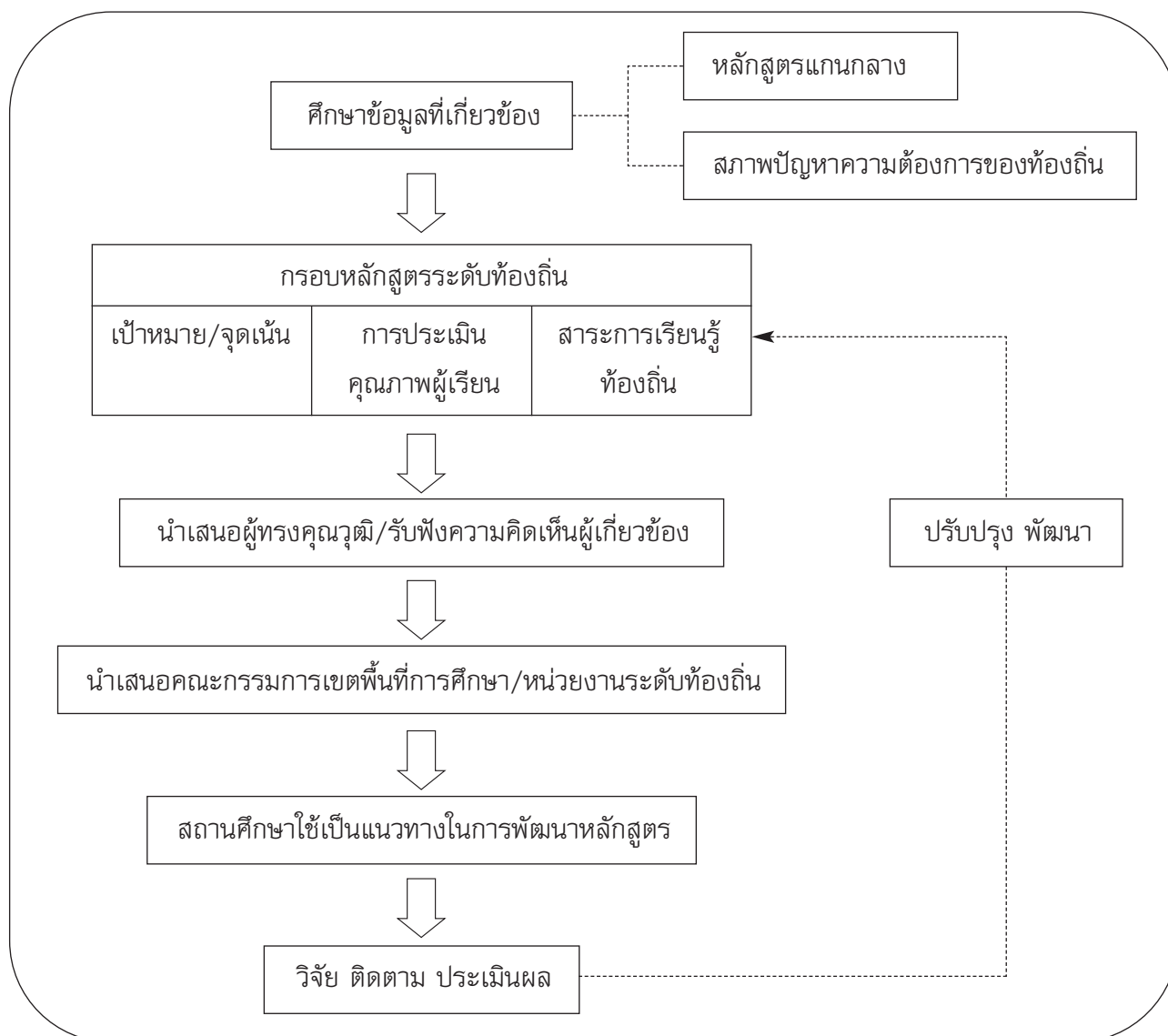
- การวิจัย ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ คตินิยม วิถีชีวิต และภูมิปัญญาของท้องถิ่น

- การวิจัยสภาพปัญหาและความต้องการ
ของท้องถิ่นในเรื่องอาชีพ ความต้องการของตลาด
แรงงานในท้องถิ่น

- การวิจัยการจัดการเรียนรู้สาระท้องถิ่นใน
สถานศึกษา

การพัฒนากรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีบทบาทสำคัญ
ในการพัฒนาหลักสูตรในส่วนที่สอดคล้องกับสภาพ
และความต้องการของท้องถิ่น เป็นตัวกลางในการ
ประสานความร่วมมือกับโรงเรียนและชุมชนในการ
ร่วมกันคิดและจัดทำกรอบหลักสูตรระดับท้องถิ่น
เพื่อให้สถานศึกษาใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียน
การสอนสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ

สังคม ศิลปะ วัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อให้ผู้เรียนได้มี
โอกาสเรียนรู้เรื่องราวของชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็น
สภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตนเอง ทำให้เกิดความรัก
ความผูกพันกับท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในบ้านเกิด
เมืองนอน เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนสามารถ
แก้ปัญหา พัฒนาชีวิตตนเอง พัฒนาอาชีพ ครอบครัว
และสังคมของตนเอง

/สังคม... การปฏิรูปการเรียนรู้

สังคมแห่งปัญญา (WISDOM SOCIETY)

โดย... กัทรา สุวรรณบัตร นักวิชาการศึกษาศำนานุกรการ
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษำขั้นพ้ญฐาน

ในช่วงหลายๆ ปีที่ผ่านมา มีสิ่งทีคนไทยกำลังตระหนักอยู่ว่าอะไรทีทำให้เมืองไทยประสบปัญหาด้านต่างๆ มากมาย ทั้งๆ ทีประเทศไทยเป็นประเทศทีอุดมสมบูรณ์ มีทรัพยากรธรรมชาติ

ทีเพียงพอทีจะหล่อเลี้ยงประเทศไปได้อีกหลายชั่วอายุคน ซึ่งตรงนีสะท้อนให้เห็นว่า เมืองไทยไม่ได้จนเมื่อหันมาดูในด้านการศึกษา ก็ยังพบอีกว่าจริงๆ แล้วคนไทยไม่ได้ขาดปัญญา เพราะดู

จากจำนวนประชากรผู้ที่เรียนจบปริญญาตรี ปริญญาโท ปริญญาเอก มีแนวโน้มมากขึ้นทุกปี เพราะฉะนั้นทั้งสองประเด็นนี้เท่ากับบอกว่าเมืองไทยไม่ได้จน คนไทยไม่ได้ขาดปัญญา แต่ทำไมทั้งทีเมืองไทยมีต้นทุนทั้งทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรบุคคลทีเอื้อต่อการพัฒนาประเทศถึงเพียงนี้ ประเทศไทยกลับมีปัญญามากมาย

คำตอบก็คือ เราอย่าไปโทษใครเลยว่าเป็นความผิดของใคร เพราะประเทศไทยเป็นของคนไทยทุกคน เราควรหันหน้ามาช่วยกันแก้ไขปัญหา เพราะเมืองไทยคือความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน

เพราะฉะนั้น ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า เราจะเอาความไม่ขาดปัญญาของคนไทยมาร่วมกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างไร ความรู้ความสามารถของคนไทย

และทรัพยากรธรรมชาติมากมาย จะถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ได้ ต่อเมื่อดำเนินไปบนหลักคุณธรรม และจริยธรรมของคนไทย

พวกเราทุกคนคงยอมรับว่าขณะนี้ สังคมเรากำลังเผชิญกับปัญหาอยู่มากมาย ในขณะที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกำลังก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง แทนที่เราจะได้ประโยชน์ในการนำมาใช้ ช่วยแก้ปัญหาต่างๆ กลับดูเหมือนว่า จะยิ่งก่อปัญหาพอกพูนมากขึ้นเรื่อยๆ

ทำไมจึงเป็นเช่นนี้ เพราะมนุษย์ส่วนใหญ่จะแยกแยะได้ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรควรทำ หรือไม่ควรทำ แต่มนุษย์ส่วนหนึ่งยังกำลังทำในสิ่งที่ไม่ควรทำ และยังละเลยสิ่งที่ดีควรทำอยู่ทุกๆ ที่รู้คำตอบก็คือ **“เพราะเราไม่รู้จริงนั่นเอง”** ในยุคนี้มนุษย์กำลังอยู่ในยุคสังคมข้อมูลข่าวสาร ประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐอเมริกา กำลังมีความมุ่งมั่นให้มีการพัฒนาไปสู่ความเป็นสังคมแห่งความรู้ (KNOWLEDGE SOCIETY) เนื่องจากค่านิยมใหม่ๆ ที่กำลังเกิดขึ้น ซึ่งบ่งชี้ว่าเราอาจกำลังเดินไปสู่ความเสื่อม การสร้างสังคมแห่งความรู้ (KNOWLEDGE SOCIETY) จึงไม่น่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ เป้าหมายสูงสุดที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาที่ถูกต้อง และยั่งยืนได้ก็คือ การมุ่งสร้างสังคมให้เป็นสังคมแห่งปัญญา

(WISDOM SOCIETY) และปัญญาที่แท้จริง คือปัญญาแห่งการรู้จักตนเอง

ถ้าเรารู้ว่าเราคือใคร และกำลังทำอะไรอยู่ เราจะสามารถช่วยกันรักษาสິงแวดล้อม ปัญหาคคุณธรรม จริยธรรมจะลดน้อยลง และเราจะมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นอย่างแน่นอน

กฎแห่งสำคัญที่จะนำไปสู่สังคมแห่งปัญญาที่มีความปกติสุขได้แก่

๑. ความมีวินัยที่เป็นพื้นฐานของความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์สุจริต

๒. ความรักความเมตตาเป็นคุณธรรมที่ค้ำจุนโลก

๓. ความอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อเปิดโอกาสให้มนุษย์ยอมพัฒนาตนเอง

๔. ความไม่ยึดติดวัตถุ

ไม่มีความละโมภโลภมาก

หน้าที่ของทุกๆ คน ที่อยากอยู่ในสังคมแห่งปัญญา ต้องช่วยกันกระตุ้นให้สังคมที่เราอยู่ เกิดความตระหนักในการปลูกฝังปัญญาแห่งความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์ ควบคู่ไปกับการเชื่อมั่นในคุณธรรมและส่งเสริมให้เกิดระบบความชอบธรรมอย่างแท้จริงในสังคม

คนดีในสังคมมีอยู่มากมาย การพัฒนาคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี ยังไม่เพียงพอต้องพัฒนามนุษย์ให้เป็นผู้มีความสุขด้วย คนเก่งและคนดีจะมีความสุขได้ต้องเป็นคนเก่งและคนดีที่มีปัญญาเท่านั้น คนที่มีปัญญาที่ไม่ทำในสิ่งที่ถูกต้องยังต้องเจอปัญหาอีกมากมาย สังคมแห่งปัญญา (WISDOM SOCIETY) จะเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง ก็โดย

การปลูกฝังให้เกิดปัญญาอย่างถ่องแท้ จนเกิดความมั่นคงและมั่นใจจากการกระทำที่เป็นความถูกต้องดีงามเท่านั้น

การศึกษามีส่วนสำคัญมากในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกต้องดีงาม ท่านอาจารย์พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่ามนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐได้ด้วยการฝึกปัญญา ทำให้เกิดอิสรภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ มนุษย์ควรดิ้นให้หลุดพ้นจากการอยู่รอดจากกิเลสตัณหา มาเป็นการอยู่รอดด้วยปัญญา ศีล สมาธิ และปัญญาก็คือการรู้แจ้งแห่งตนเอง

ดังนั้นสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนามนุษย์ ได้มีการวางรากฐานทางปัญญา ที่เน้นด้านคุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับความรู้สู่เยาวชนที่กำลังจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต

ปัจจุบันนี้ ความรู้มักจะควบคู่ไปกับเทคโนโลยีที่รุดหน้าไป แต่ทั้งคุณธรรม และจริยธรรม หรือความดีที่ปลูกฝังในจิตใจเยาวชนให้อยู่รังทำไปเรื่อยๆ และปรากฏให้เห็นถึงความโหดร้าย ภัยพิบัติ และตกต่ำลงเรื่อยๆ ทั้งที่มีการศึกษาที่ดี ดังที่เกิดขึ้นในจิตใจของมนุษย์ทุกวันนี้ แนวทางในการสร้างความรู้คู่คุณธรรมจึงเป็นประเด็นที่ถูกหยิบยกขึ้นมาถกเถียงกันอย่างกว้างขวางใน

ปัจจุบัน เพราะดูจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะมาเป็นตัวช่วยในการกำหนดพฤติกรรมให้คนในสังคมไทยได้สำนึกในความเป็นไทย สำนึกต่อประเทศและสังคม นอกเหนือจากการเป็นเพียงแค่ “คนเก่ง” แล้วต้องเป็น “คนดี” อันนับว่าเป็นการแก้ไขปัญหาคือ “ต้นเหตุ” เป็นการ “ป้องกัน” ยังดีกว่าเมื่อเกิดเหตุแล้วค่อยมาแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาคือ “ปลายเหตุ”

การพัฒนาให้คนเป็นมนุษย์ทั้งกายและใจได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการปลูกฝัง ตั้งแต่เด็กให้มีการพัฒนาชีวิตในทางที่ดีเป็นคนดี และมีความดี ๕ ประการในตน ได้แก่

- ความรู้ดี
- ความสามารถดี
- ความคิดดี
- ความประพฤติดีและ
- ความมีจิตใจที่ดีงาม

โดยการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานในเด็ก

แนวทางการปลูกฝังคุณธรรมพื้นฐานให้แก่เด็กมีวิธีการดังนี้

๑. การทำซ้ำๆ

การปลูกฝังคุณธรรมโดยการทำซ้ำๆ นับเป็นหัวใจสำคัญของความจำ ซึ่งเป็นคำของนักปราชญ์ที่มีมาแต่โบราณ ไว้สอนบุตรหลานให้รู้จักทำดี ซึ่งหมายถึง การที่จะให้มนุษย์สามารถจดจำได้อย่างดีนั้น ต้องสอนหรือให้กระทำซ้ำๆ หรือบ่อยๆ ในเรื่องเดิมหรือในเรื่องที่ต้องการจะให้จดจำ ดังนั้นหากต้องการที่จะปลูกฝังค่านิยม หรือความคิดใดๆ ให้กับใครๆ ไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่ ก็ใช้วิธีการ “ซ้ำๆ ซากๆ” ด้วยกิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่านิทาน, การใช้ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง, การตั้งความหวัง, การยกคำพูดผู้อื่นมาอ้าง, การอธิบาย การเทศนา การตักเตือน, การยกย่องสรรเสริญ

ชมเชย, การแก้ไข วิจารณ์ข้อบกพร่อง, การตัดสิน และให้รางวัล การให้คะแนน การประกวด การประเมินค่า, ระเบียบข้อบังคับ, เกณฑ์, การสาบาน, พิธีกรรมต่างๆ ขนบธรรมเนียมประเพณี, การใช้วิธีปลูกฝังค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม เตือนละเรื่อง, การใช้สัญลักษณ์, ป้ายประกาศ, คำขวัญ คำคม คำพังเพย สุภาษิต, อบรมคุณธรรม ค่านิยม จริยธรรม, ให้อธิบายคำถามทางจริยธรรม, สอนจริยศาสตร์สอนเด็กให้มีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่น, หาวีธีให้เด็กรู้จักคุณค่าของตนเอง เช่น การเล่นกีฬา เป็นต้น

๒. สอดแทรกคุณธรรมลงในกระบวนการเรียนรู้
กระบวนการเรียนรู้สามารถพัฒนาคุณธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้

โดยไม่ต้องมีวิชาคุณธรรมให้เรียนเป็นพิเศษ เช่น การฝึกทดลองทำงานร่วมกับผู้อื่น ฝึกทดลองด้วยตนเอง เพราะการทำงานร่วมกับผู้อื่นต้องมีความรับผิดชอบ ความตรงต่อเวลา ความอดทน ความเสียสละ ความซื่อสัตย์สุจริต หากทำได้มากๆ บ่อยๆ ก็จะกลายเป็นเจตคติ เป็นความเชื่อ หากปฏิบัติอยู่เสมอก็จะกลายเป็นความเคยชิน เป็นสำนึกที่จะต้องปฏิบัติเช่นนั้นอยู่เสมอ

การปลูกฝังคุณธรรมต้องเลือกว่าจะปลูกฝังเรื่องใดแก่ใครก่อน แล้วจึงออกแบบวิธีการต่างๆ ข้างต้น สุดท้ายจึงนำไปฝังให้กับบุคคลเป้าหมาย โดยผ่านทางประสาทตา หู หรือประสาทสัมผัสอื่นๆ เพื่อให้เข้าไปอยู่ในบันทึกความทรงจำของสมอง

โดยการทำซ้ำๆ ซากๆ กลายเป็นความทรงจำ ความเชื่อ และสำนึกสุดท้ายการพัฒนาจิตใจให้มีความรู้คู่คุณธรรมนั้น ก็ต้องพัฒนาผู้ใหญ่ควบคู่กันไปไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ ครูอาจารย์ ข้าราชการ นักการเมือง ต้องพัฒนาตนเองให้มีความรู้คู่คุณธรรม และผู้ใหญ่ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีของเด็ก สื่อมวลชนต้องเสนอข่าวคนดีที่เป็นตัวอย่างที่ดี ยกย่องคนดีอย่าส่งเสริมสิ่งที่ยั่วชวนให้กำเริบ ซึ่งส่งผลให้เกิดเป็นปัญหาสังคมอย่างที่เห็นในปัจจุบัน เราต้องช่วยกันเผยแพร่คุณธรรมเข้าสู่จิตใจประชาชน เมื่อคนในสังคมรู้ธรรมและมีศีลธรรมประจำใจจะเป็นเหตุให้คิดดี ทำดี พุดดี ความสุขสงบจะเกิดขึ้นในครอบครัว ในสังคมอย่างแน่นอน...

การกำหนดเกณฑ์วัดและประเมิน มาตรฐานการเรียนรู้

ธัญญา เรืองแก้ว*

เกณฑ์ เป็นพฤติกรรมของผู้เรียนที่แสดงออกถึงความรู้ ทักษะ และเจตคติที่กำหนดไว้ในแต่ละรายวิชา แต่ละบทเรียนหรือหน่วยการเรียนรู้ ทั้งนี้เนื่องจากมาตรฐานไม่สามารถประเมินได้โดยตรง จึงต้องมีการระบุข้ออ้างอิงหลักฐานหรือเกณฑ์ที่จะใช้ในการตัดสินว่าภาระงานหรือผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติหรือได้รับการฝึกฝนบรรลุมาตรฐานหรือตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดได้หรือยัง

มาตรฐาน	เกณฑ์
มาตรฐาน ง ๓.๑ เข้าใจ เห็นคุณค่า และใช้กระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศในการสืบค้นข้อมูลการเรียนรู้ การสื่อสาร การแก้ปัญหา การทำงาน และอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีคุณธรรม	๑. อธิบายหลักการเบื้องต้นของการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ๒. อธิบายหลักการ และวิธีการแก้ปัญหา ด้วยกระบวนการทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ๓. ค้นหาข้อมูล และติดต่อสื่อสารผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์อย่างมีคุณธรรมและจริยธรรม ๔. ใช้ซอฟต์แวร์ในการทำงาน (ตัวชี้วัด ม.๒)

: มาตรฐานและตัวชี้วัดชั้นปี หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

เกณฑ์ที่กำหนดจะต้องมีความชัดเจน และมีลักษณะเฉพาะเพื่อใช้ในการประเมินผลแบบอิงมาตรฐาน ดังนั้นในการประเมินภาระงานหรือผลงานของนักเรียน เป็นการตรวจสอบว่านักเรียนสามารถปฏิบัติได้ตามเกณฑ์ (ตัวชี้วัด) แล้วหรือยัง

เมื่อครูกำหนดเกณฑ์ขึ้นได้แล้ว สิ่งต่อไปที่ต้องทำ คือ การกำหนดระดับผลการเรียนรู้หรือระดับความสามารถ ซึ่งครูและนักเรียนต้องตกลงร่วมกันว่าจะใช้การปฏิบัติงาน หรือผลงานของนักเรียนอะไรในการประเมิน ที่จะนำไปสู่สัมฤทธิ์ผลของนักเรียน

วิธีกำหนดเกณฑ์	ตัวอย่าง	
	เกณฑ์	ระดับผลการเรียนรู้
ระดับคุณภาพ ๓ ระดับ	อธิบายหลักการ	ปรับปรุง พอใช้ ดี
จำนวน	ค้นหาข้อมูลและวิธีติดต่อสื่อสาร	อย่างน้อย ๑๐ ข้อมูล ๒ วิธีการ
ระดับคุณภาพ	คุณธรรม จริยธรรมในการนำข้อมูล ของผู้อื่นมาใช้	ไม่ผ่าน ผ่าน ดี ดีเยี่ยม
ใช้ได้หรือใช้ไม่ได้	การใช้ซอฟต์แวร์ในการทำงาน	ใช้ได้

ระดับผลการเรียนรู้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เช่น ระดับคุณภาพเพิ่มระดับคุณภาพเป็น ๔ หรือ ๕ ระดับ หรือจำนวนข้อมูล หรือวิธีการอาจเพิ่มได้ การเปลี่ยนแปลงอาจทำได้โดยครูผู้สอน หรือผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งนี้เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ให้สูงขึ้น

การกำหนดระดับคุณภาพผลการเรียนรู้

การกำหนดระดับคุณภาพผลการปฏิบัติงานหรือผลงานของนักเรียน ในแต่ละรายวิชา จะมีการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดทั้งที่เป็นความรู้และความสามารถของนักเรียนไว้ ครูผู้สอนจะต้องนำมาตรฐาน และตัวชี้วัดไปกำหนดในการสร้างหน่วยการเรียนรู้หรือแผนการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ และการวัด ประเมินผล โดยดูจากหลักฐานการเรียนรู้ (ภาระงาน/ผลงาน) ของนักเรียนว่า

- ☹ จะต้องมีการปรับปรุง
- ☺ ผ่านตามมาตรฐาน
- ☺ สูงกว่ามาตรฐาน

ตัวอย่าง

- สังเกตพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียน
- ๐....ไม่ส่งงาน
 - ๑....ส่งงานทันเวลาเป็นบางครั้ง
 - ๒....ส่งงานทันเวลาเกือบทุกครั้ง
 - ๓....ส่งงานทันเวลาทุกครั้ง

เกณฑ์การให้คะแนน การทำโจทย์ปัญหา
 ๔...คำตอบถูก เหตุผลถูกต้อง
 ๓...คำตอบถูก มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย
 ๒...คำนวณผิดพลาด
 ๑...แสดงวิธีการผิดเล็กน้อย ยังไม่มีคำตอบ

เกณฑ์การให้คะแนนผลการปฏิบัติ เรื่อง เทคนิค
 การจัดกระทำข้อมูล

ขั้นเริ่มต้น	ใช้เทคนิคได้บ้าง แต่ยังไม่เหมาะสม
ขั้นพัฒนา	ใช้เทคนิคเหมาะสม แต่ยังมีข้อผิดพลาด
ขั้นผลสำเร็จ	ใช้เทคนิคเหมาะสม มีข้อผิดพลาดเล็กน้อย
ขั้นเป็นตัวอย่าง	ใช้เทคนิคเหมาะสม ไม่มีข้อผิดพลาด

เกณฑ์การให้คะแนน เรื่อง การทำงานร่วมกับผู้อื่น
 ๔...เข้าใจโดยตลอด
 ๓...เข้าใจดี
 ๒...เข้าใจ
 ๑...ต้องปรับปรุง

ลองทำดูบ้างซิ

มาตรฐาน/ตัวชี้วัด	เกณฑ์การให้คะแนน	คำอธิบาย
.....		
.....		
.....		

น้ำหนักคะแนน (Scales)

เป็นตัวบ่งบอกถึงคุณภาพของภาระงาน/ผลงาน ว่ามีคุณภาพมากน้อยขนาดไหน มี ๓ ลักษณะดังนี้

- เป็นตัวเลข เช่น ๔ คะแนน, ๓ คะแนน, ๒ คะแนน, ๑ คะแนน
- เป็นคำอธิบาย เช่น ถูกต้องครบถ้วน, ไม่ค่อยสมเหตุสมผล, ส่วนใหญ่บกพร่อง
- แบบผสมผสาน เช่น ๑ ขึ้นฝึกหัด
๒ มีประสิทธิภาพ
๓ เชี่ยวชาญ

แนวทางการให้คะแนน (Scoring Guides)

เป็นเครื่องมือการให้คะแนนที่ประกอบด้วย เกณฑ์ น้ำหนักคะแนน คำอธิบายคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมวิชาการ. มาตรฐานสู่ความสำเร็จ : หลักสูตรการประเมินผล และแผนปฏิบัติการ. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๖

กรมวิชาการ. หลักสูตรมาตรฐานแห่งชาติ..สู่ชั้นเรียน. กรุงเทพฯ, ๒๕๔๕.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.๒๕๕๑. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๑.

บทนิตย ประกัน คุณภาพ

กระบวนการ
พัฒนาคุณภาพ
อย่างต่อเนื่อง

(Continuous
Process
Improvement)

โดย...

ไพรวลัย พิทักษ์สาธิต
หัวหน้ากลุ่มพัฒนา
ระบบการประกัน
คุณภาพการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน

คิดว่าครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และนักการศึกษาทั้งหลายคงจำกันได้ว่าการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องเป็นภาระงานหนึ่งซึ่งเป็นข้อสุดท้ายในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๖ ในภาวะการณ์ที่คุณภาพการศึกษาได้รับความสนใจอย่างยิ่ง มีการเร่งช่วยเหลือสนับสนุนสถานศึกษาที่ต่ำกว่ามาตรฐานกันมากมายหลายโครงการ การให้ความใส่ใจดูแลสถานศึกษาที่ผ่านมาตรฐานแล้วก็เป็นสิ่งสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพื่อมิให้การพัฒนาของสถานศึกษาหยุดนิ่ง และพัฒนาอยู่ตลอดเวลาตามความมุ่งหมายของกฎกระทรวง ผู้เขียนได้อ่านบทความหนึ่งจากเว็บไซต์ เห็นว่าเข้ากันได้ดีกับกฎกระทรวงข้อ ๘ นี้ เลยนำมาเล่าสู่กันฟัง ดังนี้

คุณภาพเป็นสิ่งที่เราพยายามค้นหากันอย่างไม่สิ้นสุด กระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (Continuous Process Improvement : CPI) เป็นการแสดงออกถึงความพยายามที่จะค้นหาและขจัดสาเหตุของปัญหานั้นๆ ให้จงได้ แม้ต้องใช้เวลายาวนานก็ตาม การจะทำให้กระบวนการพัฒนามาไปสู่ความสำเร็จได้ต้องอาศัยการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำไปทีละน้อย (small-steps improves) ซึ่งง่ายกว่าการพัฒนาด้วยความหวังว่าจะปรับปรุงครั้งใหญ่หรือยกเครื่องใหม่หมด (huge improvement) ความหมายง่ายๆ ของกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องคือการทำให้ดีขึ้นไม่ใช่การต่อสู้กับอุปสรรคอันใหญ่หลวง จุดมุ่งหมายแท้จริง คือการไม่ตำหนิผู้ร่วมงานเมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดความล้มเหลวในการทำงาน วิธีง่ายๆ คือให้คิดว่าเราจะทำให้งานของเราดีขึ้นได้อย่างไร และมองให้เห็นปัญหาที่แท้จริง (root causes) ส่วนใหญ่เรามักไม่ค่อยมองสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา แต่มุ่งจะกำจัดปัญหา

ที่มีอยู่ให้หมดไป สำหรับกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องที่จะนำเสนอในที่นี้นั้น เน้นการค้นหาสาเหตุของปัญหา จากนั้นจึงใช้ความรู้ต่างๆ เพื่อที่จะ ๑) ลดสิ่งที่เป็น ปัญหา (ตัวแปร) นั้นเสีย ๒) เลิกกิจกรรมที่ไม่มีคุณค่าต่อองค์กร และ ๓) ปรับปรุง ความพึงพอใจของลูกค้า งานวิจัยของ Rummler & Brache กล่าวว่ากระบวนการ พัฒนามีความสำคัญถึงร้อยละ ๘๐ ในขณะที่อีกร้อยละ ๒๐ ที่เหลือเป็นปัญหาเกี่ยวกับ ตัวคน

ก่อนจะนำเสนอโมเดลกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ขอเริ่มต้นที่การ แต่งตั้งฝ่ายเลขานุการ (steering committee หมายถึงคณะกรรมการที่มีหน้าที่จัด ระเบียบวาระและแนะนำวิธีดำเนินงานต่อที่ประชุมใหญ่ ซึ่งก็หมายถึงฝ่ายเลขานุการ นั้นเอง) และทีมพัฒนา (CPI teams) ก่อน แม้จะรู้ว่าทุกคนในองค์กรจะมีหน้าที่ รับผิดชอบต่อกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง แต่ฝ่ายเลขานุการต้องติดตามความ คิดทั้งหลายทั้งปวง นำสิ่งที่เป็นความคิดสู่การปฏิบัติให้ได้บางองค์กรอาจมีฝ่าย เลขานุการหลายคนซึ่งทำหน้าที่แตกต่างกันตามขั้นตอน/แผน/ระบบ ในขณะที่ องค์กรขนาดเล็กอาจตั้งฝ่ายเลขานุการขึ้นเพียงคนเดียวคอยดูแลทุกโครงการ อย่างต่อเนื่อง ตามปกติจะมีการแต่งตั้งฝ่ายเลขานุการ ๑ คณะ เพื่อดูแลโครงการ ทั้งหมดที่เกี่ยวกับการพัฒนาด้านกายภาพ แต่ในทางกลับกัน ฝ่ายเลขานุการของ องค์กรใหญ่จะทำหน้าที่ส่งผ่านแนวคิดไปยังทีมพัฒนาให้ดำเนินโครงการสู่เป้าหมาย ความสำเร็จ อย่างน้อยที่สุดฝ่ายเลขานุการต้องใส่ใจติดตามและทำความเข้าใจแนวคิด ของผู้มีอำนาจอนุมัติโครงการด้วย

“กระบวนการพัฒนา
คุณภาพอย่างต่อเนื่อง
ต้องเน้นการค้นหาเหตุ
ของปัญหา จากนั้นใช้
ความรู้ต่างๆ เพื่อ
๑) ลดสิ่งที่เป็นปัญหา
๒) เลิกกิจกรรมที่ไม่มี
คุณค่าต่อองค์กร
๓) ปรับปรุงความพึง
พอใจของลูกค้า”

กระบวนการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง (CPI)

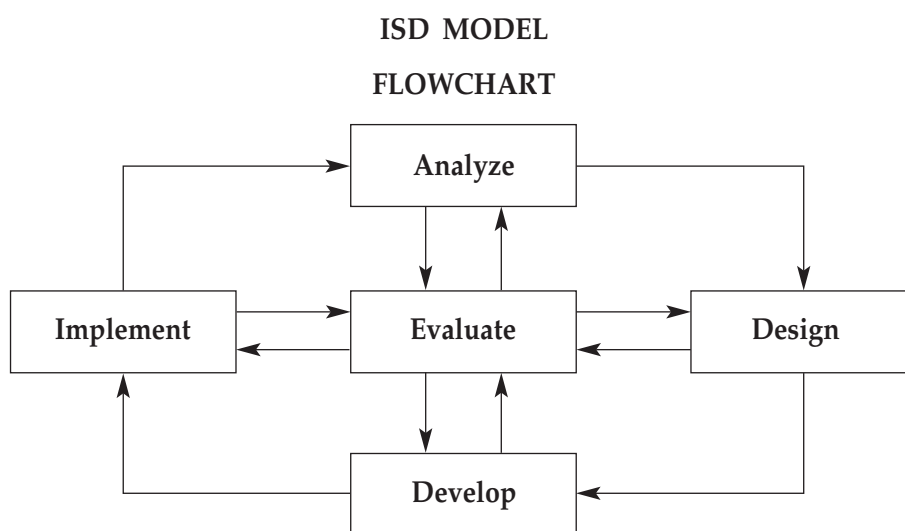

Figure 3

ISD : Instructional System Development Model

กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีหลายรูปแบบ แต่ในที่นี้ขอเสนอให้ใช้ระบบคุณภาพ (System Approach) ซึ่งเป็นระบบที่เราคุ้นเคยกันดี หรือจะเรียกโมเดล ADDIE ก็ได้ (Analysis, Design, Development, Implement, Evaluate) โมเดลนี้มี ๕ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ขั้นวิเคราะห์ (Analysis Phase) พยายามมองหาโอกาสที่เราสามารถทำได้สำเร็จ มองปัญหาเชิงเจาะลึกถึงกลุ่มเป้าหมาย ประเด็นปัญหาทั้งหลายต้องได้มาจากกระบวนการระดมความคิดของทีมงาน นิยามปัญหานั้นๆ ให้ชัดเจน รวบรวมข้อสรุปข้อเสนอแนะไปยังทีมงานซึ่งก็มาจากสมาชิกขององค์กร รวมถึงใช้เทคนิคการวิเคราะห์ด้วยวิธีอื่นๆ ประกอบ

๒. ขั้นตอนออกแบบ (Design Phase) สะสางปัญหาโดยใช้วิธีระดมความคิด แบ่งกลุ่มแหล่งความรู้ที่จำเป็นสำหรับนำไปสู่การทำงานที่เลือกแล้ว และใช้ข้อมูลฐาน (baseline) เพื่อหาวิธีวัดผลที่เหมาะสม

๓. ขั้นพัฒนา (Development Phase) คิดรายละเอียดภายใต้ระบบพัฒนา ให้ชัดเจนจนมองเห็นว่าปฏิบัติได้จริง มองเห็นเป็นสูตรการแก้ปัญหาที่ทุกคนยอมรับ

๔. ขั้นนำไปใช้ (Implementation Phase) ขั้นนี้ก็คือ ดำเนินการไปตามสูตรงานล่วงหน้าตามเป้าหมาย

๕. ขั้นประเมิน (Evaluation Phase) ขั้นนี้ทุกคนค่อนข้างคุ้นเคย นั่นคือการสร้างเครื่องมือวัดติดตามการนำไปปฏิบัติ และการประเมินการวัดตามข้อมูลฐานที่มี ฟังระลึกเสมอว่าขั้นตอนนี้ต้องเริ่มทำตั้งแต่ขั้นตอนแรกของกระบวนการเลยทีเดียว

กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องนี้เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่ง (dynamic) ดังจะเห็นได้จากวงจรที่แสดงในภาพ

คราวนี้มาลงรายละเอียดกันสักนิด เพื่อขยายความเข้าใจให้ชัดเจนอีกหน่อย

การวิเคราะห์ ขั้นตอนนี้เป็นการสืบค้นหาความจริงว่าปัญหาอยู่ ณ จุดใด และปัญหานั้นคืออะไร วิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้บรรลุผลคือ ศึกษาว่า หน่วยงาน/แผนก/กลุ่ม/บุคคลทำงานกันอย่างไร เทคนิคง่ายๆ ที่สามารถนำมาใช้ในขั้นตอนนี้คือการนิยามกระบวนการพัฒนา (Process Definition)

การนิยามกระบวนการพัฒนา (Process Definition) มีบ่อยๆ ที่ความคิดของคนเราแวบขึ้นมาในสมอง และเห็นคำตอบอย่างแจ่มชัด “ถ้าเรามองเห็นว่างานที่ทำนั้นสัมพันธ์กับสิ่งที่เกิดขึ้น (หลักฐาน) อย่างไร” ความสัมพันธ์ของงานที่ทำกับร่องรอยหลักฐาน นั่นแหละคือกระบวนการพัฒนา ฉะนั้น การนิยามกระบวนการพัฒนาจึงหมายถึง ชุดปฏิบัติการที่วางแผนไว้อย่างดีแล้ว และเพิ่มเติมคุณค่าด้วยกระบวนการใช้สื่อที่ทันสมัย จนพบความสำเร็จของงานจากขั้นหนึ่งสู่อีกขั้นหนึ่ง ประโยชน์ของการนิยามกระบวนการพัฒนา มีหลายประการ เช่น

- เข้าใจดีขึ้นถึงความพยายามในการทำงานของคน/กลุ่มคนต่อคนอื่น/กลุ่มอื่น

- ค้นพบอุปสรรคที่มีอยู่ระหว่างกลุ่มผู้ทำงาน (workgroups) อุปสรรคเหล่านี้เป็นเครื่องกั้นระหว่างความร่วมมือร่วมใจกับการทำงานที่เกิดขึ้น

- งานจะบรรลุผลได้ต้องมีกระบวนการ และเราต้องปรับการปฏิบัติงานด้วยกระบวนการปรับปรุง การตรวจสอบกระบวนการทำงานทำให้เห็นปัญหาที่แจ่มชัด ซึ่งชี้จุดปรับปรุงได้ง่าย

ก้าวแรกในการนิยามกระบวนการพัฒนา คือ การเจาะจงขอบเขตของปัญหาให้ได้ ซึ่งตรงนี้เป็นทั้งจุดเริ่มต้นและจุดสุดท้ายของกระบวนการพัฒนา กระบวนการพัฒนาเริ่มต้นจากวิเคราะห์สาเหตุเฉพาะที่เกิดขึ้นกับบุคคล เพื่อนร่วมงาน กลุ่มงาน แล้วจบลงที่ปัญหานั้นๆ ได้ถูกคลี่คลายไปแล้ว ถ้าวิเคราะห์การทำงานของเรารองให้ดีขึ้น จะพบว่าเราอยู่ใน ๒ สถานะ คือ ๑) ในบทบาทของผู้รับบริการ และ ๒) ในบทบาทของผู้ส่งมอบ (เช่น ครูประถมศึกษาปีที่ ๑ เป็นผู้รับบริการของครูอนุบาลในขณะเดียวกัน ก็เป็นผู้ส่งมอบเด็กประถมศึกษาปีที่ ๑ ให้แก่ครูประถมศึกษาปีที่ ๒) โดยทั่วไป กระบวนการพัฒนามีหลายขั้นตอน ขอแนะนำว่าอย่ามอบหมายให้กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งรับผิดชอบแต่เพียงกลุ่มเดียว ควรกระจายงานให้หลายๆ กลุ่มทำในการระดมความคิด เพื่อนิยามกระบวนการพัฒนานั้น วิธีที่ง่ายที่สุดคือ เขียนใส่กระดาษแล้วปิดบดผนัง หรือบนบอร์ดเพื่อให้ทุกคนเห็นพร้อมกัน คำที่ใช้ควรเจาะจงไปที่คำกริยาและเห็นว่าทำได้ แล้วทำเป็นตารางสองทางตั้งแต่กระบวนการของเป้าหมาย งานที่ทำตั้งแต่ต้นจนจบ วงจรของการทำงาน แหล่งทรัพยากรสนับสนุน กระบวนการพัฒนาด้านกายภาพ และข้อมูลข่าวสาร กระบวนการที่นำไปสู่ผู้รับบริการ (ลูกค้า) และผู้ส่งมอบ

ปัญหาทุกอย่างมีที่มา เราต้องมั่นใจว่าสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ถ้าไม่รู้ก็ไม่สามารถกำจัดปัญหาให้หมดไปได้ มันก็จะยังวนเวียนอยู่รอบๆ เรา คนญี่ปุ่นใช้การตั้งคำถามว่าทำไม ทำไม ทำไม ทำไม และทำไม (๕ Why) เพื่อหาสาเหตุที่เป็นจุดเริ่มต้นแท้จริงของปัญหา โดยเขาได้ค้นพบแล้วว่าส่วนใหญ่ถ้าตั้งคำถามว่าทำไม แล้วตอบคำถามอย่างจริงจังไปเรื่อยๆ ประมาณ ๕ ทำไมก็จะได้คำตอบ วิธีนี้คิดว่าผู้อ่านที่เป็นนักการศึกษาหลายท่านคงทราบกันดีและใช้อยู่บ้างแล้ว อย่างไรก็ตามการตั้งคำถามหรือระบุสาเหตุของปัญหา ควรเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ หาทางออกได้ ไม่ใช่กล่าวลอยๆ ลองเปรียบเทียบตัวอย่างที่เห็นนี้

ตัวอย่างที่ไม่ดี นักเรียนส่วนมากมาโรงเรียนสาย นักเรียนต้องมาโรงเรียนให้เร็วขึ้นกว่าเดิม

ปรับใหม่ การที่นักเรียนกว่าร้อยละ ๓๐ เข้าชั้นเรียนช้าเกิน ๓๐ นาที ทำให้นักเรียนเสียโอกาสหลายอย่าง เช่น เรียนไม่ทันเพื่อน เสียเวลาในการทบทวนภายหลัง การทำให้นักเรียนเห็นคุณค่าของการมาโรงเรียน แต่เข้าจะช่วยแก้ปัญหาการมาสายได้

“ขั้นการออกแบบ มี
ภารกิจสำคัญ ๒ ประการ
คือ

- ๑) ระบุวัตถุประสงค์
ของกระบวนการที่
จะแก้ปัญหให้ชัด
- ๒) สร้างเครื่องมือวัด
โดยใช้ข้อมูลของ
โรงเรียนเป็นฐาน

ตัวอย่างไม่ดี ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนยังอยู่ในระดับต่ำไม่น่าพอใจ
เราต้องร่วมมือกันยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน
ให้สูงขึ้น

ปรับใหม่ นักเรียนชายชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ ร้อยละ ๔๕ มีผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนวิชาภาษาไทยต่ำกว่าเกณฑ์ สาเหตุหลักมาจากการ
ไม่มีโอกาสฝึกอ่าน ไม่ได้ทำการบ้าน/ทบทวน มีหนังสือให้อ่านน้อย

การขยายความขั้นนี้ค่อนข้างยาวหน่อยเพราะเป็นจุดเริ่มต้น ถ้าก้าวแรกก้าว
พลาดไปแล้ว การจะเดินไปสู่เป้าหมายจะทำให้เสียเวลาไปเปล่าๆ ประการสำคัญต้อง
วิเคราะห์อยู่บนฐานข้อมูลด้วย

การออกแบบ เมื่อรู้สาเหตุของปัญหาแน่ชัดแล้ว การออกแบบหรือการ
วางแผนเพื่อแก้ปัญหาที่ไม่ใช่เรื่องยากอีกต่อไป และพึงระมัดระวังไม่ให้อาการที่
แก้ไขแล้วเกิดขึ้นอีก

ในขั้นนี้ มีภารกิจสำคัญ ๒ ประการ คือ

๑) ระบุวัตถุประสงค์ของกระบวนการที่จะแก้ปัญหให้ชัด วัตถุประสงค์
ของกระบวนการที่จะแก้ปัญหต้องสั้นกระชับ มองเห็นทิศทาง (Direction เช่น
เพิ่มขึ้น ลดลง) วัดได้ (Measurement เช่น เป็นชั่วโมง สัปดาห์ ภาคเรียน ปี)
มีกระบวนการ (Process เช่น มีอุปกรณ์ช่วย) มีข้อสรุป (Solution เช่น โดยการ
ลงมือทำ โดยการปรับเปลี่ยน) และมีเป้าหมาย (Target โดยระบุเป็นจำนวน หรือกลุ่ม
เป้าหมายที่ต้องการบรรลุตามแผน) ตัวอย่างการระบุวัตถุประสงค์ของกระบวนการ
ที่จะแก้ปัญห เช่น ลด (ทิศทาง) จำนวนชั่วโมง (วัดได้) การทำงานธุรการของครู
(กระบวนการ) ให้น้อยลง โดยหาแม่บ้านอาสา/จ้างครูธุรการ/เปลี่ยนแบบฟอร์มการ
กรอก...(ข้อสรุป) โดยครูจะทำงานธุรการเหลือเพียง ๓ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (เป้าหมาย)

๒) สร้างเครื่องมือวัดโดยใช้ข้อมูลของโรงเรียน (baseline) เป็นฐาน การ
วัดเกิดขึ้นได้ทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการดำเนินงานตามแผน การวัดช่วงก่อน
ดำเนินการมีเหตุผล ๒ ประการคือ เพื่อยืนยันว่าปัญหานั้นมีอยู่จริง (แต่ในหลายๆ
กรณีการจะพิสูจน์ข้อนี้ก็ไม่จำเป็น) และเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ที่เป็น
ประโยชน์ในการดำเนินงาน ข้อมูลเหล่านี้จะทำให้เราประเมินข้อสรุปได้ถูกต้องและมี
หลักฐานอ้างอิง (ไม่ใช่การกล่าวอ้างลอยๆ) สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างที่
เกิดขึ้นได้ สิ่งที่จะนำมาเป็นตัววัดได้ เช่น ความพึงพอใจของผู้ปกครอง คุณภาพ
ผู้เรียน คุณภาพการให้บริการของโรงเรียน จำนวนผู้เรียนที่จบหลักสูตร จำนวน
นักเรียนออกกลางคัน ความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายรายหัว สถิติการใช้ แหล่งเรียนรู้
ภายใน/ภายนอกโรงเรียน จำนวนครูที่สร้าง/พัฒนาสื่อด้วยตนเอง จำนวนครูที่เป็น
ที่รักของนักเรียน ฯลฯ

การพัฒนา ขั้นตอนนี้เป็น การนำสู่การปฏิบัติ ขณะทำงานอย่าลืมวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ต้องทำงานตามแผนเป็นขั้นเป็นตอน และถ้ามีงาน/กิจกรรมมากอย่าลืมว่าต้องกระจายงานให้ทีมงานที่ตั้งไว้

การลงมือทำงาน วิธีหนึ่งที่จะให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องรู้สึกเป็นเจ้าของงานและรับรู้ทุกย่างก้าวของการทำงาน นั่นคือ การให้ทุกคนเขียนรายการงานที่ทุกคนต้องทำ ทั้งกระบวนการและรับรู้ร่วมกันว่างานทั้งหมดมีอะไรบ้าง เพราะแม้ว่างานเหล่านั้นจะเป็นงานที่ทุกคนเคยปฏิบัติเป็นปกติ แต่การให้ผู้ร่วมงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้ จะทำให้งานดำเนินไปอย่างราบรื่นมากกว่า เทคนิคการวิเคราะห์งานและสรุปกิจกรรม/โครงการร่วมกันมีหลายวิธี ท่านผู้อ่านคงหาอ่านได้จากตำราทั่วไป

การประเมิน เราจะไม่รู้เลยว่าแผนงาน/โครงการที่เราวางไว้ประสบความสำเร็จหรือไม่ ถ้าเราไม่มีการวัดและการประเมิน การประเมินถูกนำมาใช้วัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บางโครงการอาจล้มเหลว แต่ก็ถือเป็นประสบการณ์เพื่อการเรียนรู้ที่จะทำให้ดีขึ้น อย่าให้ความล้มเหลวกลายเป็นตราบาปที่จะนำมาพูดเหน็บแนมกันจนทำให้เกิดความรู้สึกแบ่งฝักแบ่งฝ่าย สำหรับขั้นตอนการประเมินนี้อาจต้องอาศัยเครื่องมือวัดและประเมินบ้างเพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการตัดสินใจ รวมทั้งเพื่อประกอบการกำกับติดตามกระบวนการดำเนินงานของทีมพัฒนาต่อไปด้วย ถ้าจะให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้รับผิดชอบงานแต่ละคนควรจะได้รับการกำกับติดตามงานอย่างน้อย ๑ ครั้ง

ทั้งหมดนี้เป็นเพียงแนวความรู้แนวทางหนึ่งเท่านั้น ยังมีอีกหลายแนวทางที่ท่านสามารถแสวงหาให้ตรงกับใจหรือแนวคิดที่ท่านชอบ แต่ผลสำเร็จจะไม่มีวันเกิดขึ้นเลยถ้าความรู้หรือแนวคิดนั้นไม่ได้ นำสู่การลงมือปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จะเห็นว่าเมื่อแยกค่าทั้ง ๓ ออกแล้ว ทั้ง ๓ ค่านั้นมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากันเลย

สรุปและเรียบเรียงจาก : <http://www.nwlink.com/~donclark/perform/process.html#implement> (เข้าถึง ณ วันที่ ๔/๓/๒๐๐๙)

แหล่งอ้างอิง

Rummler, G.A., & Brache, A.P. (1995). Improving performance : How to manage the white space on the organization chart (2 nd ed.). San Francisco : Jossey-Bass Publishers.

การพัฒนานวัตกรรมและการส่งเสริมสถานศึกษา พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ถูกมิปัญญาพังงา”

วิมล นาคพันธ์*

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนเป็นจุดเน้นที่สำคัญเป็นอันดับแรกในกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนมีวิธีการดำเนินการได้หลายแนวทาง ทั้งที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร ในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือในกิจกรรมนักเรียนต่างๆ โดยจุดหมายปลายทางของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องการให้ผู้เรียนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในหลักศีลธรรมของศาสนา มีระเบียบวินัย มีค่านิยมที่ดีนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสม และเป็นที่ตระหนักกันว่า ในปัจจุบันนี้ กระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับผู้เรียนได้ผลน้อยลง นอกจากนั้น สภาพสังคมในปัจจุบันซึ่งเป็นสังคมเน้นวัตถุนิยม ทำให้ศีลธรรมเสื่อมโทรมลงไปมาก ผู้เรียนแม้จะได้รับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามมาตรฐานที่สถาบันการศึกษาเคยดำเนินการมา แต่ก็ไม่เพียงพอที่จะสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้แก่ผู้เรียนได้ สถาบันการศึกษาต่างๆ จึงต้องแสวงหาวิธีการที่ได้ผลยิ่งขึ้นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียน สถานศึกษาส่วนใหญ่รับโครงการ

โรงเรียนวิถีพุทธมาดำเนินการ และยังมีริเริ่มดำเนินการกิจกรรมอื่นๆ เช่น ค่ายคุณธรรม การสอนธรรมศึกษา การฝึกสมาธิ เป็นต้น

แนวทางใหม่ๆ ที่ควรนำมาใช้ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนนั้น ได้แก่ การให้ผู้เรียนเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมจากบุคคลที่ผู้เรียนรู้จัก เคารพ ศรัทธา หากครูและผู้บริหารสถานศึกษาจะได้ช่วยตรวจสอบกลั่นกรองให้เกิดความเหมาะสมแล้ว เชื่อว่าคุณความดีของบุคคลที่ผู้เรียนรู้จัก เคารพ ศรัทธา นั้นจะซึมซับในตัวผู้เรียน เป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติปฏิบัติให้ผู้เรียนตลอดไป จึงเป็นที่มาของแนวคิด “แผนที่คนดี หรือแผนที่ความดี (People Mapping)” ที่ ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้เสนอความคิดเห็นไว้

ศ.นพ.ประเวศ วะสี ได้เสนอแนวความเห็นไว้ว่า ขณะนี้คนไทยถูกขังด้วยคุกทางสังคมโดยไม่รู้ตัว คนจนหรือคนระดับล่างถูกละเลยไม่เคารพ การเคารพศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน ทำให้ทุกคนมีคุณค่า ทำให้อยากทำแต่ความดี ในระบบการศึกษาควรทำ “แผนที่คนดี” โดยค้นคว้าหาคนที่ปฏิบัติ ปฏิบัติชอบ ซึ่งมีอยู่ทั่วไป

* ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา

ในแผ่นดิน ถ้าการศึกษาค้นคว้าหาคนที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเหล่านี้ แล้วนำมาสื่อสารเรียนรู้ก็ดี จะขยายความดีให้เกิดขึ้นเต็มแผ่นดินก็ดี เมื่อทำโครงการ “แผนที่คนดี” ขึ้นมา วัดทุกวัด ชุมชนทุกแห่งช่วยกันทำแผนที่คนดี ที่สุดก็จะไปพบผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบเหล่านี้ ซึ่งอาจเป็นชาวบ้าน ครู พระ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ หน่วยงาน สื่อมวลชน หรือองค์กร เช่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาล บริษัท ฯลฯ ดังนั้น การทำแผนที่คนดีควรจะขยายวงความรู้ของคนออกไปทุกพื้นที่ และเชื่อมโยงกับระบบการศึกษา จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาบันทึกในระบบอิเล็กทรอนิกส์ จะทำให้ได้ข้อมูลในประเทศ และกลายเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่าอย่างมหาศาล คนที่ให้ความรู้ก็รู้สึกมีเกียรติ ศักดิ์ศรี และความภาคภูมิใจ คนก็อยากจะทำความดีเพิ่มมากขึ้น ความสำคัญของ “แผนที่คนดี” คือ ในแต่ละพื้นที่ที่มีความดีอยู่แล้วโดยไม่มีใครรู้เห็น หากมีการทำแผนที่คนดีในทุกพื้นที่ แล้วนำมาสื่อสารให้รู้ในวงกว้าง จะสามารถทำให้คนดีขยายตัวเต็มแผ่นดิน (ประเวศ วะสี **“คุณธรรม-จริยธรรม ระเบียบวาระแห่งชาติเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคม”** ปาฐกถาในการประชุมสัมมนาเรื่อง “โครงการรวมพลังสร้างสรรค์กระแสคุณธรรม” ณ โรงแรมแอมบาสซาเดอร์ สุขุมวิท กรุงเทพมหานคร. ๒๕๔๘ : ๙ และ ประเวศ วะสี **คุณธรรมนำการพัฒนายุทธศาสตร์สังคมคุณธรรม.** กรุงเทพมหานคร : ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม (ศูนย์คุณธรรม) สำนักบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) ๒๕๔๙ : ๑๙-๒๐)

นอกจากเรื่องคุณธรรมความดีแล้ว ศ.นพ. ประเวศ วะสี ยังได้กล่าวถึงแผนที่ศักยภาพมนุษย์ (Human Mapping) โดยเห็นว่าเป็นจุดใหญ่ที่จะพลิกผันสังคม เพราะ “ศีลธรรมพื้นฐานคือการเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียม เมื่อนักเรียนเข้ามาเรียนในโรงเรียนแล้วจะมีความรู้สึกว่าเขาบ้านไม่มีเกียรติ สถาบันการศึกษามีเกียรติ การศึกษาเคารพความรู้ในตำราแต่ไม่เคารพความรู้ใน

ตัวคน ซึ่งที่จริงคนทุกคนมีความรู้ในตัวที่ได้มาจากประสบการณ์ชีวิต ได้มาจากการทำงาน ความรู้ในตัวคนที่ได้มาจากการทำงาน ได้มาจากประสบการณ์ล้วนมีค่าทั้งนั้น หากเริ่มจากศีลธรรมพื้นฐาน คือการเคารพศักดิ์ศรีคุณค่าความเป็นคน จะเป็นรากฐานของสิ่งดีๆ เป็นรากฐานของประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยต้องอยู่บนพื้นฐานทางศีลธรรม ฉะนั้น การเคารพศักดิ์ศรี คุณค่าความเป็นคนของคนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน เป็นรากฐานของสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิเด็ก สิทธิคนพิการ ความยุติธรรมในสังคม การพัฒนาที่เคารพศักดิ์ศรีของผู้คนนี้ ไม่ยากเลย ถ้าระบบการศึกษาหันมาสนใจ กล่าวคือถ้าคิดว่าคนทุกคนมีความรู้ในตัว โรงเรียนก็ตั้งอยู่ในพื้นที่ ในตำบลหนึ่งมี ๔-๕ โรงเรียน มีคนประมาณ ๕,๐๐๐-๑๐,๐๐๐ คน ในแต่ละตำบลมี ๑๐ หมู่บ้านสามารถทำแผนที่ศักยภาพมนุษย์ทุกคนในตำบลว่าแต่ละท่านมีความรู้อะไรในตัว” (ประเวศ วะสี **ระบบการศึกษาที่คุณธรรมนำความรู้** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ๒๕๕๐ : ๒๐-๒๔)

ในการจัดการศึกษาโดยความร่วมมือของทุกฝ่ายนั้น พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๗ ได้กำหนดหลักการให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา โดยคาดหวังว่าประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาของทรัพยากรบุคคลในชุมชนจะถ่ายทอดผ่านทางกระบวนการจัดการศึกษาไปยังเยาวชนรุ่นหลังในท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ทั้งยังช่วยเสริมการจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งโรงเรียนอาจมีข้อจำกัดในความรอบรู้และความชำนาญของครูในสาระการเรียนรู้บางสาระหรือบางวิชาอีกด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงา ได้เล็งเห็นคุณค่าของ “แผนที่คนดี” “แผนที่ศักยภาพมนุษย์” และการจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของทรัพยากรบุคคลในชุมชนในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา และยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาจึงได้พัฒนานวัตกรรมและการส่งเสริมสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาพังงาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” ขึ้น

วัตถุประสงค์ของการพัฒนานวัตกรรมและการส่งเสริมสถานศึกษาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” เพื่อประยุกต์แนวคิด “แผนที่คนดี” “แผนที่ศักยภาพมนุษย์” และการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและพัฒนาเป็นนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” โดยส่งเสริมให้สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาพังงาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” และประเมินนวัตกรรม ประเมินผลการดำเนินการของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” และเผยแพร่ นวัตกรรม

สำหรับ “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญา” นั้นเป็นกระบวนการสำรวจ สังเกต รับรู้และบันทึกข้อมูลสารสนเทศของบุคคลหรือคณะบุคคล ซึ่งเป็น “คนดีมีภูมิปัญญา” และระบุถึงคุณค่าความสามารถ และความดีงามตามความเป็นจริงในระดับโรงเรียน หมู่บ้าน ชุมชน ท้องถิ่น ซึ่งเป็นศีลธรรมพื้นฐานของสังคม นอกจากนี้ยังประกอบด้วยมิติอื่นๆ ที่มีความรู้ ความคิด และเป็นประสบการณ์ที่ยังประโยชน์ต่อการถ่ายทอด และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างกว้างขวาง

หลากหลายรูปแบบในบริบทต่างๆ เป็นวิธีการที่จัดการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมแก่ผู้เรียนอย่างแปลกใหม่ และได้ผล รวมทั้งนำเอาภูมิปัญญามาช่วยจัดการเรียนรู้แก่ผู้เรียน ส่วน “คนดีมีภูมิปัญญา” นั้น อาจจะเป็นบุคคล หรือคณะบุคคลซึ่งมีคุณธรรมจริยธรรม มีภูมิปัญญาอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม และการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยมีการปฏิบัติตนและมีผลงานเป็นที่ยอมรับ

ขั้นตอนการดำเนินการ “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” มีการดำเนินการรวม ๕ ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างองค์ความรู้ “แผนที่คนดี แผนที่ศักยภาพมนุษย์” และพัฒนานวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา”

ขั้นตอนที่ ๒ การส่งเสริมสถานศึกษาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” ปีที่ ๑ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑

ขั้นตอนที่ ๓ การประชุมสัมมนา การประเมินผล และเผยแพร่ นวัตกรรม ปีที่ ๑

ขั้นตอนที่ ๔ การส่งเสริมสถานศึกษาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” ปีที่ ๒

ผลการดำเนินการที่เกิดขึ้นคือ

๑. การพัฒนานวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนที่ภูมิปัญญาพังงา” ภายใต้หลักการบูรณาการ “แผนที่คนดี หรือแผนที่ความดี” และ “แผนที่ศักยภาพมนุษย์” เข้าด้วยกัน เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียนด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้อื่นที่บูรณาการเข้าด้วยกัน รวมทั้งการจัดกิจกรรมนักเรียนโดยนักเรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม ค้นหา ยกย่อง และจัดทำแผนที่ “คนดีมีภูมิปัญญา” ด้วยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนเอง จนเกิดความสำเร็จทำให้

นักเรียนมีคุณธรรมจริยธรรมตามแบบอย่างของ คนดีมีภูมิปัญญา สถานศึกษาจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของคนดีมีภูมิปัญญา

๒. การส่งเสริมสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา พังงาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมผู้เรียนด้วย นวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนภูมิปัญญาพังงา” เป็น บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงาร่วมกับ สถานศึกษาในสังกัดที่ทำงานประสานร่วมมือกันจน เกิดผลสำเร็จ โดยดำเนินการอย่างต่อเนื่องระหว่าง ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๑

๓. การประเมินนวัตกรรมและประเมินผล การดำเนินการของสถานศึกษาในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมผู้เรียนด้วยนวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนภูมิปัญญาพังงา” ปรากฏผลคุณภาพของนวัตกรรมอยู่ใน ระดับดีเยี่ยม เนื่องจากได้คะแนนจากการประเมิน ๘๑.๐๒ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๙๙ คะแนน ตาม เกณฑ์คุณภาพระดับดีเยี่ยมของนวัตกรรมที่สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด สถานศึกษา

มีการดำเนินการและมีผลการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑ ที่พัฒนาขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งเป็นปีที่เริ่มทดลองดำเนินการตาม นวัตกรรม และผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ตอบแบบ ประเมินมีความพึงพอใจในการดำเนินการตามนวัตกรรม ตามรายการประเมินต่างๆ ส่วนใหญ่ในระดับมาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพังงาได้เผยแพร่ นวัตกรรม “บันทึกคนดี แผนภูมิปัญญาพังงา” ด้วย วิธีการต่างๆ อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ที่เป็นประโยชน์ในการบริหารและการจัดการศึกษาที่ คุณธรรมนำความรู้ และยกระดับการมีส่วนร่วมของ ทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

นวัตกรรมดังกล่าวข้างต้นคงเป็นตัวอย่างหนึ่ง ที่มีประโยชน์ และเห็นผลแล้วในทางปฏิบัติ คงเป็น เรื่องไม่ยากนัก หากเราจะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ รวมทั้งได้ ส่งเสริมยกย่อง เชิดชูคนดีมีภูมิปัญญาในท้องถิ่นนั้นๆ ให้คนในชุมชนได้รู้จักและเห็นคุณค่าได้อีกทางหนึ่ง

ความรู้ **เพื่อ** ครูแนะแนว

การขับเคลื่อนระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อการก้าวอย่างยั่งยืน

โดย... สันติสุข สันติศาสนสุข

นักวิชาการศึกษาคำนวณการ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

ศตวรรษ ที่ผ่านมา ครู อาจารย์

(ส่วนหนึ่ง) มักนิยมใช้ความรุนแรงในการควบคุมพฤติกรรมนักเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนและในทุกซอกทุกมุมของโรงเรียนจึงเป็นบรรยากาศที่น่าเกรงขามทุกทีมีแต่เรื่องต้องห้ามและเต็มไปด้วยระเบียบแบบแผน มีรังสีอำมหิตแฝงตัวอยู่ในวัฒนธรรมอำนาจที่ถ่ายทอดกันมาไม่รู้จกก็ชั่วคน เด็กจำนวนไม่น้อยจึงหวาดกลัวไม่อยากไปโรงเรียน ไม่อยากเรียนหนังสือและเลือกที่จะหันหลังให้กับการศึกษา จนกลายเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนในศตวรรษที่ผ่านมามีการศึกษาน้อย และเมื่อประกอบกันเข้ากับปัญหาความยากจนและปัญหาอื่นๆ ก็ยิ่งส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์ในประเทศกำลังพัฒนากลายเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประชาธิปไตย การเมือง การปกครอง การพัฒนาความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้ำร้ายประชาชนพลเมืองส่วนหนึ่ง ยังตกเป็นเหยื่อของปัญหาสังคมด้านต่างๆ ตั้งแต่ปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม ปัญหา การค้ามนุษย์ และปัญหาทางพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้การใช้จ่ายงบประมาณในยุคปัจจุบันจึงหมดไปเพื่อการแก้ไขปัญหามากกว่าการลงทุนเพื่อการพัฒนา

โรงเรียนและหน่วยงานทางการศึกษาในยุคนี้ จึงได้พยายามปรับแนวคิด และวิสัยทัศน์เพื่อจะดำเนินการทุกวิถีทางให้เด็กและเยาวชนมีความสุขกับการเรียนรู้ ภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเอง รวมทั้งเร่งพัฒนาครูให้มีเทคนิคในการปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนมากกว่าการควบคุมผู้เรียน ให้อ่านหนังสือง่าย เชื่อง และเชื่องชื้อ ไม่กล้าท้อ พร้อมจะทำตามทุกคำสั่งของผู้มีอำนาจในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงสนับสนุนให้โรงเรียนและครูทุกคนได้นำระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับจนเป็นที่ยอมรับของผู้บริหาร ครู อาจารย์ และผู้ปกครอง รวมถึงผู้คนในทุกภาคส่วนของสังคมในศตวรรษนี้ เป็นนวัตกรรมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนควบคู่ไปกับการพิทักษ์ ปกป้อง และคุ้มครองสวัสดิภาพนักเรียน อันจะส่งผลให้นักเรียนได้เรียนรู้อยู่ในระบบการศึกษาได้อย่างราบรื่น ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะเป็นเครื่องมือเฝ้าระวัง รักษาเด็กทุกคนไม่ให้หลุดจากระบบการศึกษาออกไปเป็นปัญหาสังคมนอกรั้วโรงเรียน

องค์ความรู้เรื่องระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

นิยาม-ความหมาย

ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน หมายถึง กระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอน มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงานโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและนอกสถานศึกษา อันได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้บริหาร และครูทุกคน มีวิธีการและเครื่องมือที่ชัดเจน มีมาตรฐานคุณภาพและมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้

วัตถุประสงค์ของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

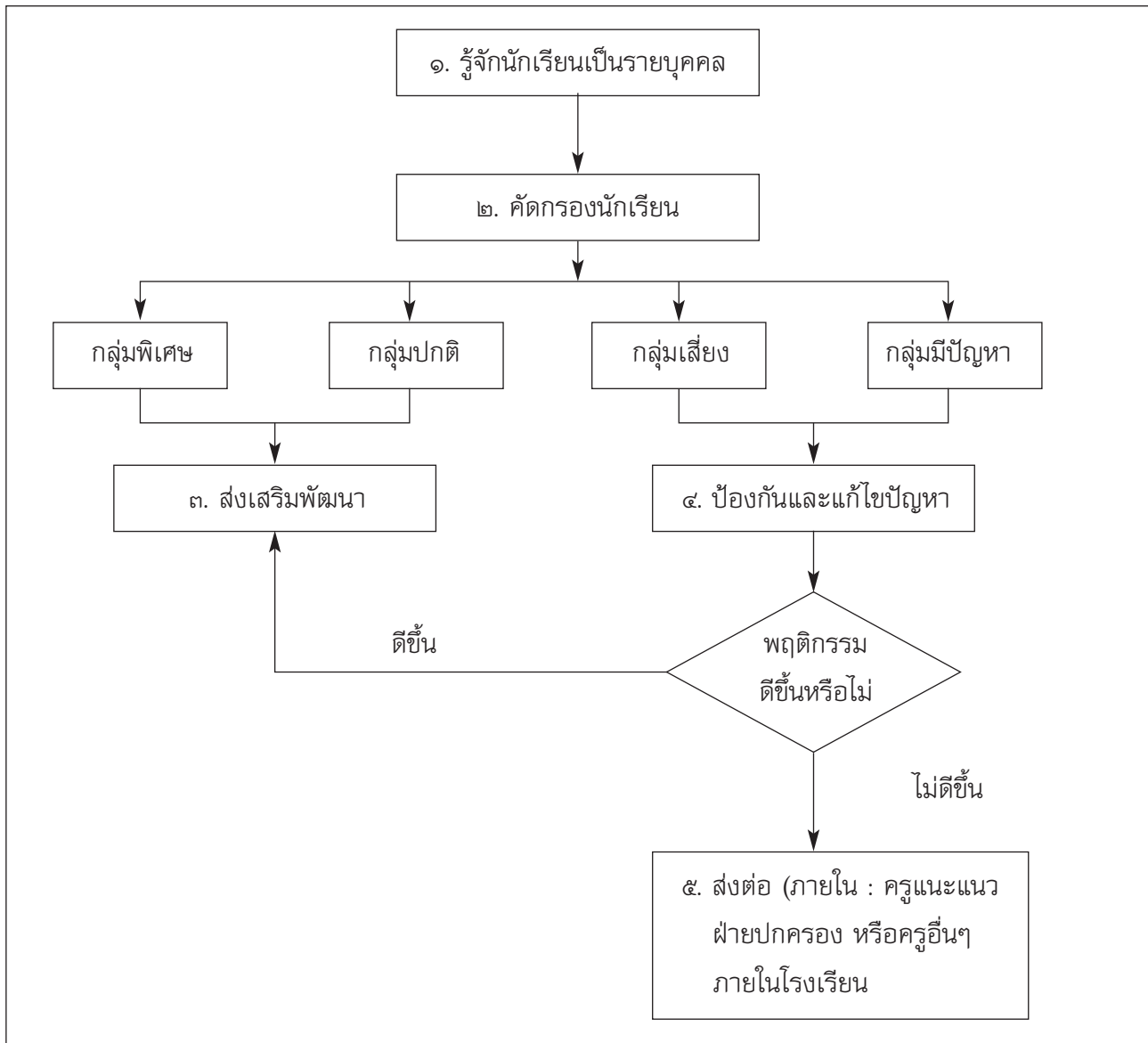
๑. เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ
๒. เพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่

ชัดเจน มีร่องรอยหลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

คุณค่าของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๑. ช่วยให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ถูกวิธี ทันเวลา ตรงตามสภาพปัญหา และความต้องการจำเป็น
๒. สัมพันธภาพระหว่างครูกับนักเรียนเป็นไปด้วยดีและมีความอบอุ่นเป็นกันเอง
๓. ช่วยให้นักเรียนรู้จักตนเอง ควบคุมตนเองได้ ได้รับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ซึ่งจะเป็นรากฐานในการพัฒนาความเก่ง (IQ) คุณธรรม จริยธรรม (MQ) และความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะอุปสรรค (AQ)
๔. นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข และได้รับการส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างรอบด้าน
๕. ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างเข้มแข็งจริงจัง ด้วยความเสียสละเอาใจใส่

แผนภูมิแสดงกระบวนการและขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

สภาพการดำเนินงาน

ในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เร่งรัดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาดำเนินการพัฒนา ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็ง ทั้งยังได้เน้นย้ำให้พัฒนาบุคลากรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวม ๕ ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว เครือข่ายผู้ปกครอง และนักเรียนเพื่อน ที่ปรึกษา โดยคาดหวังจะให้เป็พลังสำคัญในการสร้าง ความมั่นคง เข้มแข็งให้แก่ระบบการดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน ซึ่งจากการติดตาม ประเมินผล มีข้อมูล สภาพการดำเนินงาน ดังนี้

๑. ระดับเขตพื้นที่การศึกษา

๑.๑ ผู้บริหาร และบุคลากร มีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญ เห็นคุณค่าของ ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีความตื่นตัวที่จะ ขับเคลื่อนการดำเนินงานสู่โรงเรียนมัธยมศึกษา โรงเรียน ขยายโอกาส และโรงเรียนประถมศึกษามากขึ้น

๑.๒ เขตพื้นที่การศึกษาส่วนใหญ่ได้ ดำเนินการจัดกิจกรรมสำคัญๆ ของระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น กิจกรรมเยี่ยมบ้านนักเรียน กิจกรรมการประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา จัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในท้องถิ่น เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างกว้างขวาง

๑.๓ มีการกำกับติดตาม ประเมินผล รวมทั้งสนับสนุนส่งเสริมสถานศึกษาทุกระดับให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน รวมทั้งพัฒนาโรงเรียนส่วนหนึ่งให้เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากงาน/โครงการ/กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน มีลักษณะกระจายอยู่ในการรับผิดชอบของหลายกลุ่มงาน การดำเนินงานจึงเป็นไปในลักษณะต่างคนต่างทำ บางเรื่องมีความซ้ำซ้อน บางเรื่องขาดความทั่วถึงหรือยังไม่มีผู้ดำเนินการดำเนินงานจึงยังขาดความเป็นเอกภาพ อีกทั้งระบบข้อมูลยังขาดความสมบูรณ์ และไม่เป็นปัจจุบัน หากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดระบบงาน จัดระบบข้อมูล ได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว เชื่อว่าระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนคงมีความเข้มแข็งอย่างแน่นอน

๒. ระดับโรงเรียน

๒.๑ ในปีการศึกษา ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๑ มีข้อมูลจำนวนนักเรียนออกกลางคันค่อนข้างสูง และในบางพื้นที่สถิติดังกล่าวยังไม่มีแนวโน้มจะลดลง

๒.๒ มีสถิติข้อมูลนักเรียนติด ๐ ร และ มส. ที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข จนกลายเป็นปัญหาสะสม ทำให้นักเรียนจำนวนมากไม่สามารถสำเร็จการศึกษาได้ตามเวลาที่กำหนดไว้ในหลักสูตร

๒.๓ ยังมีการใช้ความรุนแรงระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน จนปรากฏเป็นข่าวผ่านสื่อมวลชนประเภทต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

๒.๔ โรงเรียนมัธยมศึกษาและโรงเรียนขยายโอกาสส่วนใหญ่มีการจัดวางระบบการดูแล

ช่วยเหลือนักเรียนไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่ส่วนหนึ่งยังไม่นำข้อมูลจากการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและข้อมูลการคัดกรองนักเรียนไปสู่การวางแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพัฒนา และการป้องกัน แก้ไขปัญหานักเรียน อีกทั้งกระบวนการส่งต่อกิจยังเป็นจุดอ่อนในการดำเนินงานตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน

แนวทางการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เข้มแข็ง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคาดหวังให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต และสถานศึกษาทุกระดับมีศักยภาพและความพร้อมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเป็นกลไกในการพิทักษ์ ปกป้อง ค้ำครองสิทธิ รวมทั้งพัฒนาส่งเสริมสวัสดิภาพความปลอดภัยแก่นักเรียนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เท่าทันกับสถานการณ์ ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยมีระบบและกระบวนการในการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนี้

๑. เร่งรัดพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศ เกี่ยวกับระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความครอบคลุมสาระสำคัญในทุกมิติ มีความเป็นปัจจุบัน และจัดเก็บไว้อย่างเป็นระบบ สะดวกต่อการนำไปใช้เพื่อการบริหารจัดการและการพัฒนาความเข้มแข็ง ให้แก่ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้อย่างแท้จริง

๒. กำหนดวางโครงสร้างระบบงาน แสดงความสัมพันธ์ของการบริหารงาน โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียนทั้งในรูปแบบคณะกรรมการ คณะทำงานหรือทีมงานไว้อย่างชัดเจน

๓. พัฒนาเอกสารคู่มือการดำเนินงาน สื่อ เครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ เพื่อการปฏิบัติงานตาม ขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสม

๔. จัดสรรงบประมาณและทรัพยากรเพื่อ
การดำเนินงานพัฒนาส่งเสริม หรือการจัดกิจกรรม
เพื่อการป้องกันแก้ไข้ปัญหา ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆ ที่
จำเป็นต่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียน

๕. กำหนดยุทธศาสตร์และมาตรการในการ
ดำเนินงาน โดยสะท้อนให้เห็นถึงการนำนโยบายไปสู่
การปฏิบัติ บนพื้นฐานของสภาพปัจจุบันและปัญหา
ข้อมูลความจำเป็นและบริบทของแต่ละพื้นที่

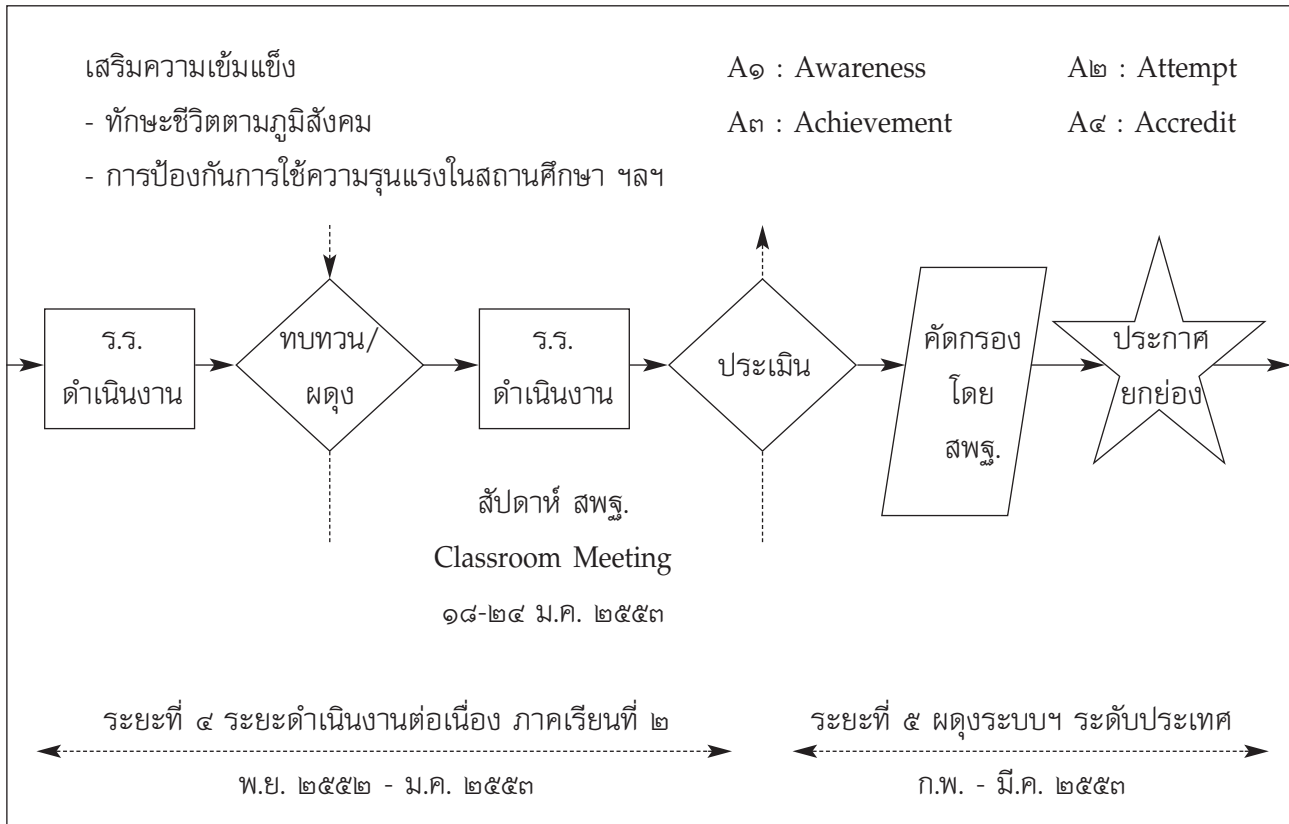
๖. ดำเนินการจัดกิจกรรม ตามขั้นตอนของ
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ๕ ขั้นตอน (การรู้จัก
นักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและ
พัฒนา การป้องกันแก้ไข และให้ความช่วยเหลือ
การส่งต่อ) โดยอาจดำเนินการจัดกิจกรรมเยี่ยมบ้าน
นักเรียน การประชุมผู้ปกครองชั้นเรียน การประชุม
เครือข่ายผู้ปกครอง การพัฒนานักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา
หรือกิจกรรมส่งเสริมความสามารถพิเศษ และกิจกรรม
เพื่อการป้องกันแก้ไข้

๗. เร่งสร้างและพัฒนาเครือข่ายสหวิชาชีพ
เพื่อให้เป็นพลังความร่วมมือ เป็นการเสริมสร้างความ
เข้มแข็งทั้งในด้านองค์ความรู้ และประสานการใช้
ทรัพยากรเพื่อการดำเนินงาน ระหว่างหน่วยงานให้
เกิดประโยชน์สูงสุดต่อนักเรียน

๘. พัฒนาบุคลากรและทีมงานทุกระดับให้มี
เจตคติที่ถูกต้อง มีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะใน
การดำเนินงาน เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่าง
ประสานเชื่อมโยงกับทุกกลไกที่มีอยู่ภายในโรงเรียน
และภายนอกโรงเรียน

๙. นิเทศ ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน
โดยเน้นให้ความสำคัญกับผลการดำเนินงาน และ
กระบวนการพัฒนางาน และนำผลการติดตาม การ
ประเมินไปสู่การพัฒนาคุณภาพการให้บริการอย่าง
ต่อเนื่อง

๑๐. สร้างต้นแบบความสำเร็จในการพัฒนา
ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งในระดับสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาและระดับโรงเรียน โดยให้ความสำคัญ
สำคัญที่ตัวผู้เรียนว่าได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่าง
ถูกต้อง ทันเวลา ทัวถึง ช่วยให้นักเรียนอยู่รอด
ปลอดภัย สามารถก้าวข้ามสถานการณ์ปัญหาและ
ความยุ่งยากต่างๆ ไปสู่ผากฝั่งแห่งความสำเร็จได้
อย่างราบรื่น อีกทั้งกระบวนการทำงานของสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาได้รับการพัฒนา
ให้มีความชัดเจน เป็นระบบ เหมาะสมสอดคล้องกับ
ความเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

บทสรุป

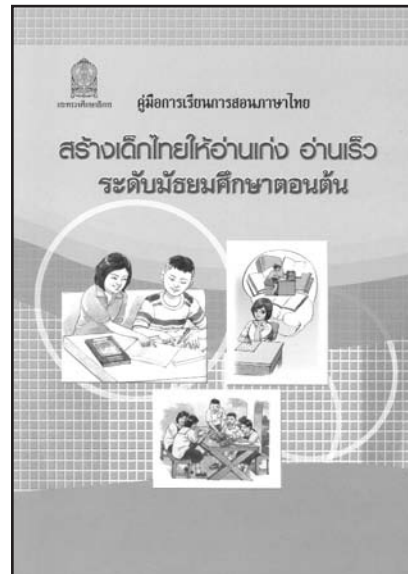
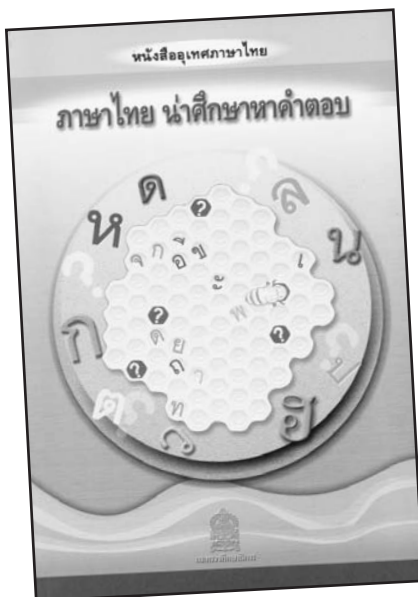
สถานการณ์ปัญหาสังคมปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา และมีแต่จะเพิ่มความเร็ว แรง และร้อนมากขึ้นตามกระแสทุนนิยม และตามวิถีชีวิตที่สลับซับซ้อนของผู้คนในสังคมโลก เด็กและเยาวชนจะสามารถเผชิญหน้ากับสภาพปัญหาต่างๆ ได้หรือไม่เพียงใด ขึ้นอยู่กับวิถีคิดและการทำงานของครูอาจารย์และผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย แม้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนจะไม่ใช่วิธีพิเศษที่สามารถดูแลแก้ไขปัญหา

ของเด็กได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด แต่ในวันที่โรงเรียนยังไม่มีนวัตกรรมอื่นๆ เพื่อการประคับประคองชีวิตของนักเรียนในท่ามกลางวิกฤตของปัญหาสังคม นอกจากความรัก ความเอาใจใส่ ความเมตตาห่วงใยของครูอาจารย์แล้ว การมีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่เข้มแข็ง ซึ่งมีกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบ น่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนทุกคนให้ยืนหยัดอยู่ได้ในศตวรรษนี้

คู่มือการเรียนการสอนภาษาไทย

ปาฏิมา วงศ์เลขา

การอ่านเป็นหัวใจสำคัญในการเรียนรู้ และความสามารถในการอ่านจะมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเรียนรู้ของผู้เรียน หากผู้เรียนรักการอ่าน สามารถอ่านได้อย่างแตกฉาน ก็จะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้ในชั้นเรียนและเป็นการสร้างนิสัยถาวรให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

โลกแห่งยุคข้อมูลข่าวสารไร้พรมแดนอย่างเช่นปัจจุบัน ส่งผลให้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญยิ่งที่บุคคลส่วนใหญ่ทั่วโลกใช้ในการติดต่อสื่อสารแสวงหาความรู้และเป็นเครื่องมือในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ เช่น ร้อยละ ๘๐ ของข้อมูลทั่วโลกจัดเก็บเป็นภาษาอังกฤษ ร้อยละ ๗๐ ของโปรเซสซิงก์ของโลกจำหน้าของเป็นภาษาอังกฤษ และร้อยละ ๘๐ ของการใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก ใช้เป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตาม ภาษาไทยยังคงเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำคัญในการแสวงหาความรู้ของพวกเขาคนไทยทุกคนที่ทุกท่านคงไม่อาจปฏิเสธได้ โดยเฉพาะในการเรียนรู้ หากเด็กไทยสามารถอ่าน เขียน และใช้ภาษาไทยได้ดี ถูกต้อง คล่องแคล่ว ย่อมส่งผลให้การเรียนรู้รายวิชาอื่นๆ ดีตามไปด้วย ในทางกลับกันหากเด็กมีปัญหาในการใช้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นด้านการออกเสียงไม่ชัด ออกเสียง ร ล ว และควบกล้ำไม่ได้ อ่านหนังสือไม่คล่อง

อ่านจับใจความไม่ได้ แบ่งวรรคตอนไม่ถูกต้อง ใช้ภาษาไม่สื่อความหมาย ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้ย่อมส่งผลถึงการเรียนรู้รายวิชาอื่นๆ ตามไปด้วย

ฉบับนี้ขอแนะนำหนังสือที่น่าสนใจ สำหรับศึกษานิเทศก์ ครูผู้สอนภาษาไทย และผู้สนใจ ดังนี้

เล่มแรกเป็น**คู่มือการเรียนการสอนภาษาไทย “สร้างเด็กไทยให้อ่านเก่งอ่านเร็ว” ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น** เป็นการเสนอกลวิธีกรสอนอ่านในรูปแบบต่างๆ ที่ครูผู้สอนสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางจัดกิจกรรมการสอนให้นักเรียนสามารถนำวิธีการอ่านไปค้นคว้าหาความรู้ในวิชาการแขนงต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเป็นผู้อ่านที่ดี

เล่มที่สองเป็น**คู่มือการเรียนการสอนภาษาไทย “คิดและเขียนเชิงสร้างสรรค์ : เรียงความ ย่อความและสรุปความ” ช่วงชั้นที่ ๒- ช่วงชั้นที่ ๔** เป็นการเสนอแนะกิจกรรมและเทคนิคการสอนที่น่าสนใจให้ครูผู้สอนพิจารณาเลือกนำไปใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละระดับชั้น

ส่วนอีกเล่มเป็น**หนังสืออุเทศภาษาไทย “ภาษาไทย นำศึกษาหาคำตอบ”** เป็นการรวบรวมคำถามคำตอบเกี่ยวกับหลักภาษาและการใช้ภาษาไทย ที่มีผู้มีผู้สอบถามอยู่เสมอ ซึ่งเป็นหนังสือที่จะมีคุณค่าอย่างยิ่งในการศึกษาค้นคว้าสำหรับครูผู้สอนภาษาไทย นักเรียน และผู้สนใจทั่วไป

หนังสือดังกล่าวทั้ง ๓ เล่ม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันภาษาไทย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ได้จัดพิมพ์และเผยแพร่ให้แก่สถานศึกษาในสังกัดทั่วประเทศ โดยผ่านทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่ละเขต หากสถานศึกษาใดยังไม่ได้รับสามารถติดต่อกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้โดยตรง

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผู้สนใจจะมีโอกาสได้ใช้ประโยชน์จากหนังสือเหล่านี้อย่างคุ้มค่า และท่านคงจะมีส่วนร่วมด้วยช่วยกันพัฒนาและรังสรรค์ให้การใช้ภาษาไทยมีความงดงามและเป็นเอกลักษณ์ของความเป็นไทยตลอดไป.

บอกกล่าว เล่าข่าว

อังคณา พิวเกลี้ยง

บอกกล่าวเล่าขานฉบับแรกของปี ๒๕๕๒

ขอเริ่มต้นด้วยข่าวที่น่ายินดีสำหรับเด็กและเยาวชนไทย เนื่องจากรัฐบาลประกาศส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ ทั้งนี้สืบเนื่องจากที่นายกรัฐมนตรี (นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ) กล่าวผ่านรายการ “เชื่อมั่นประเทศไทยกับนายกฯอภิสิทธิ์” เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๕๒ ในด้านนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน โดยจะกำหนดให้มีการรณรงค์ในเรื่องการอ่าน และการเปิดพื้นที่สื่อโดยเฉพาะสื่อทางอินเทอร์เน็ตที่สร้างสรรค์ และการมีสื่อสารมวลชนสำหรับเด็กและเยาวชนให้มากขึ้น โดยจะมีการประกาศเป็นวาระแห่งชาติในเรื่องของการส่งเสริมการอ่าน ในวันที่ ๒ เมษายนซึ่งเป็นวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และรัฐบาลจะสนับสนุนโครงการ “หนังสือเล่มแรก” เพื่อให้ประชาชนทุกคนครอบคลุมได้

ปลูกฝังนิสัยรักการอ่านของเด็กตั้งแต่แรกเกิด นอกจากนี้ยังมีโครงการคลื่นวิทยุสีขาวจัดรายการสำหรับเด็กและเยาวชนเป็นการเฉพาะ ทางคลื่นเอฟเอ็ม ๑๐๕ เมกะเฮิรตซ์ (ขอเชิญชวนผู้อ่านฟังร่วมกับบุตรหลานของท่าน)

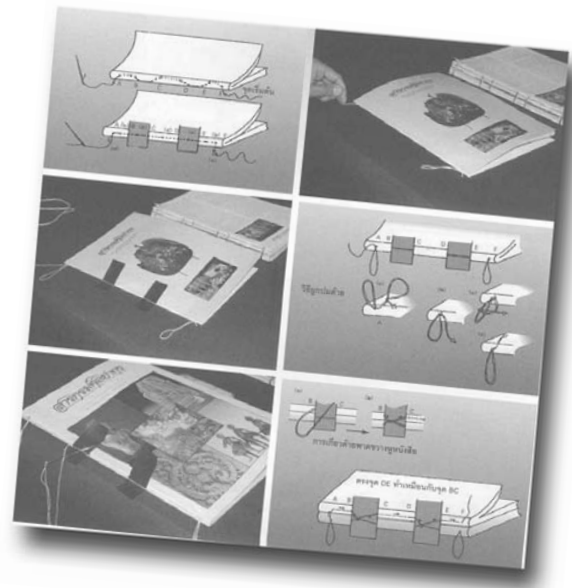
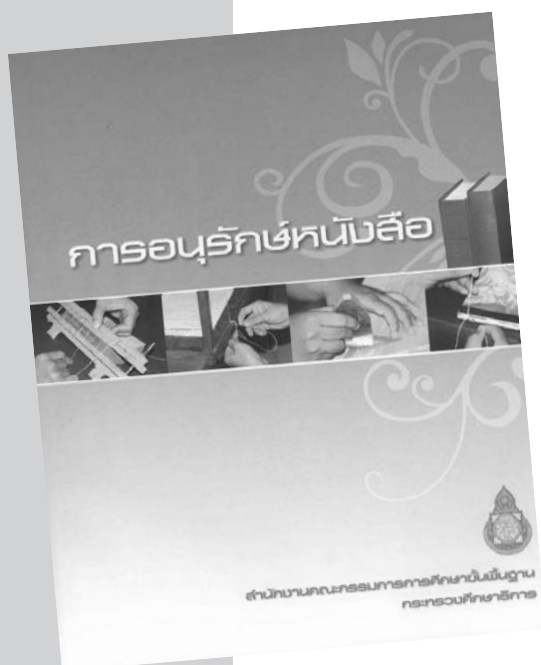
กระทรวงศึกษาธิการรับนโยบายดังกล่าวมาดำเนินงานทันที โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฎ์) เป็นประธานการประชุมคณะกรรมการส่งเสริมการอ่านเพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครั้งที่ ๑/๒๕๕๒ เมื่อวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๕๒ ที่ประชุมได้พิจารณาแผนยุทธศาสตร์ส่งเสริมการอ่านเพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ในการกำหนดให้การอ่านเป็นวาระแห่งชาติ โดยจะเสนอขอความเห็นชอบจากที่ประชุมคณะรัฐมนตรีกำหนดให้วันที่ ๒ เมษายน เป็นวันรักการอ่าน นอกจากนี้ที่ประชุมมีข้อสรุปในเบื้องต้น เรื่องแนวทางการส่งเสริมการอ่านเป็นวาระแห่งชาติ และได้กำหนดยุทธศาสตร์ ๓ ข้อ คือ ๑) ยุทธศาสตร์การทำให้คนไทยทุกคนมีความสามารถด้านการอ่าน ๒) ยุทธศาสตร์การสร้างนิสัยรักการอ่าน และ ๓) ยุทธศาสตร์การสร้างสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศแห่ง

การรักการอ่านให้เกิดขึ้น ทั้งนี้จะดำเนินงานแปลงยุทธศาสตร์เป็นแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบครบวงจร ทั้งในด้านบุคลากรผู้รับผิดชอบ งบประมาณ กิจกรรมการดำเนินงาน และการรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การอ่านมีความต่อเนื่องและยั่งยืน

หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้เขียนจะได้ออกกล่าวเล่าขานให้ทราบต่อไป

เมื่อกล่าวถึงการอ่านแล้ว สิ่งที่สำคัญกับการอ่านคือการบำรุงรักษาหนังสือให้คงทนและสามารถเก็บไว้ได้นานๆ ผู้เขียนจึงขอประชาสัมพันธ์หนังสือ *การอนุรักษ์หนังสือ* จัดทำโดยสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

หนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์ต่อห้องสมุดโรงเรียนและหน่วยงานต่างๆ เป็นแนวทางการอนุรักษ์และการซ่อมหนังสือที่สามารถปฏิบัติตามได้จริง มีภาพประกอบชัดเจน ละเอียดทุกขั้นตอน ประกอบด้วยเนื้อหา ๓ บท ได้แก่ บทที่ ๑ หนังสือและการอนุรักษ์หนังสือ กล่าวถึงความสำคัญ ลักษณะและวิธีการอนุรักษ์หนังสือ บทที่ ๒ การระวังรักษาหนังสือ กล่าวถึงลักษณะและสาเหตุที่ทำให้หนังสือชำรุด และวิธีการปฏิบัติต่อหนังสือ และ บทที่ ๓ การซ่อมหนังสือ กล่าวถึงส่วนประกอบของหนังสือ ลักษณะหนังสือที่ควรซ่อมและวิธีการซ่อมหนังสือ

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษาได้เผยแพร่หนังสือเล่มนี้โดยส่งไปยังโรงเรียนและมหาวิทยาลัยต่างๆ แล้ว แต่หากผู้อ่านสนใจสามารถดาวน์โหลดได้ที่เว็บไซต์ <http://lib.obec.go.th/portal/home> หัวข้อ “เรื่องน่าสนใจ” หัวข้อย่อย “การบำรุงรักษาหนังสือ”

เรื่องร้อย รักการ

แก้ว-กล้า

พ่อ

แม่จำแม่พ่อดีใจกับไอ้แก้ว
เป็นบุญแล้วได้เรียนต่อชั้น ม.๔
กับไอ้กล้าก็ ม.๒ แสนเปรมปรีดี
ต่อแต่นี้ค่อยคลายทุกข์คลายท้อทน
เคยคิดมากหมกมุ่นมัวหมองหมาง
มันคั่งค้างข้องคับล้นสับสน
ห่วงหาเงินมาสำรองให้สองคน
จึงร้อนรอนรวนเรทรุดเซซัง

แม่

แม่ก็เป็นประจำจะพ่อจำ
ทั้งแก้ว-กล้าเกือบไม่มีที่วาดหวัง
ลูกเหม่อลอยหงอยเหงาเศร้าใจจัง
เมื่อลูกยังไม่รู้จะได้เรียน
หมู่บ้านเราหลายคนจนจนจิต
เศรษฐกิจกำสรวลชวนกุมเคียด
หนี้หนักหนาสาหัสมันผลัดเวียน
หน้าคนเขียนรูปยักษ์ชักไล่กัน
กลัวก็ยาเสพติดพันพิษร้าย
กลับกล้ากรายวัยรุ่นุ่นมหันต์
บ้านไม่เหลือเรือนไม่หลับนับคืนวัน
ห่างสวรรค์ชิดนรกใกล้หมกดิน

พ่อ

พอภาครัฐจัดให้ได้เรียนฟรี
สิบห้าปีองสมอารมณ์ถวิล
ทั้งชาวบ้านวานเครือเมื่อได้ยิน
เหมือนน้ำรินหลังลงขโลมใจ

ลูกก็เข้าพ่อก็ยิ้มแม่ก็ยิ้ม
หน้าแจ่มใสแจ่มสำเนียงเสียงสดใส
บ้านเป็นบ้านเรือนเป็นเรือนร่วมทุกข์
คือสายใยของครอบครัวคงคืนมา

แม่

แม่จำแม่แม่เห็นไหมนั่นใครหนอ
เห็นจะพ่อเสียงแจ้วแจ้วแก้วกับกล้า
แต่งเครื่องแบบนักเรียนใหม่เนียนนัยน์ตา
สมราคาปีละชุดรัฐช่วยเรา

แก้ว-กล้า สวัสดิ์คะ สวัสดิ์ศรีรับ ลูกกลับแล้ว

พ่อ-แม่ สวัสดิ์แก้ว สวัสดิ์กล้า มาเร็วเข้า
เหนื่อยไหมลูกหิวไหมล่ะทำไมเบา
แม่จะเอาน้ำล่ายให้ดื่มกัน

แก้ว-กล้า แม่ครับแม่หนังสือใหม่ได้วันนี้
แก้วก็มีหนังสือใหม่ได้คัดสรร
แต่สิ้นปีการศึกษาเป็นสำคัญ
ทุกเล่มนั้นส่งรุ่นน้องจองต่อไป

พ่อ ตำราเรียนต้องเวียนวนจนสามรุ่น
รัฐการุณย์พวกหนูหนูรู้บ้างไหม
ควรนอนมอมมือละมุนละไม
ของจะได้ไม่ชำรุดทรุดโทรมลง

 อุปกรณ์การเรียนร่วมรักษา
กิจกรรมพาเพิ่มประสบสิ่งประสงค์
รัฐจัดให้เด็กเรียนรู้และอ้าง
คุณค่าคงควรคู่อยู่ยืนนาน

กล้า ในเทอมนี้มีเข้าค่ายคุณธรรม
เพื่อน้อมนำคำสอนมาสืบสาน
พอเทอมหน้าก็จะจัดนิทรรศการ
เสร็จจากงานทัศนศึกษาน่ายินดี

แก้ว เขาจ้างครูต่างประเทศพิเศษสอน
ให้คนอ่อนภาษาเสริมเต็มที่
แต่เก็บค่าลงทะเบียนใช้เรียนฟรี
พ่อแม่มีความคิดเห็นเช่นไรจ๊ะ

 คอมพิวเตอร์ก็ต้องเรียนปากเพียรเพิ่ม
เรียนเท่าเดิมไม่มีทางสร้างทักษะ
เป็นประโยชน์ต่อลูกมากเลยนะ
พ่อแม่คะลูกคงขอทั้งสองคน

พ่อ เอาเถิดลูกขอให้เรียนรักเขียนอ่าน
เป็นทุนหวานเมลิศขยันพันธุ์เลิศผล
พ่อกับแม่ไม่ขัดข้องพองมล
จะดิ้นรนหาเงินมาให้มากพอ

 ขอบคุณรัฐพ่อธนาคารประชาราษฎร์
ไทยช่วยชาติไทยเข้มแข็งแรงเกิดก่อ
รัฐและราษฎรร่วมร้องรับขับขึงขอ
ละรือรัฐรองราษฎรชาติเจริญ ฯ

 เสรี กาญจนโรมนต์
สมาคมนครภาษาไทยแห่งประเทศไทย

คิดดี คิดดี

จากหนังสือ “ต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนไทย” ของ นายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี ได้กล่าวถึงต้นทุนชีวิตมาจาก ๕ พลัง คือ

๑. พลังตัวตน คนเรามีต้นทุนติดตัวมาด้วยตั้งแต่แรกเกิดทุกคน แต่เป็นต้นทุนพื้นฐานที่ทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ส่วนที่เหลือมาจากการหล่อหลอมของครอบครัว และสถาบันการศึกษา

๒. พลังครอบครัว พลังครอบครัวเป็นพลังที่มีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด โดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่แรกเกิดถึง ๓ ขวบ พลังครอบครัวจะเป็นเหมือนภูมิคุ้มกันชีวิต ถ้ามีพลังครอบครัวที่เข้มแข็งก็อาจจะช่วยดูแลกันได้ ทำให้ไม่เจออันตรายนอกกลุ่มนอกทางมากเกินไป

๓. พลังสร้างปัญญา พลังสร้างปัญญาเป็นช่วงที่สองของชีวิตต่อจากพ่อแม่และครอบครัว ซึ่งครูจะมีบทบาทสำคัญมาก ซึ่งพลังปัญญานี้ก็จะช่วยหล่อหลอมให้เกิดพลังตัวตนได้ด้วย

๔. พลังเพื่อนและพลังกิจกรรม พลังนี้มีรูปแบบกิจกรรมที่หลากหลาย ถ้าวัยรุ่นมีเพื่อนและกิจกรรมไปในทางที่ดี ก็จะมีผลต่อการสร้างเสริมต้นทุนชีวิตที่ดี

๕. พลังชุมชน ปัจจุบันพลังชุมชนในบ้านเราค่อนข้างอ่อนแอ โดยเฉพาะเด็กในเมืองมีแนวโน้มจะอ่อนแอเรื่องพลังชุมชนอย่างเห็นได้ชัด

นอกจากนี้ นายแพทย์สุริยเดว ทรีปาตี ได้แนะนำว่าการสร้างต้นทุนชีวิตต้องเริ่มต้นด้วยการจับถูก การจับถูกคือเมื่อเห็นปัญหาเราต้องหาเหตุแห่งปัญหา เปลี่ยนปัญหาให้เป็นต้นทุน เมื่อเราใช้เทคนิคแบบนี้เด็กก็จะสบายใจ ตัวพ่อแม่เองก็จะรู้สึกผ่อนคลายด้วย ส่วนในชุมชนเองเรามีการจับถูกเด็กๆ ในชุมชนของเราบ้างหรือยัง เช่น มีกิจกรรมให้เด็ก เยาวชนบ้างไหม มีการทักทายกันและกันไหม และการเรียนรู้ที่จะใช้ “วินัยเชิงบวก” วินัยเชิงบวกไม่ใช่เรื่องใหม่ พ่อแม่สมัยก่อนทำโดยไม่รู้ตัว เช่น เวลาที่เราเลี้ยงลูก แล้วทำสิ่งดีๆ ให้ลูกเห็นเป็นตัวอย่าง ก็ถือเป็นการสร้างวินัยเชิงบวก หรือกรณีเด็กเล็ก เวลาเด็กคลานไปเอามือหยิบปลั๊กไฟ สิ่งที่คุณแม่ส่วนใหญ่จะทำก็คือ จับมือลูกมาตี หรืออุ้มเด็กไปที่อื่น นี่คือนวินัยเชิงลบ แต่ถ้าเป็นวินัยเชิงบวก เราก็จัดการย้ายปลั๊กไฟให้สูงพ้นมือเด็กไปซะ หรือไม่ก็หาฝาครอบให้เรียบร้อย แทนที่จะต้องมาคอยห้ามกันอยู่เรื่อย เราก็สร้างกระบวนการป้องกันเสีย

ที่มา : ตัดตอนจากพบกันทุกวันอังคารของเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน (คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา) วันอังคารที่ ๗ กรกฎาคม
๒๕๕๒ จาก <http://www.obec.go.th/kasama>

พระบรมราชาโฆวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทานแก่ข้าราชการพลเรือน
เนื่องในโอกาสวันข้าราชการพลเรือน ปีพุทธศักราช ๒๕๕๒
ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน
วันที่ ๓๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒

การปฏิบัติงานทุกอย่างของข้าราชการ มีผลเกี่ยวเนื่องถึง
ประโยชน์ส่วนรวมของบ้านเมือง และประชาชนทุกคน. ข้าราชการ
ทุกฝ่ายทุกระดับ จึงต้องทำความเข้าใจในความสำคัญข้อนี้ให้ถ่องแท้
แล้วเพียรพยายามปฏิบัติงานของตนด้วยความตั้งใจ จริงใจ และ
ด้วยความรับผิดชอบอย่างสูง เพื่อให้งานที่ทำบังเกิดผลเป็นประโยชน์
เป็นความเจริญมั่นคงแก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง.